

Husbonden på Körboja

A.H. TAMMSAARE

A. H. TAMMSAARE

HUSBONDEN PÅ KÖRBOJA

R O M A N

BEMYNDIGAD ÖVERSÄTT-
NING FRÅN ESTNISKA AV

CARL MOTHANDER

B. WAHLSTRÖMS BOKFÖRLAG

HUSBONDEN PÅ KÖRBOJA

FÖRSTA KAPITLET.

Klockan var redan framemot åtta, då Katku-Villo vaknade uppe på höloftet ovanför rian. Utsövd kände han sig ingalunda, men ändå kunde han inte somna om. Hela kroppen var som förlamad av en vällustigt ljuv sömndruckenhet liksom förr i världen, då han måste upp i otta till något avtalat jakt- eller fiskeparti.

Hur skulle man också kunna somna om vid all denna fåglalåt! Aldrig hade fåglarna sjungit så hejdlöst förr i tiden. Däruppe i stora björken vid rians hörn höllo de till och blandade sina röster med grenarnas sus. Hela trädgården och alla träden runt stugan voro fulla av pipande väsen. Bofinkar och sädesärlor och en och annan försenad mes, som fått sitt bo förstört eller inte funnit någon lämplig byggnadsplats. Från den närbelägna skogen hördes hackspettens gälla skri, göken gol, hämplingen kvittrade

bland en mängd andra fåglar, som Villo så väl kände, ehuru han inte visste deras namn.

Där började just en med ett mjukt »vii-vii-vii», som svällde, tills det ljöd flerstämmigt. Villo försökte härma låtet, men det ville inte lyckas. Kanske skulle han kunna få fram den lilla melodien på munspelet, om han lade på dämparen. Han visste mycket väl hur den lilla fågeln såg ut — den hade grönt bröst, höll helst till i höga träd långt inne i skogen och vågade sig sällan fram så långt som till stora björken vid Katku.

En annan liten en började med ett långt, rullande »rrrr», som följdes av en mycket inkrånglad drill; denna gick åter över i ett långdraget »rrrr» för att plötsligt sluta med ett tvärhugget »t». En tredje fågel hade brunaktig rygg, och när den lät höra sig, satte den näbb och stjärt rakt upp i vädret och sjöng och drillade, drillade och sjöng så det stod härliga till.

I dag kände Villo sig särskilt dragen just till denna lilla namnlösa fågel, som helst brukade hålla till på vedtravarna i de färska hyggena inne i skogen, där solen gassade så hett och kådan doftade så skönt. På något sätt satte just denna lilla namnlösa sångare en sträng i hans eget bröst i dallring, en hemlighetsfull stämma i hans inre, vilken fyllde honom med en känsla av jublande fröjd, svävande lätthet och ljuvlig glömska av allt annat i hela världen. Det

var denna mystiskt lockande röst, som drivit honom att irra omkring i världen, som kommit honom att supa och slåss och att i första bästa flickunge med skrattande ögon, glänsande hårburr och frestande vitt hull se en lyckans gudinna, som vinkade med oförgångliga fröjder. Alltid hade han blint följt denna hemlighetsfulla röst, alltid varit färdig att sätta allt på spel för ögonblickets ingivelse — liksom nu senast, då han för ett par vackra flickögons skull plötsligt ställts en mot tio i ett fruktansvärt slagsmål, som inbringat honom ett helt års fängelse.

I går kväll hade han blivit frigiven, omedelbart lämnat staden och kommit hem mitt i natten. Utan att väcka föräldrarna hade han med tom mage och alldeles uppriven i sitt inre lagt sig att sova på loftet. Men när han vaknade på morgonen, kände han sig jublande glad utan att veta varför. Han gladde sig åt björkens sus och än mer åt fåglarnas sång. Det var som om han aldrig slagit ihjäl någon med en stör och aldrig suttit i fängelse. I natt hade käre gamle Nero tagit emot honom som om ingenting hänt, bara skällt till ett tag, rusat fram och hoppat upp och slickat honom i ansiktet, medan svansen gått som en slaga. Troligen låg hunden nu och sov där nere i rian i väntan på att husse skulle komma ned.

Om nu bara människorna ville visa sig lika älskvärda. Men det skulle nog dröja, innan de kunde

förlika sig med att Villo satt sig till motvärn mot en vild och galen karl, som rusat på honom med dragen kniv. Ty detta var ju hela hans brott. Modern skulle nog inte säga så mycket, men hon skulle väl i alla fall börja gråta, då hon fick se honom. De enda, som skulle bli glada, var väl antagligen Evi och pojken, ty det var ju för Evis skull han kommit i fängelse. Hon var den första flicka, för vars skull han råkat verkligt illa ut. Alla de andra hade bara åsamkat honom litet vanligt bråk under fyllan. Han visste inte själv hur det kom sig, men alltid måste han supa och slåss, så ofta han hade med flickor att göra, fast han eljest visst inte var någon bråkmakare.

Plötsligt väcktes han ur sina funderingar genom att riadörren knarrade, och han hörde moderns röst där nere:

— Nå, Nero, hur är det fatt med dig, som ligger här framför dörren? Har du ingen bättre sovplats?

Moderns likgiltiga ord, som stack av mot hundens hjärtliga mottagande i natt, rörde vid en öm punkt i hans hjärta. Själv kände han sig så glad och hjärtligt stämd mot alla och hade hoppats att de första ord han fick höra från modern skulle röja samma glada överraskning som den hans lurvige fyrfotavän visat.

Gumman gick och stökade med något där nere i

rian. Troligen hämtade hon fläsk till frukosten ur salttinan inne i handkammaren. När hon var färdig och hade låst handkammardörren efter sig, började hon språka med hunden och ropade den med sig, då hon gick. Men när hunden inte följde med, blev hon förvånad, vände ett slag i riadörren, stod och tvekade på tröskeln, tog därefter några steg in i rian och ropade uppåt loftet:

— Är det du, Villo, som är där uppe?

— Ja, mor, svarade Villo med en ångerfull syndares röst.

Nu började stegpinnarna knarra, och när han satte sig upp i höet, såg han moderns huvud sticka upp genom luckan. Med högra handen höll hon sig fast vid stegen, i den vänstra hade hon tallriken med fläsket till helgdagsfrukosten.

— Jag undrade, jag, varför hunden höll till där framför dörren. Till slut kom jag att tänka på att det kanske kunde vara du, för du skulle ju komma ut nu i dagarna. Och här är du ju också, sade modern så lugn och oberörd som helst. Något tecken till gråt kunde man inte märka vare sig i ögon eller röst. Kanske lät stämman litet högtidlig, men det var ju bara som sig borde så här på Kristi himmelsfärds morgonen.

— När kom du ut? frågade hon.

— I går klockan fem.

— Just då språkade far och jag om dig.

— Nå, vad sa far då?

— Ja, vad skulle han väl säga? Han undrade bara om du äntligen tagit ditt förnuft till fånga.

— Tro mig, mor, förnuftet har det aldrig varit något fel på, men det hjälper inte alltid.

— Du är för enveten, gosse, och vill alltid begripa allting bättre än andra.

— Inte är jag enveten, mor, utbrast Villo uppbragt, men en anständig karl ska slåss med nävarna och inte dra kniv. Sánt väcker bara ond blod. När jag tänker tillbaks på hur allt gick till, ångrar jag mig inte ett dugg. Om Künka-Otto skulle komma till liv igen och än en gång rusa på mig med dragen kniv där nere vid gungan, så vore det jag, som dängde störn i skallen på'n i alla fall, om jag så måste sitta mitt år igen eller mer, eftersom det blev andra resan.

— Ska du nu börja igen med de där gamla historierna och i dag på helgdan till? Det är ju inte längre än i går, sen du kom ut, förmanade modern. — Ge dig nu inte genast i lag med ditt gamla gäng, och gå inte ner till gungan. Pojkarna tål dig ju inte, det vet du. För du är starkare och har bättre tur hos jäntorna. Håll dig undan en tid, eljest ställer du bara till olycka igen både för dig själv och andra.

Ur moderns ord ljöd en sorgmodig klagan och en stilla bön.

— Hur står det till med Evi? bytte Villo om samtalsämne.

— Som det kan. Vad skulle hon också kunna ta sig till? svarade modern, och nu hörde Villo att gumman helst velat börja storgråta. — Evi, stackarn, har blivit till spott och spe för hela världen, bor hemma hos modern, syr, spinner och väver och gör allt hon kan för att försörja sig och barnet. Jag gav henne några småsaker, som jag hittade i din kista, några blöjor och haklappar från din barndom. Hon grät, stackare, då hon fick dem. Men pojken är frisk och duktig och far sin upp i dagen, säger Evi.

— Har hon blivit bortkörd från Körboja då?

— Om inte bortkörd precis, så något i den vägen i alla fall. Gubben Rein säger ju aldrig så mycket, men gamla Madli gav sig ingen levande ro, förrän flickan kom ur huset. De var inte så goda på dig heller där på gården för att du brukade gå med bössan din och knalla i deras skog. Dig kunde de ju aldrig få fast, men flickstackarn fick umgälla det i stället. Hur skulle hon också ha kunnat stanna där längre, någon egen vrå hade hon inte, och de andra pigorna och drängarna lämnade henne ju aldrig någon ro för sitt hån och skoj. Och inte orkade hon heller med arbetet som förr, kantänka.

Hos modern har hon det ju bättre. Gumman brummar och grälar förstås ibland, men mor är mor, och det är inte så illa ment. Den stackars människan är naturligtvis förtvivlad över att något sådant skulle hända just *hennes* dotter och att hon nu fått både dottern och pojken på halsen.

— Nå, fördenskull behöver hon inte gräma ihjäl sig. Evi kommer inte att stanna hemma för alltid.

— Hon var ju så illa tvungen att ta hand om båda två, då du satt inne.

— Satt inne och satt inne! — — nu ger jag tusan i den där gamla historien! Men jag är hungrig, mor, har inte fått något i mig, sen jag kom ut i går eftermiddag klockan fem.

— Å, herregud, var har jag mina tankar, jag borde ju själv ha tänkt på att du inte kommer från något bröllopskalas!

Med dessa ord började gumman försiktigt klättra nedför stegen men hejdade sig, klev åter upp ett par pinnar, tills hon kunde se sonens ansikte, och sade liksom vädjande:

— Skynda dig nu ner och hälsa på far, men förga honom inte. Om han säger något, så säg inte emot. Du förstår nog att han kan ha en viss rätt att säga ett och annat. Han har inte heller haft det så lätt den här tiden, ensam som han varit med allt knoget. Jag har ju hjälpt honom så gott jag

kunnat, men mina krafter förslår inte så långt numera.

Därmed försvann modern, och Nero följde henne med nosen mot tallrikskanten. Men redan efter några steg vände den om och lade sig att vänta nedanför stegen, och när Villo visade sig i luckan, började hunden hoppa och vifta med svansen i vansinnig glädje.

— Vänta du bara, gubbe lille, snart är det vi, som tar bössan och går ut på ungfågelsjakt, sade Villo, medan han klappade den överlycklige Nero och kände hundens heta tunga fara över sitt ansikte.

Fadern var i trädgården, där han gick och masade i solskenet mellan bärbuskarna. När han fick syn på sonen, stannade han bara utan att ge ett ord ifrån sig.

— Goddag, far, hälsade Villo.

— Goddag, goddag, svarade fadern och sken upp.
— Äntligen har man alltså släppt ut dig igen.

— Ja, för den här gången, så.

— Jaså, för den här gången! Tycker du inte att du fått nog då, har du inte kommit till förnuft ännu?

— Vet du, käre far, jag tror Katku-Jüris söner visst aldrig har fått sin riktiga dosis förnuft. Juhan fick för mycket, jag för litet, menade Villo.

— Juhan var en riktig karl, genmälde fadern med

eftertryck, varav Villo kunde sluta att fadern inte höll honom för en sådan.

— Ja, det är nog så sant, så, far. Juhan var en riktig karl, men han föll ju i kriget, och frihetskorsen han fick har du inte haft stor glädje av. En ann' hade kanske inte varit så duktig i kriget, inte fått något frihetskors, men kommit hem med armar och ben i behåll.

— Ja, dem har du gud vare lov fått behålla, det är bara ögat — —

— Ögat ja, se det kommer sig just av att jag är Katku-Jüris son. Någon annan hade inte råkat ut för den olyckan. Men kanske det bara var bra att jag blev av med ögat, eljest hade det nog gått likadant med mig som med Juhan. Hade skaffat dig ett frihetskors men aldrig kommit tillbaka med livet.

— Strunt, visst hade du kommit tillbaka!

— Men kanske fått lämna kvar en arm eller ett ben.

— Sak samma, tillbaka hade du kommit i alla fall. Ont krut förgås inte så lätt. Men säg mig nu uppriktigt, min gosse, har nu den här kuren också verkligen botat dig, eller är du alltjämt densamme som förr? frågade fadern med verklig värme i rösten.

— Det är svårt att säga, far, men ett har jag lärt,

och det är att arbeta. Från morgon till kväll utan uppehåll, svarade Villo med samma ärliga värme.

— Om det verkligen vore så väl! utbrast fadern, för jag blir inte färdig med allt arbete ensam. Gödseln måste köras ut, trädan måste plöjas om, alla redskap sättas i stånd för höslåttern. Det är verkligen en hel del, som ligger efter.

— Gödseln ska jag nog få ut, plöjningen ska jag styra om och allt annat med förresten, tröstade sonen honom. — Det behöver du inte oroa dig för.

Så språkade de båda männen, och Villo insåg tydligare än någonsin sin plikt som Katku-Jüris ende, tyvärr ganska medelmåttige son. Han gick in i köket till modern; hon knäckte just ett par ägg, vispade upp dem i en skål och hällde smeten mellan de härliga fläskskivorna i stekpannan för att fira den hemkomne sonen med hans älsklingsrätt.

— Mor, ge mig rena underkläder, jag går till sjön för att bada stadsdammet av mig!

— Är inte vattnet för kallt ännu?

— Å strunt, det skadar inte, det bara härdar en.

Så snart han fått underkläderna och tvålen, störtade han ut genom dörren.

— Dröj inte för länge, maten blir kall! ropade modern efter honom. Men hon kunde inte höra vad

han svarade. Hon såg honom bara rusa ut genom ledet bort mot skogen med Nero hoppande och skälrande framför sig. Detta sätt att bara handlöst rusa iväg kände hon alltför väl igen hos sin son. — Brus-huvud, tänkte hon, samme gamle gåpåare som förr. Även om han visste att han komme att förlora sitt andra öga, skulle han i alla fall rusa iväg som ett blindstyre genom skogen!

ANDRA KAPITLET.

I full fart rusade Villo utefter åkerrenen tvärs över Storgärdet och dök sedan genom ledet in i skogen. Här saktade han ett ögonblick sina steg för att hämta andan men störtade därpå vidare, tills han kom ut på stora vägen. Troligen hade han hållit samma takt den halva versten ned till sjön, om inte hans uppmärksamhet fångslats av något på själva vägbanan, som kom honom att stanna och titta efter närmare.

I den djupa sanden syntes nämligen fotspåren av en kvinna, spår, som ledde mot vägskälet till Mädasoo, Metsatoal och Pörgupohja. Det visade sig att kvinnan i fråga också gått samma väg tillbaka. Det fanns avtryck av en liten elegant kvinnosko med höga, smala klackar, och Villo kunde inte förstå hur ett par sådana skor kunnat förirra sig hit till skogsbygden. Vid närmare undersökning befunnos spåren komma från Körboja, dit de även ledde tillbaka. Gärna hade han utforskat hur långt de fortsatte och var den gående vänt om, men de rena underkläderna och tvålbiten påminde honom om att han sprungit hemifrån för att bada och inte för att följa en obekant kvinnas fotspår.

Att tyda spår hade alltid varit Villo ett synner-
H. P. K. 2

ligt nöje, ja, en riktig passion. Det finns folk, som måste räkna allt de ser, som inte kan sitta på ett tåg utan att räkna telegrafstolpar, banvaktsstugor och vägövergångar. På samma sätt var det med Viljo, han kunde aldrig gå förbi ett spår utan att undersöka det. Sak samma vad för spår, av människor, av tama eller vilda djur, Viljo följde alla med samma intresse. När det gällde villebråd, sökte han sluta sig till om djuren varit lugna och bekymmerslösa eller nervösa och hetsade; om de bara passerat stället i förbigående eller ännu befunno sig i närheten så att det lönade sig att ta upp jakten.

Studiet av spår efter tamdjur och fordon bedrev han ur en annan synvinkel. Här intresserade det honom om en häst var nyskodd eller om en glappande sko bara fästs med en nyslagen söm. Om ett fordon kört med last och kusken gått bredvid eller om det gått i tomning och kusken åkt. Han lade märke till om någon åkt till kyrkan på söndagsmorgonen eller stannat hemma, om vagnen varit för rikligt smord så att det droppat på vägen, om hästen varit gammal eller ung.

Studiet av människospår var också mycket intressant. Här kunde han strax se om någon gått med »pastel»* eller med stövlar. Om stövlarna varit nya

* Mockasinliknande fotbeklädnad, som användes av den estniska lantbefolkningen. *Övers. anm.*

eller gamla, halvsulade eller med sneda klackar. Massor av sådana små kännetecken berättade för honom om grannarnas liv och leverne. Viljo visste på pricken hur länge Pörgupohja-Calle gått med sina pastel och behövde inte fråga Calle själv om de var utslitna och nyligen lappade. Pastelspåren sade honom med osviklig säkerhet från vilken granngård de förde förbi Katku. Viljo kände dem alla, var och en hade sin fot, sin pastel, och det fanns inte två, som fullkomligt liknade varandra.

Viljo behövde inte själv ha varit på marknaden för att veta om någon köpt sig en ny häst. Det såg han genast på spåren, ja, han kunde till och med säga om hästen var hög- eller lågbent och med vilket ben den brukade sätta i gång. Allt kunde ju dessa spår inte berätta för Viljo men i alla fall det viktigaste; det var bra för honom att veta, när han strövade omkring med bössan på främmande mark och det gällde att ha ögonen med sig.

Fängelset hade inte avtrubbat hans spårtydarsinne; likt en jakthund, som vädrar den eggande doften av villebrådet spår och med nosen mot marken tar upp förföljandet, satte sig nu Viljo i gång. Ty han måste nödvändigt ha klart för sig om den obekanta kvinnans spår bara ledde ned till sjön eller förde vidare längs stranden.

Efter en stund började spåren bli otydliga, varför han begav sig raka vägen ned till skogsbrynet vid

stranden, där de ju måste komma fram någonstans och åter bli synliga i den djupa sanden. En hel mängd fotspår hittade han också men inte dem han sökte. Han skyndade därför vidare stranden framåt, och på ett ställe, där vattnet nyligen dragit sig tillbaka, fann han i den fuktiga sanden de välkända fotavtrycken, som tycktes vara alldeles färska.

Kvinnan hade suttit och vilat på en stor grästuva, grävt med fötterna i marken och ritat allehanda krumelurer i den fina sanden. En ortsinvånare kunde det inte vara, det ansåg sig Villo lugnt kunna fastställa. Men vederbörande måste dock känna väl till trakten, ty eljest hade hon inte hittat vägen just till den allra vackraste utsiktplatsen vid sjön.

Utom dessa människospår syntes också avtryck av stora hundtassar. Hunden och kvinnan måste ha hört ihop, stått på mycket förtrolig fot med varandra, ty medan kvinnan suttit och ritat i sanden, hade djuret stått framför henne med sitt huvud i hennes knä. Hon hade smekt hunden och denne slickat hennes händer — ja, det stod alltsammans skrivet i spåren. Men vad kunde det väl vara för en hund, som hade så stora tassar? Ännu för ett år sedan fanns det bara en enda så stor hund i trakten — Körbojas gamla Musti. Kunde någon annan under årets lopp ha lagt sig till med en så stor best? Någon brännvinsbrännare, som gjorde affärer om nätterna och som med sin späckade pung var rädd

för tjuvar och våldsverkare. Men om det nu verkligen skulle vara Mustis spår, vem var då kvinnan? Kunde fröken på Körboja verkligen ha kommit hem?

En lång stund stod Villo försänkt i gamla minnen. Ja, ja, det måste nog vara fröken, som suttit här på stranden. Han visste ju inte vad för sorts skor hon kunde bära. En gång i tiden hade han varit förtrogen med hennes barfotaspår, men då var hon ännu inte någon fin stadsfröken utan bara en liten yr flickunge med flätor på ryggen. Kunde det verkligen vara själva fröken på Körboja, som kommit hem för de dåliga tidernas skull?

— Mor måste ju veta det, avgjorde Villo, kastade raskt av sig kläderna på tuvan, där kvinnan suttit, och hoppade i sjön.

Vattnet var ännu ganska kallt, men det kändes skönt och ovanligt uppgående att ta sig några simtag. Han simmade ut till sandbanken mitt emot, där vattnet knappt räckte honom till knäna. Här stod han och solade sig, krökte armarna och spände hela sin präktiga sexfots kropp så det knakade i lederna, drog djupt efter andan och började omedvetet joddla över till motsatta stranden, vilken återkastade ekot som om någon stått och svarat där. Ekot eggade honom att joddla allt högre likt en vallpojke i skogen. Herregud, så skönt att vara fri människa igen! Aldrig förr hade han kunnat förstå att friheten var något så underbart.

Vid hemkomsten frågade han genast modern:

— Vem kan det vara, som har promenerat där nere på stranden?

— På stranden? upprepade modern utan att förstå.

— Ja, nere på stranden och på stora vägen, förklarade Villo. — Men på vägen upp till oss syns inga spår.

— Hur ska jag, gamla gumma, kunna veta vem som går och promenerar på stranden? svarade modern utan nämnvärt intresse. — Samma människor som vanligt, tänker jag. Mädasoo-Edi och Körboja-Mick ville ju nyligen sätta upp en ny gunga i stället för den gamla, som var sönder redan på din tid. Men gubben Rein var inte med på saken. Pojkarna var enträgna, men Rein gav inte med sig.

— Vad kan då ha flugit i gubben, den gamla gungan hade han ju ingenting emot?

— Det skulle bara bli bråk där nere, tyckte han, och det ville han inte ha på sin mark. »Till slut sätter de väl eld på skogen också», sa han. Men pojkarna stod i och bad och bedyrade att de inte var några fyllbultar, som ställde till bråk. Om de inte höll sitt löfte att hålla god ordning, så skulle de själva slå sönder sin gunga. Men gubben gav i alla fall inte något bestämt svar utan sa att det kunde Anna få bestämma, när hon kom hem. »När blir det då?» undrade de, för de hade bråttom med

sin gunga. »Så där framemot pingst — omkring himmelsfärdsdan», menade gubben.

— Nåja, det kunde jag ju tänka mig att det måste ha varit fröken och Musti. Några andra kunde ju inte ha lämnat sådana spår. Men jag trodde inte att Musti levde än, förra året var hon ju så sjuk så man talade om att skjuta henne.

— Så långt kom det aldrig, gubben Rein ville inte, förklarade modern. — Man fick vänta, tills Anna kom hem, tyckte han, och låta henne själv bestämma om Musti skulle skjutas eller få leva vidare.

— Fröken kommer väl inte att stanna här för jämnan? undrade Villo med växande nyfikenhet. — Vad ska hon ta sig till i den här avkroken?

— Det vet jag inte, men man säger i alla fall att hon väntas hem. Det är ju så dåliga tider överallt, från Ryssland kommer det folk tillbaks massvis för hungerns skull. När hungern sätter till, smakar nog brödet på Körboja bra, menade modern.

— Men här i landet är det ju ingen hungersnöd att fly för, svarade Villo.

— Inte precis hungersnöd, men man säger att fröken lär ha blivit så mager och avfallen att hon inte kan sova om nätterna.

— Nå, på Körboja är det nog ingenting, som stör sömnen. Rein brukar ju ha bra sömnmedel hem-

ma, och det räcker väl för fröken med, skämtade Villo.

— Gubben Rein lär vilja överlåta stället på fröken, hon ska bli både husbonde och matmor, det påstås alldeles bestämt. Han vill inte hålla på längre, då enda barnet far land och rike omkring och han inte har nån, som kan efterträda honom.

— Aha, står det till på det viset? Ja, då kommer väl fröken att stanna. Men kanske hon inte är fröken längre, kanske hon redan är gift?

— Nej, det lär hon inte vara, fast nog kunde det vara på tiden. Hon är ju inte något barn längre och borde ha fått en karl för länge sen. Snart börjar hon väl lukta gammal nucka, utlät sig modern sakkunnigt.

— Så kan man väl inte säga om en fin stadsfröken, skämtade Villo.

— Visst kan man det, försäkrade modern, alla fruntimmer börjar lukta gammal nucka, när de kommit över de fem och tjugu — både stadsfröknar och bondpigor. Du blev ju tjugunio nu i våras, och fröken kan väl inte vara mer än högst ett par år yngre, resonerade gumman. — Hon var ju bara litet yngre än du på den tiden ni höll till nere vid sjön och inne i skogen? vände hon sig frågande till sonen som om han skulle veta bättre besked.

— Ja, hon måste väl ha varit ett par år yngre, bekräftade Villo, men redan på den tiden var hon lång

som en stör. Hur gammal kan hon vara nu då? Jag tänker det är gott och väl tio år sen dess, fast jag tycker det är som om det varit i går eller i förrgår. Förfärligt vad tiden går, kära mor, förr märkte jag det aldrig. Det är ju inte länge sen jag var en ung pojkspoling och trodde jag skulle kunna erövra världen. Men så kom kriget, och nu börjar jag redan bli gammal.

— Så du pratar, gosse, inte börjar du bli gammal, inte! Vad ska jag då säga, som alltjämt måste arbeta och stå i?

Men Villo stödde hakan i händerna, stirrade ut i det gröna och fortsatte:

— Jo, mor, jag börjar bli gammal. En gång i fångelset, när jag stod och tittade ut genom gallret, kände jag plötsligt att det var förbi med ungdomen, och den känslan har jag sedan aldrig blivit kvitt.

— Ja, fångelset har nog gett dig en knäck, menade modern förstående. — Men att du också skulle gå och slå ihjäl honom —

— Det är ingenting att gräma sig över, mor, jag gör det inte ens själv. Det var ju inte min avsikt att slå ihjäl honom, men då en sån där buse drar kniv —

Villo tystnade. Modern hade slutat diska och gick och sysslade med ett och annat, som måste göras nu till himmelfärdsdagen.

— Ja, tiden går fort, började Villo på nytt. — Så länge det var, sen det hände, allt det där! Det är ju en hel evighet, sen Kivirists köpte Körboja och Oskar tog livet av sig och lämnade gården till brodern.

— — och sen de ville köpa Katku av oss, inföll modern, och far sa nej och inte gav med sig, hur högt de än bjöd. Hur ofta sa jag honom inte på den tiden: »Sälj du bara, ta vad som bjuds, och köp ett annat ställe. Låt oss lämna den här ödsliga skogsbygden och slå oss ner i en trakt, där det finns människor, nånstans, där man har ordentliga vägar och där man också sommartid kan fara omkring utan att fördärva både hästar och fordon mot de rysliga trädrötterna som på våra eländiga skogsstigar.» Än i dag säger jag honom allt som oftast: »Hade du sålt då, så hade du gjort en god affär, och allt hade kanske ordnat sig annorlunda.»

— Men jag tycker far gjorde alldeles rätt i att inte sälja, genmålde Villo. — Ingenstans trivs jag så bra som här. Var finns väl maken till skog? Här kan man gå i timtal utan att träffa en levande själ.

— Alldeles som far! Vad har ni båda emot människor, eftersom ni vill gömma er så här?

— Jag gömmer mig inte alls, människor fattas det minsann inte här, det är ju alldeles fullt med folk — mer än nog för att man ska komma ihop sig och behöva sitta inne för deras skull.

— Inte var det människornas fel, lika litet som det var skogens fel att du förlorade ögat. För det var ju alldeles onödigt. Men hade vi bott någon annanstans, så hade du kanske i alla fall haft ögat ditt i behåll. Där hade det inte funnits en viss fröken, som du behövde rusa efter i skogen och göra dig olycklig för.

— Olyckan kan vara framme överallt, avbröt Villo som om det inte lönat sig att spilla vidare ord på den saken.

— Naturligtvis kan den det, men jag tror i alla fall inte att det hade hänt. Förresten begriper jag än i dag inte hur det kunde gå till och varför du behövde rusa fram så där. Kunde du inte ha sett dig för litet bättre? Till och med ett djur, som springer genom ett snår, kniper ihop ögonen.

— Såvitt jag kommer ihåg, sprang hon före och jag efter. Hon slog undan några grenar och lät dem slå tillbaks mitt i ansiktet på mig. Så gick det till helt enkelt.

— Vet du, Villo, alltsen dess är jag rädd för folket på Körboja, sade gumman med dämpad röst och satte sig bredvid sonen på kökstrappan. — Och när jag fick höra att fröken väntades hem, samtidigt som du skulle bli fri, blev jag riktigt rädd. Jag drömde till och med om det.

— Dumheter, mor!

— Visst inte! Körboja är som förhäxat. Oskar

sköt sig ju. Vad fick han för glädje av att gifta sig och köpa stället? Och när han väl köpt gården, var han ändå inte nöjd utan ville ha vårt Katku med, och så blev det ovänskap för den sakens skull. Han tyckte Körboja var för litet, han ville utvidga gården, och våra hagmarker nere vid ån lämnade honom ingen ro — — och så började du springa efter Anna och gav dig inte, förrän du blev av med ögat. Då först hade du fått nog och höll dig hemma. Se dig nu bara för så att du inte rusar åstad och fördärvar det andra också, när du träffar Anna igen.

— Det behöver du nog inte oroa dig för, mor, Anna är en fin stadsfröken nu och frågar nog inte efter enögd Katku-Villo.

— Om det bara vore så väl! suckade gumman som om hon verkligen redan haft orsak till ängslan.

TREDJE KAPITLET.

Katku-Villo började nu arbeta med en sådan fart och uthållighet, att fadern för första gången i livet var nöjd med honom. Ty så hade han aldrig arbetat förr. Villo stod i som om han knogat för egen räkning.

Modern började bli rädd att han skulle förta sig, men Villo tyckte ändå inte att det var nog. Han förvånade sig över att det verkligen var så mycket att göra på gården. Förr hade han alltid skjutit upp allting, låtit det vara eller också hals över huvud slarvat iväg med sysslorna. Nu tyckte han allt var lika brådiskande, lika viktigt, vare sig det gällde att reparera ett led, sätta om en gårdsgård eller förbättra redskapen.

För första gången lämnade han bössan hemma, när han gick ut, och strövade omkring för promenadens egen skull. Han inspekterade stängsel och diken, granskade trädan och synade i detalj ett litet stycke mark, som var för stenbunden att odla och som därför fått gro igen under ris och buskar. Allt satte han sig in i, allt granskade och bedömde han och började för första gången känna sig som arvtagare till fädernegården.

I årtal hade han drivit omkring i landet, arbe-

tat på skogshyggen, i smedjor och sågar och aldrig haft en tanke på att återvända till Katku och slå sig ned där för framtiden. Sedan brodern stupat i kriget och det började bli alltmer ont om arbetstillfällena, hade han visserligen då och då fått ge sig hem ett slag och funnit att man kunde leva ganska bra på Katku, kanske rent av mer oberoende än någon annanstans. Men på den tiden hade det ännu ej gått upp för honom vad kärleken till hembygden betydde, kärleken till den egna torvan. Katku i och för sig tedde sig icke som någon livsuppgift; än så länge var det helt andra intressen, som fyllde hans liv, företag, som blott föga hängde samman med gården och alls icke med bygden. Det var på den tiden han ställt i ordning en verkstad och börjat reparera redskap och maskiner. Vida mer än för arbetet i jorden intresserade han sig för allt slags metallarbete — att smida, löda, borra och fila. Han förstod sig mycket bättre på att bedöma om det lönade sig att laga en trasig cykel än att dra ett avloppsdike eller röja upp en stenbacke. Den tiden hoppades han komma på grön kvist genom sin händighet i allehanda ting utan att behöva bekymra sig om jordbruket. Därför slog han sig på allsköns affärer, köpte och sålde kalvar, schackrade och bytte och drog från by till by, från gård till gård. Men som affärerna trots hans talförhet icke gingo så lysande, slog han sig ihop med ett par likasinnade,

grannarna på Mädasoo och Metsatoal, och grundade ett litet handelsföretag med jordbruksprodukter och lantmannaförnödenheter. Då detta företag tycktes arta sig bättre än han vågat hoppas, började han umgås med väldiga utvidgningsplaner. Tyvärr förde de goda affärerna med sig att Villos och hans kompanjoner började suppa mer än nyttigt var. Och det var nog superiet, som slutligen ledde till att han kom i fängelse. Ty hade han varit klar i huvudet den gången, så hade han väl inte gripit till ett så livsfarligt vapen som en grov stör.

När han efter mer än ett år återvände hem, fann han sitt lilla lovande företag ihjälkonkurrerat av den stora kooperativa föreningen, som nu efter kriget återupptagit sin verksamhet. Till råga på olyckan hade myndigheterna slagit ned på affären — det hade ju mest varit smyghandel under kristiden — och ägarna hade blivit av med hela sitt lager och dessutom nödgats betala dryga böter, ja, Edi hade till och med blivit inburad. Det enda, som påminde om denna olycksaliga historia, var Villos verkstad och en stor, rymlig källare, som firman byggt på Katku.

Allt det där var numera blott en förgäten episod i Villos liv. Nu vände sig hela hans intresse — gud vet för hur länge — i helt annan riktning. Nu gick han omkring på fädernegården och granskade var fotsbredd jord så ivrigt som om den dolt en guld-

gruva, och till slut beslöt han att på allvar ta itu med Kivimäe, stenbacken, som blivit liggande för fäfet men som nu skulle röjas upp till riktig åker. Här måste alla stenar sprängas och tagas upp, även de som lågo under ytan, busksnåren måste röjas bort och ett nytt avloppsdike dras fram.

Kivimäe var det enda ställe på Katkus ägor, där det fanns god mylla, ty där växte björk och al. Eljest var det överallt bara sandjord, ställvis till och med lös, vit sand. Där kunde man arbeta ihjäl sig utan att få skaplig åker. Hit till Kivimäe borde man flytta över hela gården, tyckte Villo, ty här gick stället livsåder. Därigenom skulle man visserligen komma ännu längre bort från landsvägen, men det skulle ändå löna sig. Om det bara berott på honom, hade man börjat med överflyttningen redan samma dag. Den nya källaren skulle också dit, och om så behövdes, skulle han gärna börja handla med sina kalvar igen, schackra och byta, ja, rent av ta till hembränning för att skaffa medel att förverkliga sin stora plan.

En gång talade Villo med fadern om sina idéer, men denne bara skrattade ut honom och sade:

— Kivimäe är så fullt med sten som om fan själv plockat ihop alla stenar i trakten och lagt dem just på den fläcken. Jag har nog försökt mig på, må du tro, men jag gick bet, och jag tror inte att det skulle lyckas bättre för dig, min gosse.

— Men det är så fin mylla, där skulle det växa mycket bättre än någon annanstans.

— Mylla finns det nog, men man kommer ju inte åt den med plogen.

— Med dynamit skulle det nog gå. Du arbetade ju bara med brasor och spett. För mig skulle det gå som en dans.

— Bortkastat arbete, gosse, alldeles för dyrt. Du kan väl ta dig något bättre för här på Katku än att gå och knalla bort den dyra dynamiten.

Men Villo kunde inte hålla med fadern. Stenbacken på Kivimäe ville inte gå honom ur huvudet. Hela sommaren gick han och grubblade på saken. Redan det att Kivimäe, som höjde sig över hela det kringliggande sandpartiet, hade en helt annan karaktär än den omgivande terrängen gav Villo ingen ro. Hur kunde det vara så stenigt just här, då det runt omkring bara var släta sanden?

Tvårs över myren — halvannan eller två verst från Kivimäe — började en ås, där det också växte björk och al och där man alltså borde finna samma slags mylla som här. Detta tydde väl på att stenbacken på Katku på något sätt hörde ihop med åsen där borta. Mitt i myren låg en liten holme med gran, björk och albuskar. Villo hade aldrig varit där, men vid tillfälle skulle han ge sig dit och undersöka jordmånen. Kunde inte den lilla holmen vara en naturlig länk mellan Kivimäe och åsen på

andra sidan? Om det bara stod i hans makt, skulle han vilja förena Kivimäe med den lilla holmen och åsen. Då skulle man inte behöva köra den långa omvägen över Körboja utan kunde lugnt låta den gamla vägen växa igen och diken försumpas.

Men tyvärr stod det inte i Villos makt att förverkliga denna goda tanke.

Trots alla djupsinniga funderingar var det dock något annat, som här på Kivimäe i första hand sysselsatte hans tankar, nämligen de där spåren på Kristihimmelsfärdsdag. Det var alltså säkert att de härledde sig från fröken på Körboja och hennes gamla hund. Det var som om stenarna här på Kivimäe på något sätt stodo i samband med de där spåren och allt hans arbete hängde ihop med dem. Ty varför måste han eljest oavbrutet tänka på dessa spår, då han höll på och knogade, och varför gick arbetet så mycket lättare, då han tänkte på dem?

Han visste att Anna varit hemma över pingst, måste ha varit där flera dagar, ty han hade senare sett nya spår av samma slag på vägen och nere vid sjön, då han under helgen varit ute och strövat. Därvid hade han alltid iakttagit största försiktighet som om han icke velat bli sedd eller som om han hotats av någon lurande fara. En gång hade han tvärs över sjön sett Musti stå och dricka vid stranden och en ljusklädd gestalt skymta mellan buskarna, men om det varit fröken eller någon annan

hade han inte kunnat urskilja. Troligen hade det väl varit fröken, ty med någon annan hade väl knappast gamla Musti släpat sig den långa vägen. Under pingstdagarna hade han inte jodlat och skrikit nere vid sjön utan promenerat tyst och långsamt som en gammal man i sina funderingar, suttit och tänkt, sökt efter nya spår och sedan återvänt till Kivimäe.

— Du tar livet av dig med allt ditt arbete på Kivimäe, sade modern. — Låt de välsignade stenarna vara i fred, du får i alla fall inte upp dem.

— Jo då, kära mor, det går nog bra, bara jag får hållas.

— Men far tycker inte om att du slösar bort tiden på det där. Han har redan hunnit bli riktigt förargad och går och svär för sig själv, varnade modern. — Om det fortsätter så här, kommer ni ihop er igen.

— Ånej, vi ska nog inte komma ihop oss mer, jag tänker inte säga emot honom. Om så behövs, skaffar jag mig hjälp, men här ska sprängas, och här ska röjas upp!

— Far har allt rätt, han, märker jag, då han säger att du alltjämt är lika enveten och vettvillig som förr. Det kan aldrig gå väl, min gosse!

Det var annandag pingst, som mor och son haft detta samtal. Hon hade bett att han skulle tänka

på att det var helgdag, söka glömma sina gamla stenar och i stället ta sig en promenad i skogen.

— Det gjorde jag ju i går, invände Villo.

— Gör det då i dag med! I går gick du ensam för dig själv. Men i dag är det fullt med folk nere vid gungan, det är musik och dans, och Mädasoo-far berättade att självaste fröken på Körboja skulle komma dit. Nu tror man alldeles säkert att hon kommer att stanna hemma och har lämnat staden för alltid.

Men Villo gick inte dit, vare sig på annandagen eller tredjedagen.* Ty han ville inte riskera att träffa en massa folk, som han helst inte ville se. Han gick och drev för sig själv som om han dyrkat en gud, den där icke ville veta av några andra gudar före sig, försjunken i tankar, som inte hörde hemma där i trakten.

På tredjedagens kväll började modern igen:

— Du gick ändå inte dit ner i går. Där var så mycket ungdom, och man hade så trevligt.

Villo teg, ty han ville inte förråda kring vad hans tankar kretsade. Men också gumman kunde tåga. Även hon hade sina hemliga tankar, som hon föresatt sig att inte förråda. Men till slut förmådde hon inte hålla inne med vad hon hade på hjärtat.

* I Estland 3 helgdagar.

Övers. anm.

— Anna var också där, berättade hon, och roade sig bland all ungdomen. Skolmästarn från Pöldotscha hängde som vanligt i hälarna på henne, men hon frågade inte mycket efter honom. Och enkelt klädd var hon så hon inte alls stack av mot bondflickorna.

Villo låtsades inte höra.

— Hon frågade efter dig, hur det stod till med dig och varför du inte kom dit.

— Vem har berättat det?

— Mädasoo-far, förstås! Hans Kati var där och hade hört det.

— Prat! utbrast Villo, som plötsligt kände sig nervös och sökte dölja detta under en låtsad förgelse.

— Inte hade de väl någon anledning att bara hitta på det, så nog frågade hon efter dig alltid. Det är jag alldeles säker på.

— Nå, vad fick hon veta då?

— Att du håller på och spränger här så det dånar i hela trakten.

— Ingenting annat?

— Hur ska jag kunna veta det? Mig har ingen sagt något. Men fröken blev nog upplyst om ett och annat, kan jag tänka.

— Naturligtvis först och främst om att jag suttit inne, brusade Villo upp.

— Antagligen det med, trodde modern.

Och därmed hade det varit slut för den gången. Men hos Villo kvarlämnade detta samtal en känsla av att han till varje pris måste ned till stranden, måste joddla och skrika utåt markerna som om det någonstans där nere suttit en varelse, som bara väntat på att få höra hans manande rop för att svara. En osynlig kraft drev honom runt sjön på jakt efter nya spår i den mjuka sanden, i den djupa, fuktiga mossan. Självt kunde han inte göra klara för sig alla dessa nya känslor, som så plötsligt störtade över honom.

Men den dagen skulle det åter bli hans lott att irra ensam omkring på stranden, ty nu på tredjedagskvällen låg den åter öde och tom. Fröken på Körboja hade redan tagit kvällståget tillbaka till staden, och gamla Musti sov den rättfärdigas sömn, utmattad av helgdagarnas långa promenader, och hörde inte hur Villo ropade på stranden — förgäves ropade på någon, som han hoppades skulle komma honom till mötes över heden.

FJÄRDE KAPITLET.

På midsommaraftonens eftermiddag satt gubben Rein på sin förstukvist och väntade på dottern, hans enda barn, som skulle komma hem igen och stanna för alltid.

På himmelsfärdsdagen hade hon varit hemma, rest igen men kommit åter till pingsten. Fadern hade då föreslagit henne att lämna staden och slå sig ned här hemma. Hon skulle väl inte i all sin tid slita ut sig för andra utan också någon gång börja tänka på sig själv. Han, hennes far, började ju bli till åren och behövde någon, som hjälpte honom på gården. Särskilt saknade han en riktig husmor, ty efter hustruns död hade det inte varit någon, som skötte hushållet.

— Men Madli då? hade Anna infallit. Madli var hennes faster, faderns äldre syster, som sedan ett par år vistades på Körboja och som övertagit husmoderns plikter.

— Vad är hon för slags husmor, hon är ju nästan blind och döv, hade fadern invänt. — Här behövs en ung människa, som både hör och ser ordentligt och som själv orkar vara med överallt.

Anna hade då inte yttrat sig vidare utan begärt

betänketid, vilken fadern beviljat. Sedan hade man inte talat mer om saken, och följande dag hade Anna rest igen utan att ha lämnat svar.

Detta hade sårat gubben en smula. Naturligtvis hade han inte själv återkommit till ämnet, men då *han* tagit första steget, tyckte han det var dotterns sak att visa sig tillmötesgående. Då han förgäves fick vänta på svar, började han känna det som en olycka både för sig själv och för Körboja att han icke hade någon son utan blott en dotter. En son skulle ej ha besvarat hans anbud med tystnad.

Efter Annas avresa hade han väntat att få höra av henne från staden. Men då det aldrig kom något brev, beslöt han sig för att tala med Madli.

— Det blir väl ingen annan råd än att du får skriva gården på Anna, så låter hon nog höra av sig — då kommer hon nog, utlät sig Madli och blinkade med sina färglösa, halvblinda ögon.

— Tror du verkligen det? svarade gubben tvivlande, ty själv hade han aldrig kommit på den tanken.

— Har *du* något annat förslag då?

— Nej, det har jag inte.

— Försök då som jag sa!

Rein teg.

— Jaså, så står det alltså till? Det betyder att hon vill ha gården redan nu. Jag ska komma på undantag och inte ha något att säga längre!

— Ja, vad skulle hon eljest här att göra? Hon är ju inte uppfostrad till bondpiga och lär väl inte vilja bli det nu heller. Kan ju tjäna sitt bröd på lättare sätt, har ju fått lära både språk och annat.

— Inte som pigas utan som husmor menar jag att hon skulle komma, försvarade sig Rein.

— Anna menar naturligtvis att om hon väl har flyttat hit, så blir hon snart nog pigas, vare sig hon vill eller inte. Tro mig, käre bror, livet på Körboja gör med tiden varje kvinna till rama pigan eller trälen. Så gick det med mor hennes, och därför dog hon. Det vet flickan, och det är moderns öde, som skrämmer henne.

Systemen teg ett slag för att ge brodern tillfälle att yttra sig. Men då han inte öppnade munnen, fortsatte hon:

— Hur skulle det vara, om Anna gifte sig?

— Det kan hon ju göra, svarade Rein förstrött.

— Med vem då? Hon, som inte har någon egen gård att bjuda en karl! Hittills tycks ju ingen velat ha henne vare sig i stan eller här på landet. En karl vill naturligtvis ha egen gård, om han ska gifta sig med henne. Hon börjar ju redan bli litet till åren.

— Efter min död får hon ju alltihop, svarade Rein. — Någon annan arvinge har jag ju inte.

— En måg skulle nog inte tycka om att behöva vänta så länge på att bli herre i eget hus. Han

skulle bara gå och vänta livet ur dig. Förresten är du ju inte äldre än att du mycket väl kunde gifta om dig. Eller skulle du verkligen vilja lämna gården åt vilken harkrank till svärson som helst?

— Dotter min är väl god nog att få en duktig och ordentlig karl till Körboja! utbrast Rein förtretad.

— Visst är hon det, om hon bara har gården till hemgift. Men ho vet vem som tar henne, om hon bara har två tomma händer? Kanske kommer hon dragande med en sån där som Katku-Villo. Skulle du verkligen vilja ha en sån svärson på Körboja?

— För Körboja skulle han väl duga men inte för min dotter, menade Rein.

— Ser du, käre bror, har det väl kommit en svärson i huset, så är det tid för husbonden att tänka på sin hädanfärd.

— Vad pratar du för dumheter? utbrast Rein, som nu först riktigt fattade vart systemen ville hän. — Varför skulle dotter min välja just en Katku-Villo? Finns det då inte andra än fylltrattar, lönnbrännare och tukthusfångar, som skulle vilja komma till Körboja? Eller vet du kanske något särskilt?

— Nej, jag vet ingenting, jag är ju bara en gammal gumma, och människorna är så konstiga nu för tiden. Anna är inte som du och jag, hon är gjord av annat virke och är egentligen alldeles främmande för oss. Hon är visserligen kött av vårt

kött, men blodet är helt annorlunda. Hon tycker inte om att säga ut vad hon har på hjärtat som du och jag. Hon lever som i en annan värld, ingen vet vad hon egentligen tycker och tänker, man vet aldrig riktigt var man har henne och hur det är fatt med henne. När hon en gång är död, kommer man inte att veta vad hon egentligen dött av. Vet du kanske vad mor hennes dog av? Nej, det gör du inte och inte jag heller och ingen levande själ förresten. Så är det med Anna också. Man måste försöka förstå henne, eljest kommer man ingen vart med henne. Vill du ha henne hit, så skriv själv eller, ännu bättre, far in till stan och tala med din dotter. Ge henne Körboja, så kommer hon alldeles säkert!

Efter detta samtal tog Rein sig en promenad över ägorna. Han följde diken bortåt skogen, strövade ensam omkring och överlade om vad han borde göra.

Han hade ännu inte fyllt de sextio. Skulle han verkligen redan nu slå sig till ro och bara sitta och titta på hur andra styrde och ställde på gården? Förtagit sig hade han just aldrig gjort som ägare till Körboja. Men han hade i alla fall alltid följt med arbetet och gripit in här och var, när något måste göras. Om han också inte alltid känt sig hågad, så hade han dock nödgats därtill av omständigheterna. Gårdsfolket kom ju och ville ha

upplysning om varjehanda ting, och då måste husbonden naturligtvis kunna ge besked. Körboja var minsann en gård, som helt tog sin karl i anspråk. Den måste styras med fast hand och utnyttjade alla sina invånares krafter till det yttersta — inte minst ägarens. Körboja hade sugit musten ur alla, hetsat alla till döds. Så hade det gjort med bror Oskar, så hade det gjort med hans egen hustru. En spik i ens likkista — det var just vad Körboja var!

Under promenaden kom Rein alltmer in på tanken om det inte rent av bara vore till fördel för gårdsdriften, om han överlät Körboja till Anna och satte sig själv på undantag. Bara han vetat vad för slags karl dottern kunde skaffa honom till efterträdare, så hade det gått lättare att fatta ett beslut. Kanske var det rent av bäst att inte grubbla vidare över frågan utan genast ta papperen, sätta sig på tåget till staden och säga till dottern: — Är du med på saken, så går vi raka vägen till en advokat! Jag är trött på att släpa ut mig längre med gården och skulle därför vilja överlåta den på dig.

Bara han vetat varifrån han skulle få en passande svärson, en duktig karl, som kunde överta ansvaret för gården. Ty med en dotter brukar det ju vara så att hon helt går upp i sin man och struntar i sin far. En son däremot låter i allmänhet sin mor fortfarande råda och styra, även om han gifter sig, ty i ett dylikt fall rör det sig ju bara om arbe-

tet inomhus. Kvinnfolk bruka ju inte lägga sig i utomhussysslorna och fråga inte stort efter hur man drar ett nytt dike eller när man slår en skogsslott. Och i Reins ögon var det just sådana saker, som var det viktigaste på en gård. Därför gick han och grämde sig över att hans hustru inte skänkt honom en son utan blott en dotter.

I flera dagar gick han omkring och grubblade över hur rätt folk hade, som sade att döttrar bara ger en gråa hår. Några egentliga tråkigheter hade hans egen dotter dock aldrig berett honom. Sedan hon gått igenom skolan i staden, hade hon haft plats hos rikt och förnämt folk. Sina gråa hår hade han i alla fall inte fått genom henne.

Allt hade kunnat gestalta sig så helt annorlunda, om han i lugn och ro fått sitta kvar på sin skolmästarplats och Oskar inte övertalat honom att flytta till Körboja. Denne ville nämligen ännu några år stanna kvar i Ryssland som förvaltare på en furstlig egendom för att spara ihop det betydande belopp, som behövdes för att sätta Körbojas magra och vanskötta åkrar i stånd. Så vidare lockande hade det på den tiden inte tyckts honom att flytta till Körboja, ehuru han ju eljest som fattig lärare inte varit i stånd att bestrida dotterns fina uppfost-
ran.

Hur Rein än vred och vände på problemet, stod det i alla fall fast att Körboja behövde en ny herre.

upplysning om varjehanda ting, och då måste husbonden naturligtvis kunna ge besked. Körboja var minsann en gård, som helt tog sin karl i anspråk. Den måste styras med fast hand och utnyttjade alla sina invånares krafter till det yttersta — inte minst ägarens. Körboja hade sugit musten ur alla, hetsat alla till döds. Så hade det gjort med bror Oskar, så hade det gjort med hans egen hustru. En spik i ens likkista — det var just vad Körboja var!

Under promenaden kom Rein alltmer in på tanken om det inte rent av bara vore till fördel för gårdsdriften, om han överlät Körboja till Anna och satte sig själv på undantag. Bara han vetat vad för slags karl dottern kunde skaffa honom till efterträdare, så hade det gått lättare att fatta ett beslut. Kanske var det rent av bäst att inte grubbla vidare över frågan utan genast ta papperen, sätta sig på tåget till staden och säga till dottern: — Är du med på saken, så går vi raka vägen till en advokat! Jag är trött på att släpa ut mig längre med gården och skulle därför vilja överlåta den på dig.

Bara han vetat varifrån han skulle få en passande svärson, en duktig karl, som kunde överta ansvaret för gården. Ty med en dotter brukar det ju vara så att hon helt går upp i sin man och struntar i sin far. En son däremot låter i allmänhet sin mor fortfarande råda och styra, även om han gifter sig, ty i ett dylikt fall rör det sig ju bara om arbe-

tet inomhus. Kvinnfolk bruka ju inte lägga sig i utomhussysslorna och fråga inte stort efter hur man drar ett nytt dike eller när man slår en skogsslott. Och i Reins ögon var det just sådana saker, som var det viktigaste på en gård. Därför gick han och grämde sig över att hans hustru inte skänkt honom en son utan blott en dotter.

I flera dagar gick han omkring och grubblade över hur rätt folk hade, som sade att döttrar bara ger en gråa hår. Några egentliga tråkigheter hade hans egen dotter dock aldrig berett honom. Sedan hon gått igenom skolan i staden, hade hon haft plats hos rikt och förnämt folk. Sina gråa hår hade han i alla fall inte fått genom henne.

Allt hade kunnat gestalta sig så helt annorlunda, om han i lugn och ro fått sitta kvar på sin skolmästarplats och Oskar inte övertalat honom att flytta till Körboja. Denne ville nämligen ännu några år stanna kvar i Ryssland som förvaltare på en furstlig egendom för att spara ihop det betydande belopp, som behövdes för att sätta Körbojas magra och vanskötta åkrar i stånd. Så vidare lockande hade det på den tiden inte tyckts honom att flytta till Körboja, ehuru han ju eljest som fattig lärare inte varit i stånd att bestrida dotterns fina uppföstran.

Hur Rein än vred och vände på problemet, stod det i alla fall fast att Körboja behövde en ny herre.

Självt gick han inte längre i land med uppgiften. Ensamt som han satt utan hustru och barn lät han ogräset frodas på åkrarna och ängarna växa igen under buskar och ris.

Egentligen hade han aldrig passerat på Körboja, måste han säga sig vid minnet av de gångna åren. Och inte skulle det väl bättre sig för framtiden. Hans planer hade alltid varit för vidlyftiga och utsvävande, och för dem hade han glömt dagens löpande göromål. Medan han gick och drömde om att förstora gården, hade han aldrig kommit sig för att rensa sina steniga fält och dika sina sumpmarker. Vad han redan ägde och vad som låg mitt för näsan på honom hade han aldrig intresserat sig för.

Han hade levat på ett slags sagolikt Körboja, som existerade blott i hans fantasi, ett Körboja, som inspirerat honom till allehanda poetiska utgjutelser i folkviseton; dessa hade han brukat tillställa vissa tidningsredaktioner, och alla besjongo de skönheten och förträffligheten i detta hans drömda rike. Att han efter många om och men dock slutligen blev i stånd att besluta sig att utan alla förbehåll överlåta gården på Anna och låta henne sörja bäst hon gillte för en ny husbonde på Körboja berodde blott på att han visste att ingen svärson skulle få något att säga i hans älskade drömvärld. Denne måste nöja sig med den högst prosaiska, tämligen

förfallna gård, som han allt tydligare insåg att han aldrig förmått sköta.

Från fantasiens Körboja lät han inte fördriva sig. På den gården var boningshuset stort och rymligt, väl brädfodrat och vackert grönmålat. I de många rummen fanns en massa kvinnfolk, som satt och spann, vävde och sydde. Stall och ladugård voro av tegel med stora, präktiga utrymmen för seltyg, fordon och redskap. Över ån hägrade en präktig bro till betesmarkerna på andra sidan. Strax ovanför bron hade man ett litet vattenfall med en välbyggd damm, som drev kvarn, såg, ullspinneri och vadmalsväveri. Utifrån mossen hördes en torvmaskin stöna för brinnande livet för att hinna med alla beställningar vida omkring, och när vinden kom från skogen, kunde man på ett drygt versts håll vädra doften från ett tjärbränneri. Med ett ord: överallt sjöed det av liv och arbete på detta fantasiens härliga Körboja.

På verklighetens Körboja såg det tyvärr inte fullt så glänsande ut. Där stod en obeslagen, halvmurken mangårdsbyggnad med otätt spåntak. Av bron över ån och alla anläggningarna vid den lilla forsen såg man inte ett spår. Visserligen hade man en gång i tiden sprängt och släpat dit en del byggesten, men därvid hade det hela fått stanna. Detta stenröse var numera övervuxet med jättelika kardborrplantor och annat ogräs, och på stenarna so-

lade sig snokar och kopparormar, som traktens ungar brukade fånga och döda med brunbrända små nävar. Under ett förfallet skyddstak låg det murknande avfallet efter en stapel timmer, som man en gång kört fram ur skogen men för länge sedan huggit upp till ved.

Alla byggnader voro i dåligt skick, ty med undantag av boningshuset, som man nödtorftigt underhållit, hade ingenting reparerats, sedan gården för tio år sedan inköptes. Och redan på den tiden hade mycket behövt bättras på. I den vidlyftiga trädgården, som stod lik en vildmark av de yppigaste och mest olikartade ogräs, fanns det bara kvar några mjöldaggshärjade bärbuskar och tynande, mossbelupna äppelträd, vilkas surkart ingen tittade åt.

Detta den nyktra verklighetens Körboja älskade gubben Rein ingalunda. Det hade förresten ingen av dess invånare gjort, och ingen skulle väl heller göra det i framtiden. Möjligen hade Oskar gjort det på sin tid, ty för honom betydde ju den förfallna gården möjlighet att skaffa sig hustru och eget hem. Men i någon högre grad hade nog inte heller *hans* hjärta hängt vid Körboja, ty eljest hade han nog inte gått och tagit livet av sig, då hustrun rymde från honom.

Oskar måtte inte ha kunnat föreställa sig ett liv på Körboja utan en hustru, ty eljest hade han väl

inte gått och gift sig. Men det kunde däremot Rein mycket väl — åtminstone numera. Strax efter hustruns död hade det visserligen tyckts honom tomt och öde på detta verklighetens Körboja, som den avlidna alltid brukat kalla »ett riktigt otäckt gammalt näste». Men med tiden hade änklungen alltmör börjat undfly detta »otäcka gamla näste» och allt, som påminde honom om detsamma, och höll helst till i skogen, där han inte behövde se några fallfärdiga byggnader och murknade stängsel. Och så småningom hade han så helt gått upp i sin drömvärld att han inte längre plågades av den krassa verkligheten.

Det var i denna sin lyckliga drömvärld han dvaldes, då han framemot eftermiddagen på midsommarafton satt på sin förstukvist och väntade på sitt enda barns ankomst. De doftande hölassen körde, det ena efter det andra, in i den fallfärdiga ladan; dess ruttna halmtak förmådde inte längre hålla regnet ute, varför man täckte höet med stora, skyddande flak av granbark. Men detta bekymrade naturligtvis inte gubben Rein, ty på hans Körboja var allt i bästa ordning, och själva änglarna i himlen måste ju besjunga en sådan gårds härlighet.

FEMTE KAPITLET.

Avlägset vagnsbuller väckte Rein ur hans funderingar.

— Nu har hon hunnit till den krokiga granen, sade han för sig själv. Ty blott där voro trädröterna så höga att bullret kunde höras ända hit. Bara en kvarts verst till, och man var vid uppfartsvägen till Körboja.

Aldrig förr hade gubben väntat hem sin dotter så otåligt som i dag. Icke ens då hon efter flera års vistelse i staden kom hem från avgångsexamen i skolan. Hennes ankomst i dag betydde en genomgripande förändring av hela hans liv, en förändring, som skulle bli minst lika stor som då han på Oskars inrådan tog avsked från sin skolmästar-syssla för att slå sig ned på Körboja. Ja, till och med större än då han genom broderns död blev ägare till gården. Ty på den tiden var han en främling i trakten, hade ännu inte vuxit samman med gården som i dag, då han stod i begrepp att stoppa händerna i fickorna och dra sig tillbaka från ledningen. Men vad som i all synnerhet höll honom i spänning var ovissheten om vad dottern skulle komma att svara. Skulle hon verkligen vara villig

att övertaga gården och i så fall på vilka villkor? Han visste ju inte alls hur hon skulle komma att ställa sig, ty på hans brev hade hon kort och gott svarat: »Kommer den och den dagen med det och det tåget. Hämta med skjuts vid stationen.»

Detta karga svar hade kommit honom att tänka på Madlis ord att Anna hade ett annat blod än de.

Några förebråelser kunde fadern dock icke göra sin dotter för hennes likgiltighet beträffande Körboja. Ty vad kunde väl gården betyda för henne? Hon var ju inte född och uppvuxen där utan hade först som ung flicka kommit dit från ett skolmästarhem flera tiotal verst därifrån. Sällan hade hon vistats hemma på gården, bara kommit på besök under skolferierna, och sedan hon slutat skolan, hade hon som så många av sina skolkamrater gett sig av till huvudstaden för att pröva sin lycka.

Så snart gubben kom i enrum med sin dotter, skyndade han sig därför att fråga:

— Nå, vad säger du om mitt förslag? Vad har du att svara på mitt brev?

— Det är inte så lätt att svara på, käre far. Först skulle jag vilja veta hur du tänkt ordna det, om jag inte svarat alls eller om mitt svar blivit nej.

— I så fall måste jag väl sälja eller arrendera ut gården. Madli och jag går inte i land med arbetet längre. Körboja är ju inte något litet torpställe eller skogshemman, utan som du vet var det

förr en utgård till herrgården. Som ett slags liten herrgård betraktade Oskar gården, då han köpte den, och ville förstora och förbättra den som en sådan. Hade han bara fått leva, så hade allt gestaltat sig på annat sätt här på stället. Men efter hans död var det ju ingen, som mäktade fullfölja hans planer. Över huvud taget var det en dumhet av mig, gamla karlen, att överta en så vanvårdad gård. Och därför har det gått som det gått. Nu barkar det alldeles åt skogen, om jag inte får någon, som tar vid, och Körboja kommer i främmande händer, om du nu säger nej. Det vill jag du skall veta.

— Ja, allt det där vet jag redan, svarade Anna, men jag trodde inte det stod så för dörren att bestämma sig. Om ett par år kanhända, men just nu har jag svårt att träffa mitt val. Jag känner mig inte hågad att redan nu begrava mig här. För så mycket förstår jag att har jag bara en gång kommit hit, så slukar mig Körboja snart med hull och hår. Och så måste det ju också vara, om det ska vara någon idé med att jag flyttar hit.

— Det har du så rätt i, min flicka lilla, Körboja slukar en med hull och hår, den ena efter den andra. Det förstod jag redan efter din salig mors död, och om också du nu känner det så motbjudande, så är det väl ändå bäst att sälja eller arrendera ut gården.

— Det har jag tänkt på hela tiden, sen jag fick

ditt brev. Men, vet du, varken det ena eller det andra tilltalar mig. För säkert är att har vi en gång arrenderat ut Körboja, så blir vi förr eller senare tvungna att sälja. Alla människor slår sig ju på jordbruk nu för tiden, och om vi inte *nu* ser oss i stånd att sköta gården, så kommer vi inte heller att kunna det i framtiden.

— Nå, låt oss då sälja gården till någon, som förstår sig bättre på saken än vi. Om *du* inte vill ta vid, så kan vi ju stycka den i två eller tre vanliga hemman. Då blir det nog inte svårt att finna köpare.

— Men, snälle far, det är ju just det jag inte kan förlika mig med! Att det ska sitta främmande människor här, då jag nån gång tittar hit. Ty hit måste jag ibland, det känner jag. Det är något underligt med den här gamla gården, som håller en fast, vare sig man vill eller inte. Förr kände jag det aldrig så, men nu märker jag det starkare för var dag.

Kanske det beror på farbror Oskars olycka att jag har den känslan, kanske det är minnet av mor — vad vet jag? För om farbror och mor ännu var i livet och vi allesammans skulle behöva flytta härifrån, så skulle det inte göra mig ett dugg. Jag skulle fara med lika lätt hjärta som då jag första gången kom hit högt uppe på flyttlasset.

— Ja, kommer du ihåg, när vi flyttade hit! utbrast gubben litet lättad vid dotterns ord. Han bör-

jade förstå att Madli hade rätt i att Anna inte var någon äkta Kivirist utan bråddes mer på moderns släkt.

— Om jag kommer ihåg! Så klart som om det varit i går! Flyttningen var ju den första stora tilldragelsen i mitt liv. Dessförinnan var ju allt så grått och betydelselöst. Redan för det minnets skull plågar det mig att tänka mig Körboja i främmande händer.

— Nå, men ta då emot vad jag bjuder! Med varm hand skänker jag dig Körboja med allt vad därtill hör. Och det utan något som helst förbehåll, ty före min död kör du mig väl inte från gården?

— Nej, far, så ska vi inte ställa det. Sådana villkor går jag inte med på, försäkrade dottern med eftertryck.

— Hur vill du ha det då?

— Jo, ska jag överta gården, så ska det ordnas så att du inte bara har din goda försörjning utan verkligen känner att du har din fulla *rätt* att leva här intill döddagar och något att säga till om. Eljest kan jag inte flytta hit.

— Men jag vill ju inte alls ha något att säga till om!

— Men det vill *jag* att du ska ha!

— Nå, hur ska det då bli?

— Så länge du lever, vill jag att det ska vara ordnat på så sätt att jag varken ska kunna sälja,

inteckna eller bortarrendera gården utan ditt medgivande. Varken du eller jag ska kunna det på egen hand utan bara i full enighet, förklarade dottern. Och då fadern ingenting svarade, fortsatte hon:

— Helst skulle jag vilja ha det så bestämt att vi inte ens skulle kunna göra det tillsammans. För om jag verkligen kommer hit, så vill jag också kunna känna att här *mdste* jag stanna livet ut. Endast på sådana villkor är jag med på att överta Körboja.

— Jag går med på allt vad du vill, utbrast fadern, bara vi kommer på det klara med varandra! Nu är vi alltså ense, och nu tänker jag inte bekymra mig vidare för den sakens skull!

— Bekymren blir min sak, förklarade Anna. — Vi slår till med detsamma, och från och med denna dag lever vi här tillsammans på Körboja — som dess undersåtar, tjänare och slavar. Bara på ett enda sätt ska vi en gång lämna den gamla gården — med fötterna före!

— Ja, före min död vill jag inte bort härifrån, bekräftade fadern.

— Då stannar vi alltså, förklarade dottern med glättig beslutsamhet. — Nu går jag och klär om mig, och sen går jag ner och tittar på höslåttern. Från och med nu är det jag, som är husmor på Körboja!

— Och vem blir husbonde då?

— Det vet jag inte ännu, far, svarade Anna skratande. — Det får vi tala om, när papperna blir klara och det har kommit så långt att det inte är något annat, som fattas på gården. Men det säger jag dig först som sist, far, att husbonden på Körboja väljer jag själv!

— Naturligtvis, vem skulle eljest göra det? Men ett annat slags karl än far din måste det bli, det förstår jag äntligen nu, när jag redan har livet bakom mig. Det duger inte att gå och ruva på en massa storslagna förändringar, medan gården får förfalla. Oskar gick också alldeles för mycket upp i stora planer, och därför förlorade han all motståndskraft. Här måste man knoga och stå i från morgon till kväll med vardagssläpet och själv övervaka varje småsak; glömmar man det, är man snart förlorad.

— Men mor välvde ju inga stora planer och dog ändå i förtid.

— Vad vill du säga med det?

— Jo, jag menar att det tydligen inte räcker bara med arbete och knog. Här kan man arbeta ihjäl sig, och ändå skulle Körboja förbli samma gamla kråkbo, som det nu är.

— Men hur vill du då att man ska bära sig åt, eftersom varken det ena eller det andra tycks hjälpa? undrade fadern, som gärna ville dra ut på samtalet.

— Hur man ska bära sig åt får väl tiden utvisa. Men så här kan det ju inte fortgå, det förstår jag, svarade Anna och gick in för att klä om sig. Men på tröskeln vände hon sig om och ropade till fadern, halvt på skämt, halvt på allvar:

— Inte hjälper det att jag, stackars flicka, grubblar ihjäl mig på den frågan. Det blir den nye husbondens sak att klara upp, när han en gång kommer!

SJÄTTE KAPITLET.

Utom övervakandet av höbärgningen tog också en annan sak Anna i anspråk första dagen. Det var nämligen hennes födelsedag, och denna skulle firas, samtidigt som hon invigdes i sin nya värdighet. Det måste alltså bli en glänsande fest för hela trakten, något i stil med vad farbror Oskar ställt till vid sitt intåg på Körboja. Kulörta lyktor och fyrverkeripjäser hade hon redan köpt i staden, och nere vid sjön skulle det på kvällen bli sång, musik och dans så det ekade i hagarna. Mellan björkarnas vita stammar skulle brokigt festklädda par svänga om vid skenet av stora bål, som speglade sig i insjöns blanka vatten.

Varken gubben Rein eller någon annan på gården hade kommit att tänka på att det var Annas födelsedag, ty det var första året man här i landet tillämpade den nya kalendern, som »gick ett par veckor före» den gamla. Därför måste hon själv styra med alla förberedelserna, och det var av den orsaken hon hade så brått att komma och skynda på höbärgningen. Dessutom ville hon redan från första dagen skaffa sig en överblick över arbetets gång på gården och själv vara med överallt.

Redan vid pingsten hade hennes intresse för allt, som skedde på Körboja, väckt stor förvåning bland arbetsfolket, och fördrängen Mikk hade undrat om fan själv flugit i fröken, eftersom hon tycktes vilja lägga sin näsa i blöt överallt. Men drängen Jaan, gårdens vitsmakare, hade varit litet mildare i sitt utlåtande: — Fröken har visst fått myror i byxorna, efter hon inte kan hålla sig still. Lena och Lisa, de båda pigorna, hade skrattat för full hals. Ty kunde man väl tänka sig något befängdare än att ett fruntimmer hade byxor på i sådan hetta?

Ryktet om frökens hemkomst satte i alla fall litet större fart än vanligt på gårdsfolk och daglönare. Man hade väl på känn att det var klokast att låta det gå undan en smula, om fröken kom och såg på och inte bara gamle beskedlige gubben Rein. När Jaan, som varit vid stationen för att hämta, kommit hem, spänt ifrån och återvänt till slåttern, bestormades han med frågor om fröken verkligen varit med tåget.

— Ja, naturligtvis, efter hon sagt det, så.

Vissheten att fröken var i farvattnet kom alla räfsor att gå ännu snabbare. Ty det var klart för alla att det blott kunde vara en tidsfråga när gårdens dotter komme att ta tyglarna i egen hand. I själva verket var man glad över den utsikten, fast man tyckte det var litet underligt att hon ännu inte gift sig. Om hon också var en fin stadsfröken, var

hon i alla fall bara ett kvinnfolk, och vad skulle väl ett ensamt fruntimmer ta sig till utan en karl på en gård som Körboja?

— Nå, vad sa hon då? undrade Lena, som arbetade med Jaan ett stycke från de övriga.

— Ja, vad skulle hon väl säga? Vi språkade om litet av varje.

— Kommer hon att stanna på allvar nu då?

— De sa hon inte, och inte frågade jag henne heller.

— Jag tänkte hon kanske nämnde det i förbi-gående.

— Fruntimmer pratar så mycket, svarade Jaan litet reserverad, ty han kände det tydligen som ett förtroendeuppdrag att ha fått fara och hämta fröken. Men då Lena inte frågade vidare, tog han snart självmant till orda.

— Hon frågade om det skulle bli eldar i kväll.

— Och vad svarade du då?

— Jag sa att det trodde jag nog.

— Tror du hon kommer med själv?

— Det sa hon inte. Men hon undrade om Dragspels-Kusti skulle komma.

— Kommer han verkligen?

— Det gör han väl, tänker jag, om han inte är upptagen nån annanstans.

— Men kunde man inte skicka efter honom, om fröken så önskar? undrade Lena litet ivrigt.

— Jo, det skulle man ju, om det inte vore just i kväll. Det är nog osäkert om vi hinna få in höet tids nog, genmälde Jaan för att retas litet.

— Ja, men Mikk sa att om vi får in höet i kväll, så får vi två dar fritt sen.

— Det kan väl inte Mikk bestämma! utbrast Jaan förtretad. — Den där Mikk gör sig alltid så förbaskat viktig som om det vore han, som var husbonde på gården.

Men icke desto mindre satte Jaan upp en så rasan-de takt att hela arbetsstyrkan smittades och alla räfsor flögo som lärkvingar. Och just då dök fröken upp.

— Nå, blir ni färdiga med höet i dag? frågade hon fördrängen Mikk.

— Ja, visst blir vi färdiga, fröken, svarade alla med en mun.

— Inte »fröken» längre, rättade Anna med hög röst. — Från och med i dag har jag övertagit gården själv och är nu »matmor» för alla.

Alla förstummades av överraskning, tills Mikk slutligen fick fram ett småleende:

— Och vem är husbonde då?

— Tills vidare densamme som förr, svarade Anna obesvärat. — Under tiden får jag reda mig så gott jag kan.

— Det betyder alltså att fröken blir både husbonde och matmor i en person? förtydligade Mikk.

— Just så, ja! bekräftade Anna med en nick.

Plötsligt såg man Jaan viska något åt Lena, som började skaka av skratt.

— Vad är det Lena har så roligt åt? Sa Jaan något kvickt igen? frågade Anna.

Allas blickar riktades mot det olyckliga paret. Jaan började räfsa igen, medan Lena bara vände sig bort och skrattade vidare.

— Nå, ut med språket då, Jaan! uppmanade Anna.

— Fröken blir bara ond, om jag säger det, mumlade drängen.

— Inte »fröken» utan »matmor»! försökte Anna hjälpa honom på traven.

— Jag sa bara åt Lena att om fröken ska vara både husbonde och matmor på en gång, så måste ju fröken gå med både byxor och kjol, och det blir väl litet för hett en sån här varm dag.

— Just det, ja, det har Jaan så rätt i, det behövs minsann att ha både byxor och kjol, när det är så ont om rejält manfolk här på landet!

Detta fyndiga svar gav samtalet en annan vändning, och liksom för att släta över vände Mikk sig om och sade i skämtsamt förmanande ton till Lena och Lisa:

— De är just vad jag har sagt er båda så många gånger. I den här karltorkan får allt ni fruntimmer se till att klara er på egen hand.

— Det gäller inte för oss, ropade båda flickorna, vi behöver inte vara rädda att bli utan!

— Var inte så säkra på det, ni, hytte Mikk skämtsamt med fingret.

Men Lena, lillpigan, med sina skrattlystna violblå ögon och sin lilla lustiga trubbnäsa mitt i ett solbrynt ansikte tycktes verkligen inte behöva räkna med möjligheten att bli utan en man. Vad åter Lisa beträffar, var hon nog knappt på den säkra sidan. Bred, undersätlig och med stabbiga ben kunde hon visserligen ta upp tävlan med vilken karl som helst i arbetet, men att tjusa till honom skulle nog bli litet svårare.

— Vad i all världen har flugit i Lena, rena rama barnungen, som gick och läste i våras? undrade Mikk med låtsat bekymmer.

Men nu tyckte Anna det var tid att göra slut på skämtet.

— Mikk, sade hon och vände sig till fördrängen, om ni kan avvara Jaan, så skulle jag behöva honom ett slag.

— Om det är nödvändigt, så. Bäst, om han aldrig kommit hit, för han ställer alltid bara till spektakel.

— Det är inte jag, svarade Anna, som har beordrat honom hit, det var före min tid, innan jag själv övertagit gården.

— Jaan, du har hört vad matmor sagt, ropade Mikk.

— Ja, nog kan jag gå alltid, tyckte Jaan.

— Det tror jag, det, så du får lata dig igen, snäste Mikk.

— När matmor befaller, måste jag ju lyda, för-svarade sig Jaan.

— Ja, nu befaller jag, avgjorde Anna. — Jaan, du ska gå hem och klä om dig, för du ska bort till byn åt mig.

Åhörarna spetsade öronen.

— Du ska till byn, till Mädasoo, Metsatoal och Pörgupohja, instruerade Anna — till Katku också förstås — och säg alla du träffar att de är välkomna till dans kring eldarna vid sjön i kväll — på samma ställe, där gungan stod i fjol. Alla är välkomna, gamla som unga, men glöm inte att skaffa någon, som sörjer för musiken.

— Det kan jag få minst ett par, tre stycken, trodde Jaan.

— Försök få Luogo-Kusti! ropades från flera håll.

— Ska försöka, svarade Jaan.

— Och säg att det är jag, som låter bjuda, för nu har jag övertagit gården själv, och det ska vi fira i kväll. Alla är hjärtligt välkomna, bekanta likaväl som främlingar.

Det satte liv i alla. Jaan for iväg som ett skott, och Anna hade knappt hunnit vända ryggen till, förrän samtliga räfsor riktigt fräste genom luften. Det tycktes som om höet blåstes samman av vin-

den, volmade sig självt, alldeles på egen hand tog ett skutt upp i släpskrindorna, som flögo genom luften till ängsriorna, där de med en enda knyck lassade av sig själva. Ja, det ljuvligt doftande höet visade samma glada iver att komma i ordning som lilla Lena när hon senare rusade hem från arbetet, tvådde sin jungfruliga kropp och skrudade sig i sina bästa kläder för att springa ned och titta på hur långt pojkarna hunnit med bålen och vid tanken på den stundande musiken dansade solo vägen fram för att mjuka upp lemmarna efter dagens tunga arbete.

SJUNDE KAPITLET.

Efter att ha återvänt upp till gården gjorde Anna sig beredd att hjälpa gamla Madli, som just höll på att elda upp bastun och fylla den stora kitteln med vatten. Medan elden knastrade i ugnen och vattnet värmdes, såg sig Anna omkring och tänkte över vad man närmast måste ta itu med på gården. Så mycket förstod hon att inte allt kunde påbörjas på en gång, inte ens i fråga om sysslorna inomhus. Därför gjorde hon till en början blott i ordning ett av rummen — det åt trädgårdssidan, där hon själv tänkte bo. Här var golvet ännu inte så värst illa slitet och tapeterna något så när i stånd. Rummet hade alltid gällt som hennes eget och hade därför blivit föga använt.

Hon bäddade upp sängen, tvättade fönstren och hängde upp rena gardiner, ställde ett glas med blommor på byrån och stack in gröna kvistar här och var. Sedan gick hon ut på gården, hämtade en kvast och sopade gårdsplanen så dammet stod i högan sky, hjälpte till att hämta grönfoder åt svinen, hackade sönder och gav dem det. Hon tvättade mjölkkärl och bunkar och ställde i ordning allt hon fick tag i och gick så helt upp i arbetet

att hon alldeles glömde bort maten. Gamla Musti följde henne till en början i hälarna men tröttnade snart, då Matte inte tycktes märka hennes närvaro. Slutligen lade hon sig mitt på gårdsplanen och låg och dāsade i solbaddet, medan hon följde Annas rörelser med sömnigt blinkande ögon.

Solen stod ännu ganska högt på himmelen, då slätterfolket kom hem och fann bastun het och vattnet kokande.

— I dag har det gått undan, vill jag lova! utbrast Mikk.

— Det är ju midsommarafton också, menade sommardrängen.

— Ny matmor, ny herre, därför har det gått undan, trodde Mikk.

— Vi måste ju bli färdiga med eldarna, utbrast Lena.

— Ja, du ville väl helst att dansen redan börjat, retades Lisa.

— Är bastun färdig, matmor? frågade Mikk gamla Madli, som just skymtade i dörren.

— Jag är inte matmor längre, jag hjälper bara till för tillfället. Men bastun är klar och vattnet varmt så man kan skälla sig. Det är vår nya matmor, som ställt allt i ordning.

— Aha, där ser man vad en ny matmor betyder på gården, utbrast Mikk.

Drängarna ville genast in och piska sig med lövruskorna, men gubben Rein var redan inne, så man måste ge sig till tåls, tills han blev färdig. Sedan kom turen till drängarna och slutligen till kvinnfolken, som ännu hade en hel del sysslor att utföra dessförinnan, bland annat att mjölka korna, som just nu kommo hem från betet under skällklang och hundskall.

Då drängarna voro färdiga med badet, lät Anna dem styra på egen hand med förberedelserna för kvällen, såsom de hittills varit vana. Själv tog hon sig en rundtur kring gården för att se vad hon först måste ta itu med.

Därvid kom hon ned i trädgården, som farbror Oskar på sin tid anlagt i ganska stor skala men som sedan dess fått förvildas. Till och med kreaturen tycktes ha kommit in här, ty buskarna voro nedtrampade och grenar på fruktträden brutna. Bärbuskarna hade alldeles försvunnit bland ogräs och nässlor; kardborrar och tistlar frodades ohämmat. Humlen rankade sig över staketet och upp mot taket, och den varma luften var mättad med blomdoft. Daggen hade redan börjat falla, och Anna kände sig riktigt bedövad av all vällukten, medan hon gick omkring och inspekterade.

Det största trädet i trädgården var en gammal rönn, under vilken stod en rankig bänk. Anna prövade försiktigt om den höll, och det gjorde den,

ehuru den knakade en smula under hennes tyngd.

Så satt hon nu där för första gången, sedan gården blivit hennes. När satt hon egentligen senast på den bänken? Om det var allra sista gången kunde hon inte säga, men en av de senaste gångerna mindes hon med pinsam tydlighet.

Den gången hade hon varit alldeles utom sig. Det hade just hänt henne någonting, som kommit henne att skämmas alldeles förtvivlat utan att hon själv riktigt varit på det klara med sin upplevelse. Hon hade gjort sig de bittraste självföreläelser och hade helst velat ta livet av sig genast. Aldrig mer ville hon då se den där pojken, hade hon stönat i riktig gråtkramp. Helst hade hon velat gömma sig någonstans, där ingen kunde hitta henne och där hon aldrig mer behövde se en skymt av några pojkar. Dagen därpå hade hon lyckligtvis fått resa sin väg. Men hon var fast övertygad om att hon aldrig här hemma skulle kunna känna sig lycklig mer vid åsynen av dessa buskar och träd och denna gamla bänk, som varit vittne till hennes smälek och förtvivlan.

Den gången hade hon dock sluppit undan med blotta förskräckelsen. Men än i dag kunde hon innerst inne inte riktigt förlåta den där pojken, som varit skuld till att hon burit sig så dumt åt att hon sedan måst skämmas så förfärligt för sig själv.

Nu på himmelsfärdsdagen hade hon för första gången återsett pojken. På långt håll hade hon råkat se hur han klädde av sig just på den grästuva, där hon kort förut suttit, vadat ut i det grunda vatt-net, fäktat med armarna och skrikit i jublande livslust. Vid denna anblick hade hon åter känt ett sting av samma skamkänsla och ursinne mot sig själv. Så tydligt som om det hänt i går såg hon sig själv i vild förskräckelse fly genom skogen så att grenarna slog om henne och de dyvåta kläderna slafsade kring henres kantiga flickgestalt. Hon sprang så hon slog fötter och ben blodiga mot stubbar och rötter och buskarna revo långa skrämmor i ansiktet. Alla vackra blommor han flätat i hennes hår förlorade hon under den vilda jakten, och halvt sanslös sjönk hon slutligen ned på bänken under den gamla rönnen.

I dag — tio år senare — fann hon till sin överraskning att hennes tankar trots dagens viktiga tilldragelser dock huvudsakligen kretsade kring frågan om just den där ryslige pojken skulle komma till festen nere vid sjön eller hålla sig undan som vid pingsten. Skulle han komma eller ej? Själv var Anna inte riktigt på det klara med om hon önskade det eller icke.

När Jaan kom tillbaka från sin bjudningsfärd, visade Anna sig så likgiltig som möjligt, och först sedan han själv fått berätta var han varit, vilka

han träffat, vilka som lovat komma och hur han lyckats ordna med musiken, frågade hon liksom i förbigående:

— Var du till Katku också?

— Ja då, det var jag. Villo lovade komma, men de gamla tackade nej.

— Varför det då?

— De hade själva plats hemma för midsommareldar, sa de.

— Det visste man ju i förväg att Katkus skulle säga nej, inföll nu gamle Rein, som råkat höra dotterns samtal med drängen. — Det var ju alldeles onödigt att stöta på dem.

— Har ni kommit ihop er då?

— Kommer du inte ihåg att vi varit ovänner ända från början? Farbror Oskar och jag var där en gång — du for ju förresten själv med — och erbjöd oss att köpa Katku eller åtminstone hagmarkerna vid ån, som gränsar till vårt. Det tog Katku Jüri märkvärdigt nog mycket illa upp, och sen den dan är han gramse på oss. Det är nu tio år sen, men på hela den tiden har jag inte satt min fot innanför dörren där, och inte har Jüri varit hos oss heller. Så det blir nog ingen försoning i detta livet.

Vid faderns ord kom Anna mycket väl ihåg det där besöket. Fadern, farbror Oskar och hon själv hade åkt till Katku i samma vagn och efter samma

gamla bruna vallack, som i dag hämtat henne vid stationen. Inklämd mellan fadern och farbrodern, som ingendera var i smalaste laget, hade hon måst sitta med högt uppdragna knän, så förfärligt trångt och obekvämt att det gjorde ont i hela kroppen, var gång vagnen törnade mot de otaliga stora trädröterna. Än i dag kom Anna ihåg hur ont det gjort. Strax före Katku hade man tagit av ut på den gungande myren, som just stått i sin fullaste blomprakt. Hon kom ihåg hur de ödmjukt måst böja ryggarna för att komma in genom den låga dörren på Katku och kunde ännu känna den där underliga, sura, inbitna röklukten, som kommer av att man bara har ett rökhål i taket. Men sedan dess hade det kommit skorsten på Katku, och huset hade förbättrats på mångahanda sätt.

Vad gubbarna talat om kom hon inte så noga ihåg. Hennes intresse hade mera varit riktat på en lång, klumpig pojke med bara, bruna ben och skygga ögon. Hela tiden hade han suttit tyst och förstulet sneglat över till Anna som om han bra gärna velat komma på tu man hand med henne där ute i solskenet och språka litet mer ogenerat. Det var Villo, Katku-Jüris yngre son, som skulle bli skollärare eller sockenskrivare eller något i den vägen.

Detta sammanträffande hade blivit uppslaget till Annas bekantskap med Villo. Inte ett ord hade de

emellertid växlat den gången. När Anna såg honom sitta där så stum, så röd och förlägen, hade hon själv blivit lika stum och suttit lika röd och förlägen inklämd mellan sin far och sin farbror. Men trots allt hade hon på sitt sätt känt sig dragen till den där tafatte pojken, som skulle bli skolmagister eller något annat fint.

— Men inte ska man vara så där långsint, sade Anna till sin far.

— Katku-Jüri glömmer det aldrig, vare sig i det här livet eller i ett kommande.

— Ja, men nu är det ju inte längre någon, som vill komma åt hans ställe.

— Mycket riktigt, men Jüri tror förstås att saken kunde komma på tal än en gång. Det behövdes bara att det kom en duktig lantbrukare på Körboja igen, så vore det färdigt. Tror du inte att en sån Karl snart skulle kasta ögonen på Katku eller åtminstone på hagmarkerna nere vid ån? Och vad vore det kvar av Katku utan hagarna? Mindre än intet! Ingen skulle kunna reda sig på en så stympad gård, han måste helt enkelt svälta ihjäl. Oskar bjöd ju på sin tid mer bara för hagmarken än hela Katku var värt — bara för att äntligen få den i sin hand.

— Men varför fick han den inte då?

— Nej, kära du, om Oskar också levat den dag i dag är, så hade Jüri inte sålt. Bror min dog vis-

serligen i den tron att gubben förr eller senare skulle ge med sig och ta det goda pris, som bjöds, men jag trodde det aldrig och tror det inte nu heller. Grannarna är övertygade om att han aldrig i livet kommer att sälja, om han också skulle bli så fattig att han inte hade annat än härsken saltströmming och gamla skosulor att leva av. För intet pris i världen säljer han sin hage. Åtminstone inte till oss!

— Det är mer än jag begriper, utbrast Anna med en axelryckning.

— Jo, ser du, min flicka lilla, vi Kiviristar är och förblir främlingar här i orten, vi kommer ju från en helt annan trakt och är utbölingar i folkets ögon. Och såna tål man inte här. För folket här är vi ett slags mindervärdiga människor. Ordentligt folk lämnar inte sin egen trakt för att stryka omkring i världen och snappa bort brödbiten för andra.

— Men då hade ju någon ortsbo kunnat köpa Körboja för att inte låta det komma i händerna på oss utbölingar, tyckte Anna, som började intressera sig alltmer för faderns utläggningar.

— Ingen hade pengar! Vi hade heller inte kunnat köpa, om inte Oskar haft pengar från Ryssland. Det vet man, och det är just det man aldrig kan förlåta oss.

— Men det är väl ganska likgiltigt *var* man förtjänat sina pengar, bara det skett på hederligt sätt.

— Nej, det ska du inte tro! Det är nu en gång så att här luktar främmande pengar illa. Om Katku-Jüri skulle lägga sig och dö i dag eller i morgon och sonen få gården, så skulle inte han heller sälja — — kanske åt någon annan men alldeles säkert inte åt oss!

— Är sonen så lik gubben då? undrade Anna med alltjämt stigande intresse. — Den äldre brodern föll ju i kriget, vill jag minnas att jag har hört, han, som ursprungligen skulle överta stället. Villo kom ju hem först nu till pingsten, sägs det.

— Ja, han gjorde det. Förut höll han till i Dorpat, i Riga och nånstans i Ryssland — var kommer jag inte ihåg. Men det är väl där han fått sin olycksaliga smak för att supa och slåss och för schackrande och lönnbränning och allt möjligt sattyg. En tid var han som från vettet, men nu lär han ha lugnat sig en smula, sen han suttit inne. Han gick ju och slog ihjäl en karl, ska du veta, dängde honom helt enkelt i skallen med en stör så han stöp på fläcken.

Nu har han börjat arbeta, sägs det, så länge det nu varar, bryter sten på Kivimäe och knallar och står i så det ekar i hela trakten. Det är bara i dag och i går man inte hört något, så han håller väl på med höet, kan jag tänka.

— Har du varit där och sett hur det går för honom? undrade Anna.

— Ja, en gång traskade jag dit för att titta, men det säger jag att det där företaget skulle jag i hans ställe ge katten i. Aldrig i livet får han bort all stenen. Han skulle hellre dra diken neråt ängarna och köra ut myllan på sandfälten.

— Det tycks i alla fall vara en företagsam karl, den där Villo.

— Ja, det vill jag lova! En gång byggde han sig en reparationsverkstad, ska du tro, men det fanns naturligtvis inte mycket arbete för en sån på den tiden, ja, inte nu heller, vad det beträffar, så den får stå och rosta ner till ingen nytta. Sen byggde han en källare, så stor att den möjligen passat på Körboja men ingalunda på det lilla Katku. Kunde han inte hitta på bättre användning för vad han tjänat på sin lönnbränning och annat skoj än att uppföra fullkomligt onödiga byggnader? Nu står källarn där på gården som rena spektaklet, och folk har till och med börjat kalla honom »Källar-Villo».

— Det var väl hans mening att börja med källarn och sen ta itu med andra byggnader, menade Anna.

— Det kan ju hända, men vad i herrans namn ska det tjäna till? Vad skulle Katku med så storståtliga byggnader till, det är väl inte något Körboja heller? Det hör ju ingen skog till stället, och inte har man nån möjlighet att ta upp några nya fält. Det är bara på det där Kivimäe det finns riktig mylla, men hur ska man få bort all stenen och

skaffa ordentliga avlopp? Fall är det ju, men än flyter för långt borta. Nej, Jüri har nog rätt, när han säger att pojken kastar bort sin tid på idel dumheter.

Hur det nu än kunde vara med allt det fadern hade att berätta, började Anna på allvar bli nyfiken på den där Villo. Han var väl inte tokigare än farbror Oskar, som köpte Körboja för att slå sig ned där, eller hon själv, då hon beslöt att övertaga gården. Vad hade *hon* förresten att hoppas på, vad var det för ett inre tvång, som drev henne att så *en*vist hålla fast vid det förfallna Körboja? Det var väl med den där Villo som med henne själv, båda ledde de av sitt öde, av en mystisk makt, som var starkare än all mänsklig klokskap men som påtagligen inte heller saknade sina goda sidor. Hade Anna varit vidskeplig, så skulle hon ha trott att hon blivit förhäxad, att någon trollpacka läst över henne så att hon aldrig av egen kraft skulle mäktat lösa sig och Körboja ur förtrollningens bann.

ÅTTONDE KAPITLET.

Efter solnedgången kunde vem som helst märka att det icke var någon vanlig lördagskväll på Körboja gård utan själva midsommarafton. Visserligen brukade manfolken alltid efter lördagsbastun gå omkring i skinande vita skjortärmar och fruntimmerna i sina bästa klänningar; varje lördagskväll togs ju korna in i lagårn och lågo i allsköns ro och idisslade, medan göken gol ända in i sena kvällen och taltrasten stod i och sjöng som om den velat konkurrera ut själva näktergalen i snåren nere vid sjön — men aldrig brukade man väl en vanlig lördagskväll få se folket med så högtidligt sakkunniga minner gå och välja ut risknippen och söka fram gamla tjärtunnor och eldgaller som om det gällt att på förvåren göra båtarna klara och fara ut på ljusting. Ja, inte ens en vanlig midsommarafton fick man se karlarna komma släpande med hela fång kådig ved och så jättestora risbördor, sedan de väl fått helgdagsstassen på. Och så de resonerade och överlade med flickorna som om det gällt riksviktiga ting, fast envar ju visste att det bara rörde sig om aftonens fest. De voro så ivriga och i tagen som om de blivit pojkar på nytt. Vad Jaan och sommardrän-

garna beträffar, var detta ju mindre uppseendeväckande, men att självaste Mikk, den vördige fördrängen, som alltid var så mån om sin värdighet, kom sättande allt vad tygen höllo under en rent onaturligt stor risknipa tydde på brådskande ting av alldeles ovanlig betydelse. Det gällde ju också att få eldarna i ordning i tid, och har man sett på själva fanken, kom inte fader Rein i egen person och fjantade omkring och låtsades leda det hela som om man inte blivit färdig honom förutan!

— Se för all del till att bålen inte kommer för nära träden så det sker nån olycka! ropade han.

— Ingen fara för det i kväll, inpte, lugnade Mikk, det är ju så kavstilla så lågorna kommer att stå raka som ljus mellan träden.

Lilla Lena flög omkring som en uppjagad raphöna alldeles krokig under en väldig börda av rep, vaxljus och kulörta lyktor och sådana där konstiga eldmanicker, som flyga rätt upp i himlen. Dylika midsommarförberedelser hade hon ännu aldrig i sitt unga liv upplevat, vare sig före eller efter det hon gått fram. Därför förrådde också hennes röst en så övermåttan glad förväntan, så snart hon växlade ett aldrig så betydelselöst ord med Jaan, som kvällen till ära anlagt söndagsblad och damasker.

Bäst man var på väg ned till sjön, möttes man plötsligt av så otåligt manande rop där nedifrån, att Körbojaborna ökade farten till riktig galopp.

— Där kommer de redan! ropade Lena.

— Kors i helsike! skrek Jaan till och kutade iväg för brinnande livet.

Mitt i den allmänna munterheten gick Anna omkring i ett stilla vemod som om hon inte alls känt någon glädje vid tanken på sin första dag som härskarinna på Körboja, och det fastän det var midsommarafton och dessutom hennes egen födelsedag.

Hon hade åter talat med fadern om den där Katkuvillo, talat alldeles för mycket, förstod hon, om honom och hans vilda sprängningar där borta på Kivimäe. Och faderns ord hade på något sätt gjort henne förstämd. Återigen hade gubben Rein frambesvurit de mörka skuggor, som lurade i alla vinklar och vrår på Körboja, skuggan av farbror Oskar, skuggan av hans unga, vackra fru, som rymt från man och hem, dagen efter det hon begravt sin förstfödde på församlingens kyrkogård. Varför hon rymt och vad farbror Oskar upplevat på sin jakt efter rymlingen hade Anna aldrig fått veta. Men så mycket var säkert att ingen av de två någonsin återsett gården — inte ens farbror Oskar, som tre veckor senare funnits död på sonens grav.

Hur väl mindes inte Anna faderns ord redan första veckan unga frun var i sitt nya hem: — Den där blir inte gammal i gården, hon är för späd och ömtålig. Hela dagarna sitter hon ju bara hemma och sjunger sorgmodiga visor och vågar sig aldrig

med sin fot in i skogen som om hon vore rädd för trollen. Och fortare än han nog själv annat hade dessa hans ord gått i uppfyllelse.

Det var dessa mörka skuggor, som tyngde på hennes sinne, då hon i sällskap med lilla spralliga Lena var på väg ned till sjön för att hänga upp sina kulörta lyktor på samma plats, där farbror Oskar firat sin första och enda midsommarafton på Körboja. Men hon lät ingen märka sin misstämning eller ana vad hon kände. Och även om någon kunnat läsa hennes tankar, vem av alla dessa skulle väl ha förstått henne? Vad angick dem det förgångnas skuggor? För dem var hon ju bara den avundsvärda Anna på Körboja. Inte ens fadern hade väl riktigt förstått henne, ty han hade ju för länge sedan strukit bort dessa minnen ur sin själ. Hade Anna tillbragt hela sitt liv här på gården, hade hon kanske själv så småningom lyckats frigöra sig ur det förgångnas bann. Möjligen hade hon kunnat öppna sitt hjärta för gamla döva och blinda Madli, om gumman själv varit med och upplevat allt det där på Körboja. Men hon hade ju kommit först för ett par år sedan och hängde inte samman med det förflutna. För övrigt ville gumman inte vara med på festen utan hade stannat hemma för att vakta gården, medan alla andra, från fader Rein till vallpojken, voro ute och roade sig.

Då Körbojaborna svettiga och andfådda kommo

ned till sjön, var det redan fullt med folk där. Hur många kunde man inte i en hast beräkna, ty de flesta, särskilt fruntimmerna, gingo och promenerade inne i skogen och bland de täta hasselbuskarna. Blott några pojkar syntes till på den lilla markhöjningen, där man placerat bålen. Men knappt hade man varseblivit en skymt av värdfolket, förrän högljudda hälsningsrop ljödo från alla håll. Några ungdomar hade redan rott ut i en båt och förde ett fasligt liv som om båten hållit på att kantra, eller också stänkte de hela floder av vatten på varandra med årorna.

Uppe på kullen var man nästan färdig att tända bålen. De sista vedfången slängdes våldsamt i marken, de sista risknippena restes, och man fäste just med ett par kraftiga spikar sista tjärtunnan på dess ställning.

Jaan hade gjort i ordning ett ljusterrost på en stång och fyllt det med tjärig ved till stort nöje för Mikk, som undrade vad han skulle med sin lilla fackla till här bland de väldiga bålen och tjärtunnorna. Men Jaan hade sin egen lilla plan, som han yppat blott för Lena. Han tänkte nämligen fästa stången i båten och ro ut på den stilla sjön med några utvalda — däribland naturligtvis Lena! — och en av spelmännen, och det var det sällskapet, som redan höll på och stimmade där ute. Jaan själv stod på en toft och guppade med båten för att

göra vågor. Blosset fladdrade, och ljuset återspeglades i det mörka vattnet så att det krusade sig som Lenas burriga hår, medan dragspelets smäktande toner ledsagades av årornas plask.

Äntligen blossade bålen på kullen upp, men tjärtunnorna behövde längre tid att komma i gång. Runt omkring i hasselbuskar och björkar glimmade kulörta lyktor kring dansbanan, och raska ben svängde redan om. Alla, som Jaan inbjudit, hade infunnit sig och därtill många andra, som han blott slängt ett ord till i förbifarten, då han trampade förbi på sin gamla cykel. Åtskilliga kände Anna från pingssten, men en stor del voro henne obekanta; möjligen hade hon hunnit glömma bort deras utseende. Det var bara Katkus, som fattades, inte ens Villo syntes till. Inte heller Kusiko-Torpars Evi var där, ty hon hade liksom Katkuborna föredragit att inte visa sig på Körbojafrökens fina fest.

Det var nu rätt länge sedan Evi sett till någon från Katku, och med Villo hade hon inte talat på flera dagar. Han höll ju alltid till på sitt Kivimäe, medan hon måste göra dagsverken för stugan, och när hon kom hem på kvällarna, hade hon barnet att sköta om. På sista tiden hade modern varit sjuklig så att Evi också haft hushållet att tänka på, och till och med nu på midsommarafton fick hon knoga till långt in på natten. Visserligen hade också Evi fått inbjudan till Körbojafrökens fest,

men modern hade på sitt vanliga missmodiga sätt avrått henne från att gå:

— Inte skulle *du* få något roligt där, inte! Du har ju redan den tiden bakom dig. Låt du de andra tokas, tids nog bränner de väl fingrarna. För ungdomen vill ju aldrig lyssna till ett förnuftigt ord nu för tiden.

Evi hade själv inte varit vidare upplagd för att gå. De andra kunde ju roa sig henne förutan bäst de gitte. Och därmed tog hon itu med att tvätta upp litet barnkläder och stöka undan i köket. Om hon bara vetat att Villo skulle komma och hälsa på ett slag, hade hon inte ägnat en tanke åt vare sig bålen, tjärtunnorna, dansen eller Luogo-Kustis treradiga italienare.

Men Villo lät vänta på sig. Till en början trodde Evi att han dröjt sig kvar längre än vanligt på sitt eviga Kivimäe, men då halva natten gått och hon redan var färdig med alla sysslorna, började hon förlora allt hopp att han alls skulle komma. Han hade väl ändå gått till Körbojafrökens fest, sade sig Evi, och uttröttad av dagens arbete gick hon slutligen till sängs. Men sömnen ville inte infinna sig. Tanken på att Villo — hennes barns far — kanske just nu dansade med Körbojafröken malde i hennes hjärna, och rolös dāsade hon mellan sömn och vaka intill morgonen.

Nere på festplatsen vid sjön var det naturligtvis

ingen, som ägnade stackars Evi en tanke, allra minst Villo, som likväl grubblat mycket, innan han kommit på det klara med om han skulle gå eller inte. Då han fick sin inbjudan genom Jaan, for genast en tanke genom hans huvud: Nu var rätta ögonblicket kommet att ge hela sällskapet en liten erinran om att han åter var en fri man och att det ånyo var han, som angav tonen, då det gällde att roa sig. Ingen skulle inbilla sig att man utan vidare kunde ställa till en sådan fest utan att på förhand inhämta hans åsikt och tro sig säker om Luogo-Kustis berömda dragspel. Då hade man allt gjort upp räkningen utan värden! Han ville ge dem en läxa, som de inte så snart skulle glömma! Luogo-Kusti skulle han, Villo, nog ta hand om och med hjälp av sin flaska och sin berömda förmåga att berätta historier sörja för att den populäre spelmannen glömde bort både Anna och hennes fest. Och sedan kunde de få se hur det gick där nere vid sjön med deras dans och raketer! Utom Villo själv skulle minsann ingen få njuta av den musiken!

Men den sluga planen skulle dock slå slint. Kusti lät sig Villos flaska väl smaka och skrattade hejdlöst åt alla hans tokiga historier, men därför glömde han ingalunda bygdens stora tilldragelse — Körbojafrökens fest. Efter att ha skaffat sig ett lämpligt underlag var det Kusti, som tackade och sade farväl, och han klämde under vägen i med en så

överbåttan stilig marsch som om det varit fröken själv, som suttit och trakterat honom på tu man hand för att riktigt egga honom till det yttersta.

Villo måste alltså finna sig i sitt nederlag, ty att förnya attentatet insåg han var lönlöst. Det kunde ju vem som helst höra att Kusti på väg ned till sjön lade in hela sin själ i de eldande tonerna för att vitt och brett förkunna att nu skulle det bli en roligare natt. Så mäktigt sände det treradiga ut sin maning över nejden att inte ens Villo i längden kunde stå emot. Och varför skulle han inte komma? Ingen kände ju till hans misslyckade plan — inte ens Kusti själv. Och därmed försvann ur hans hjärna sista tillstymmelsen till en tanke på stackars Evi, som bara hade sin Villo i tankarna, medan hon stod och tvättade upp blöjor åt deras pojke. När den klämmiga marschen plötsligt upphörde inne i skogen, var det slut med all tvekan, och Villo störtade i full fart efter. Medan han sprang, kände han det som om flaskans ande förlänat honom vingar, som, om han lytt det ett ögonblick vaknande samvetet, borde ha burit honom till blöjtvätten i torpstugan i stället för till Körbojafrokens lysande fest. Men ändå sprang han som för livet för att hinna fatt Luogo-Kusti, i vars sällskap han gjorde sitt intåg på festplatsen, där man redan hunnit sakna de två.

Till en början höll sig Villo litet undan, tills man började ropa efter någon, som förstod sig på att

sända upp raketer, eller riktigare, tills han från alla håll ombads påtaga sig det uppdraget. Ty Villo, som åtnjöt rykte om att förstå sig på litet av varje, utpekades allmänt som rätter man därför.

Då han kom fram till fyrverkerikorgen, stod Anna där. Med hövlig tillbakadragenhet hälsade Villo på henne, ty när han nu äntligen funnit de fötter, vilkas spår han så flitigt följt i sanden, tillhörde de ju inte längre hans ungdoms lilla Körbojatös utan härskarinnan över den stora gården. Han räckte henne alltså inte handen utan lyfte blott på mössan och hade så när frågat vad fröken befallde. Men Anna trädde honom helt oberörd till mötes, synade ett ögonblick hans ansikte i eldskenet, skakade hand och utbrast:

— Vi är ju gamla bekanta! Jag började redan undra varför ni inte kom.

Alla kringstående sågo att hon räckte honom handen och hörde henne kalla honom »gammal bekant». Hon hade visserligen räckt handen även åt andra, redan vid pingsten hade hon hälsat på en hel mängd, men aldrig hade hon kallat någon »gammal bekant». I samma ögonblick insågo alla — även Villo själv — att det inte var någon så oförlätlig dödssynd att Katku-Villo råkat slå ihjäl en medmänniska i nödvärn.

— Man säger allmänt att ni lär förstå er så bra på raketer, fortsatte Anna helt vänligt.

— Nog gör jag det, svarade Villo, men var ska jag skjuta av dem?

— Var tycker ni själv? undrade Anna.

— Ja, drog han litet på svaret, om det vore mina raketer, så skulle jag skjuta av dem utifrån sjön.

— Hur ska man kunna det?

— Från båten.

Det hade ännu ingen tänkt på, och under allmänt bifall gick Anna genast med på förslaget.

NIONDE KAPITLET.

Från stranden hade det tagit sig utomordentligt vackert ut, då Jaan med sitt sällskap drev omkring ute på sjön vid flammande och speglande ljustersken, medan handklaverets toner ackompanjerade flickornas muntra röster. När båten slutligen landade vid stranden, bar Villo raketerna ombord och frågade vem som ville följa med. Då ingen kom sig för att svara, steg Anna fram och förklarade att om ingen annan ville, så skulle hon för sin del gärna följa med — om Villo tillät, förstås. Så lade de ut och rodde ut på sjön, tills man knappt längre kunde urskilja människorna i eldskenet på festplatsen. Och när raketerna började stiga mot höjden, var Jaan med sin ljusterfackla och sin spelman snart glömd.

Ljudlöst och stilla, utan sång och musik, gled båten över vattnet. Inte ett ljud förnam man från de båda ute i båten, och Jaan hade nog föreställt sig ett tu man hand i midsommarnatten med fröken på Körboja litet annorlunda.

Först då båten kommit alldeles utom hörhåll för folket på stranden och blott skymtade som en skugga, började man höra ljudet av röster där utifrån

utan att dock kunna urskilja ett enda ord. Först då det som skulle tilldraga sig under loppet av denna natt gav anledning till detaljerad efterforskning, blev det bekant att ett ensamt par, som förrrat sig längst ut på udden, råkat uppsnappa ungefär följande samtal:

— Kanske räcker det nu? hade Anna frågat.

— Ja, nu kan vi börja, kom Villos svar. — Men då måste vi byta plats, för jag måste stå i aktern.

— Gärna det!

Sedan var det slut.

Villo hade emellertid dragit in årorna, Anna hade rest sig, och fattat hans hand, och de hade bytt plats. Därvid hade båten vickat till, och Anna hade utstött ett litet förskräckt rop. Detta rop hade hörts till stranden, man hade smålett och trott att de båda skämtat och Villo stänkt vatten på sin dam, såsom bruket var byungdomen emellan, då man var ute och rodde.

Men de båda i båten voro ingalunda i stämning att skämta. Anna rent av skämdes en smula för det där dumma lilla ungflicksskriket, som kunde ge anledning till misstolkningar. Något mera ljud gav hon heller inte ifrån sig. Alldeles molttyst satt hon, medan den ena raketen efter den andra fräsande for i luften. Stum följde hon rakaternas banor med blicken, tills de exploderade, stirrade sedan i

vattnet för att njuta det speglande färgspelet, då de brokiga stjärnorna dalade och så småningom slocknade nere i djupet likt gnistor mot en mörk natt-himmel.

Ömärkligt började svärmodet åter smyga sig över henne, som svarta läderlappar fladdrade det förgångnas skuggor kring båten. Lika plötsligt som de fladdrade förbi flydde de för rakaternas bländande ljus. Nästan med ångest längtade hon efter nästa raket, och detta växelspel mellan spöklika skuggor och rakaternas strålände glans fyllde henne med en nästan kroppsligen förnimbar plåga. Hela hennes inre snyftade i ensamhetens smärta och brann av längtan efter något varaktigt och hållbart — något evigt och oförgängligt.

Ej heller Villo sade något. Han gick så helt upp i sina raketer som om just dessa varit tillvarons innebörd och mening. Varje enskild raket inriktade han så noga som om han siktat mot ett visst mål. Men alla lämnade de hans hand utan att de tycktes ha fattat hans stumma bön och utan att träffa sitt mål. Men Anna, som satt med honom ute i den rankiga båten, trodde sig förstå vart han riktade dem — högt, högt mot den mörka himlen, långt bort genom den nattliga rymden mot lyckans oät-komliga stjärna.

För varje raket, som steg upp i rymden och med en knall lät sina brokiga stjärnor dala över vattnet,

hördes jubelrop från stranden. Men stum och orörlig satt Anna och betraktade med vidöppna ögon mannen i aktern, som så helt gick upp i det han sysslade med. Långt efter det den sista raketen redan lämnat hans hand, stod Villo alltjämt kvar och blickade grubblande upp mot himlen.

— Slut? frågade Anna.

— Slut! kom det lika kort och dämpat. Men plötsligt tycktes han vakna och vände sig till Anna:

— Nu måste vi väl byta plats igen.

— Varför det? frågade hon. — Ta ni styret, så ror jag!

Villo satte sig ned utan att göra någon invändning. Han kände sig så märkvärdigt foglig i natt.

— Vart far vi? frågade han blott.

— Det får ni själv bestämma, svarade Anna.

Sakta började Anna ro mot stranden men vilade snart på årorna och frågade:

— Stannar ni länge hemma?

— Tills vidare. Men det är ju fortfarande far, som sköter gården.

— Men senare, när er far en gång — —?

— Ja, då övertar jag väl stället.

— Och jag stannar på Körboja, jag. I dag har jag själv övertagit gården, så nu är vi alltså grannar för framtiden.

— Ni menar väl att ni börjat hjälpa er far?

— Nej, far har alldeles överlätit gården på mig och sagt att han inte lägger sig i dess skötsel längre, förklarade Anna.

— Men vem ska då bli husbonde på Körboja? undrade Villo utan någon bitanke.

— Det har jag ännu inte hunnit tänka på, svarade Anna litet undvikande så att Villo förstod att han sagt en groda. — Att skaffa Körboja en ny husbonde är inte så lätt som att städsla en vanlig dräng. Den blivande husbonden på gården måste ju komma som friare med förlovningsvinet på fickan efter eldiga hästar och under bjällrors klang.*

— Fröken ville ge mig en liten läxa för min påflugenhets, förstår jag, men förlåt mig, jag menade bara en allvarlig fråga.

— Ni tycks över huvud taget vara mycket allvarligt stämd i kväll.

— Ja, man kan ju inte skämta jämt vid min ålder.

— Alder? Hur gammal är ni då egentligen?

— Jag blev tjugunio nu i våras.

— Och jag fyller tjugusju i dag.

— Det är väl därför det är så festligt i kväll, kan jag förstå.

— Ja, och dessutom firar jag mitt tillträde till gården.

* Estnisk folksed.

Plötsligt anslog hon en skämtsam ton: — Jag har ju bjudit ihop allt manfolk i trakten, så kanske jag här hittar nån, som känner sig hågad att bli husbonde på Körboja.

Villo skrattade till och kände sig plötsligt lättare till sinnes. Här hade han hela tiden suttit och krampaktigt sökt dölja sin lilla florshuva, medan den i själva verket kanske gärna kunde ha varit litet kraftigare så att han redan från början haft lättare att komma ifrån sin förlägenhet i Annas närvaro.

— Det är ingenting att skratta åt, sade Anna, det är minsann inte så lätt att hitta nån karl, som passar för Körboja.

— Nej, det förstår jag. För vill man ha gården kvar, så måste den ju skötas på helt annat sätt än hittills. Jag skulle då slå in på en helt annan bog.

— Vad skulle *ni* göra då?

— Vad *jag* skulle göra?

— Ja, vad skulle ni göra i mitt ställe? Eller hellre: Vad skulle ni göra, om det var ni, som satt på Körboja?

— Det är nog inte så gott att säga så här på rak arm. Jag har ju aldrig tänkt närmare på saken.

— Men gör det nu då, tänk över den redan i kväll, ja, här i båten! Låt oss tillsammans fundera ut vad som borde göras. Själv vet jag ingen råd, och ingen har jag heller, som hjälper mig.

— Först skulle jag ta itu med byggnaderna, började Villo, så att allt kom ordentligt under tak, både djur och människor, redskap och förråd.

— Men det behövs pengar till sådant, och var vill ni ta dem ifrån?

— Jag skulle ta en inteckning, så där en femtusen till en början. Sen skulle jag ta mer, om det behövdes. Körboja tål ju att dra på, menade Villo, som nu började intressera sig för samtalet.

— Och vidare?

— Redan i år skulle jag köpa en del nya maskiner och redskap och ett par nya hästar, och sen skulle jag i höst plöja upp den mark man ännu inte tagit under kultur och låta det nyplöjda ligga och vila över vintern. Så mycket jag hann med, innan kylan kommer, skulle jag plöja upp nu i höst. De gamla sandiga åkrarna skulle jag låta växa igen eller beså med skog. Jag skulle först ta itu med sankmarkerna nere vid ån, för det är ju bra fall där nere. Dikesgravare skulle jag skaffa från svensköarna och dra diken runt hela gården för att hålla vattnet från myren borta. Ja, det vore det första jag skulle göra.

— Och sen då?

— Ja... sen skulle jag sätta i gång med allt det där man pratat så länge om på Körboja men aldrig kommit sig för att ta itu med. Men om fröken också kommit hit bara för att prata om allt, som

borde göras, så hade det varit bättre att ni inte alls kommit. För då kommer ni aldrig att kunna trivas. Jag skulle heller inte stå ut hemma på Katku, om jag inte hade mitt Kivimäe att arbeta på.

— Nej, det förstår jag.

— Ja, inte sant? Och likadant är det för er på ert Körboja. Ni måste ta er till med något, fortsätta, där er farbror Oskar slutade. Redan i vinter skulle jag börja köra ihop vad jag behövde så att jag hade tillräckligt med timmer, sten och sand framme vid gården i vår. En kvarn skulle jag bygga, en kalkugn och ett tjärbränneri. Kanske också ett litet träsliperi. Och så skulle jag ta upp torv till eget strö och till avsalu. Så nog skulle jag ha att göra, alltid!

— Ja, det var väldigt mycket på en gång.

— På en gång går det naturligtvis inte. Det skulle nog ta sin rundliga tid, men det gjorde ju inte så mycket, bara man kunde se att det gick framåt. Förr förstod jag aldrig att arbete kunde bli en lidelse, men i fängelset — —

Villo hejdade sig plötsligt. — Det skulle jag aldrig ha sagt, klack det till i honom, men nu var det ju redan sagt.

— Varför blev ni plötsligt så tyst? sökte Anna åter få samtalet i gång.

— Det var dumt av mig att själv påminna er om att jag suttit inne, svarade Villo, men hur han än

försökte tvinga sig, var det omöjligt att komma i stämning igen. Han hade med ens förlorat all lust att vidare utveckla sina planer som husbonde på Körboja. Men nu var det redan slut på båtturen, och man befann sig blott några få årtag från stranden.

TIONDE KAPITLET.

Tjärtunnorna, vilkas flammor stigit högt mot himlen mellan de glest stående träden, hade så småningom brunnit ned till glöd, som under kaskader av gnistor föll till marken. Dragspelsmusiken hade fattat posto vid dansbanan, där de kringvirvlande paren trängdes mellan papperslyktornas girlander. Marken skakade under det taktfasta stampet, mössor och kavajer slängdes så småningom av på träd och buskar, och de flesta dansade i skjortärmarna. Några trögmånsar syntes inte till, alla eggades av den medryckande dragspelslåten och den trolska belysningen. Man dansade så dammet rök, och man glömde alldeles bort värdinnan och Villo ute på sjön. Därför väckte dessa ej heller någon uppmärksamhet, då de vid sin återkomst blandade sig i vimlet.

Både Anna och Villo voro litet stilla och tankfulla utan att själva rätt veta varför. Villo borde ju ha bjudit upp henne och dansat bort alla tankar på husbondefrågan. Men av någon anledning kände han sig inte upplagd att dansa. När därför en annan kavaljer kom och bjöd upp henne, drog han sig litet undan och tog sig en klunk ur flaskan — en riktigt rejäl en. Liksom i tankarna tog han

sig snart både en andra och en tredje. Så småningom började de där klunkarna liva upp honom så att han kände sig mogen att ta sig en dam att svänga om med i lyktskenet. Men nog var det ändå ett tecken på att man började bli gammal, då man måste anlita flaskan för att komma i tagen!

Beslutsamt kastade han sig in i vimlet, svängde först runt med ett par bondjantor men fick sedan Anna med i en takt, som denna inte drömt om att uppleva på sin fest. Nu hade Villo kommit riktigt i farten, dansade, hoppade och stampade som om själva fan flugit i honom. Han märkte inte längre att han törnade ihop med andra par till höger och vänster och glömde alldeles vem han dansade med. Han rusade bara blint på och stötte då och då ut ett rungande tjohej, som om han varit något slags vilde, som höjde sin stams krigsrop.

Han tröttade alldeles ut musiken, slängde den ena damen efter den andra från sig och fortsatte till slut med ett slags vanvettig solodans. Försiktigtvis höll man sig undan från banan, ty man visste ju att Villo var rent farlig, då han kom i de tagen. Blott några pojkar med kniven i svångremmen och revolvern i fickan visade sig litet modigare, ty de voro ju manstarka nog. För att reta Villo började de dansa i vägen för honom och slängde glosor efter honom, som han dock inte hörde. Till slut lyckades några sätta krokben för honom så att han var nära

att falla omkull. Pojkarna gävo till ett flatskratt, men Viljo gav attentatsmannen en körare så denne som ett klot rullade långt ut från dansbanan. Ögonblickligen höllo alla still, och själva dragspelet tystnade, medan pojkarna skockade sig framför Viljo med händerna i fickorna.

— Upp med händerna, edra djävlar, röt han i ursinne, eljest är ni dödens lammungar!

Ingen vet hur det kunnat gå, om inte Anna plötsligt dykt upp och ställt sig mellan Viljo och pojkarna.

— Vad vill ni honom? frågade hon med isande köld, och innan de kommit sig för att svara, fortsatte hon:

— Jag har nog sett hur ni burit er åt, ni borde skämmas! Vad har han gjort er?

— Förlåt, Körbojamor, avbröt Viljo, det här är min sak att klara upp.

— Det kan ni göra någon annan gång, om det nu ska vara så nödvändigt, förklarade Anna. — I kväll har vi kommit hit för att roa oss, och den som ställer till bråk får vara god att ge sig iväg.

Värdinnans ord förfelade inte sin verkan, ty så stark var ännu inte fyllan att man skulle ha dristat sig att gå handgripligt tillväga mot någon, som Körboja-Anna tog i försvar.

— Kläm i med musiken igen! ropade Mikk åt Luogo-Kusti, och snart var dansen åter i gång.

Men stämningen ville inte riktigt återvända. Eldarna började falna, och de kulörta lyktorna hade redan slocknat här och var. Några par stampade visserligen vidare, men Viljo tycktes ha fått nog. Lutad mot en gran stod han och stirrade och skulle väl ha stått så länge, om inte Anna kommit fram till honom.

— Varför ska ni dricka så där? sade Anna vänkapligt förebrående. — Det gjorde ni ju inte förr.

— Förr, nej, tänkte Viljo utan att svara.

— Ni råkar ju bara i bråk, fortsatte hon.

— När jag blir angripen, så försvarar jag mig, vare sig jag är klar i knoppen eller inte.

— När ni är nykter, är det ju ingen, som angriper er.

Därpå hade Viljo ingenting att svara.

— Kan ni verkligen inte låta bli att supa? undrade Anna.

— Ibland, så, men inte alltid. I dag till exempel *måste* jag supa, supa, tills jag inte kan röra en fena. I dag är själva fan lös!

Men Anna kunde inte begripa varför fan skulle vara lös just i dag så att Viljo måste supa sig full och ställa till bråk på hennes trevliga fest. Och fastän de så småningom slog sig ned under granen, lyckades det inte Viljo att klargöra varför det var så nödvändigt.

Plötsligt frågade hon:

— Är det så ni blivit av med ögat?

— Nej, det var, då jag en gång sprang efter en viss flicka i skogen. Fråga bara mor, så får ni höra.

— Herregud! utbrast Anna förskräckt. — Det kan inte vara sant! Jag måste ju ha märkt något eller fått veta det senare. Det kan inte vara sant, hör ni, säg att ni bara skämtade!

Då Anna absolut inte ville tro att det verkligen hänt den gången i skogen, slog Viljo bort saken och började prata och nojsa, såsom man brukar, då man sitter med en flicka under en gran nere vid sjön i midsommarnatten. Så lyckades Viljo skämta bort sin misstämning och gav sig snart åter in i dansens virvlar som om det aldrig varit något bråk. Men nu dansade han så uteslutande med Anna att det började väcka uppmärksamhet. Men hon sade fortfarande ja till hans uppbudningar, fastän hon verkade alldeles förbi.

Traktens skolmästare dansade flitigt med bondflickorna, den nye sockenskrivaren uppvaktade dem; inspektorn på stora herrgården, ortens handlande och annat fint folk höllo sig inte för goda att inlåta sig med dem — det var bara Viljo, som var blind och döv för alla andra än värdinnan. Och då måste man ju så småningom erkänna honom som dansbanans främste kavaljer.

Men Anna tycktes inte medveten om den uppmärksamhet hon väckte, och det föll henne tydligen

inte in att man väntade att hon skulle ägna sig även åt andra gäster. Kanske det också fanns någon, som hade bättre anspråk på Villos sällskap i kväll — stackars Evi, som inte kommit hit?

Evi stackare låg just då hemma i sin säng hos sin lille pojke och sin sjuka mor och plågades av en elak dröm. Hon tyckte att hon var på väg genom en mörk skog. Rätt som det var, blev det alldeles ljust av flammande lågor som om hela skogen börjat brinna. Hon blev rädd och försökte fly, men elden ryckte allt närmare. Det knastrade i de brinnande grenarna, och hettan blev allt starkare, men hennes fötter voro som fastvuxna vid jorden. Plötsligt hörde hon ett skärande nödrop. Då började hon själv skrika på hjälp, men lågorna slog redan över henne, och det började brinna i hennes kläder. I sin nöd sökte hon klättra upp i ett träd, men hennes muskler voro alldeles kraftlösa, och hon rev händerna blodiga på kvistarna utan att lyckas komma upp. Slutligen vaknade hon av smärtan och märkte att hennes händer voro alldeles styva och svullna av det hårda dagsverket så att hon inte kunde röra fingrarna. — — —

Mot morgonsidan hade Viljo kommit i så briljant stämning att han inbjöd musiken och alla närvarande att komma med hem till Kivimäe. Han hade just några stenar färdigborrade, förklarade han, och ville nu spränga dem för att bidra med en då-

nande salut för födelsedagsbarnet, som artigt ombads att komma med. Men Anna avböjde för sin del.

— Men saluten är ju till *er* ära, för att fira *er* födelsedag. Det är därför jag skyndat mig att få borrhålen färdiga, envisades Viljo. Ty det var ju inte nödvändigt att förråda att han först nu kommit på den idén.

Då Anna inte ville veta av någon salut till sin ära, fortsatte Viljo:

— Men då kan jag väl få spränga för vår gamla bekantskaps skull?

Även detta vägrade Anna att gå med på.

— Ni är inte riktigt klar i huvudet, och därför vill jag inte att ni spränger alls!

— Oroa er inte för det, jag är så klar som helst nu, försvarade sig Viljo och tiggde och bad så länge att Anna slutligen gav med sig.

— Men bara på *ett* villkor, förklarade hon.

— Jag går med på allt, svarade han.

— Men kommer ni också att hålla vad ni lovar?

— Ja, det gör jag! En karl står vid sitt ord. Säg ni bara vad det är fråga om.

— Lägg bort att dricka vidare! Och Viljo kunde höra att det låg en varm bön i orden.

— Bra, det lovar jag, viskade han rörd. — Efter som det är ni, som ber, så.

— Aldrig mer? frågade Anna lika stilla.

— Aldrig mer! bekräftade Viljo.

Och med ens var Anna den allra ivrigaste att komma iväg.

— Det ska min själ bli en riktig dundersalut! För vår gamla bekantskap och för vårt återseende i dag, utbrast han, då han vid hennes sida hunnit utom hörhåll för de andra. — Och vet ni vad jag mer skulle vilja? fortsatte han. Och då hon frågande såg upp: — Jo, från Kivimäe går vi över mossen till den lilla holmen, där vi en gång satt och åt hjortron, och därifrån vidare bort till Varggropen, där det bör finnas gott om smultron i år. De måste väl vara mogna redan, så tidigt som sommarn kommit. Därifrån är det inte långt till Svampbacken, där Körbojas ägor börjar. Jag har inte varit vid Varggropen sen den gången vi satt där under den stora björken och åt hjortron.

Anna hörde stillatigande på och tycktes inte ha något att invända.

ELFTE KAPITLET.

Nere vid Körbojasjön var det så tyst och stilla som om aldrig något dragspel lockat till dans. Utom den ännu svagt glimmande glöden efter eldarna och det nedtrampade gräset kring dansbanan var det ingenting, som erinrade om midsommarnattens glada fest.

Vid ett av de utbrunna bälken hade gubben Rein slagit sig ned. Nu var han inte längre herre till Körboja utan måste för framtiden nöja sig med att leva som undantagsman på gården. Han hade redan en god stund suttit här i sin ensamhet men kände ändå ingen lust att gå hem. Tankfull stirrade han på den handfull falnande aska, som var kvar av det ståtliga bålet. Pipan var kall, där den hängde i ena mungipan, men han kom sig inte för med att stoppa och tända den på nytt. Och dock var det tillräckligt kvar i tobakspungen, fastän den flera gånger gått laget runt bland gästerna. Han kände ingen lust efter tobak utan njöt av att sitta här i lugn och ro för sig själv, medan tankarna malde.

Rein hade slagit sig ned här, redan då tjärtun-

norna ännu brunno och ungdomen trängdes på dansbanan vid musikens toner. I början hade han haft sällskap med några andra lantbrukare i trakten, som gärna brukade ty sig till »patron på Körboja», som han man och man emellan kallades i bygden. Ty han var ju den ende vida omkring, som åkte efter två hästar och inte satt till bords med gårdsfolket. Därför höll man honom och hans bildade dotter liksom förmer än andra. När man talade med honom, anlade man en annan ton, ett annat sätt, ja, en annan uppsyn än då det gällde vanliga bönder. Och likaså då det gällde hans dotter.

Så hade det hittills varit, och envar — även gubben Rein själv — hade funnit det alldeles i sin ordning. Men då han i natt suttit och språkat med gubbarna, hade han tyckt sig märka att deras sätt på något vis förändrat sig. De hade bemött honom mer som en jämlike, den där inte kunde kosta på sig att åka efter två hästar och inte hade allt annat därefter och ej heller en bildad dotter. I synnerhet var det bond på Mädasoo, som blev allt frispråkigare, allteftersom tiden led.

— Jag skulle då aldrig i livet gett gården åt dotter min, började han kritisera, fastän han för knappt en timme sedan sagt raka motsatsen. — Jag hade inte släppt den från mig, förrän flickan sagt mig vem hon tänkte sig som husbonde på gården. För

ett ensamt kvinnfolk kan naturligtvis inte sköta en så stor gård.

— Ja, det är min själ så sant, inföll bond på Metsatoal. — Nå, vem blir det nu, som blir husbonde hemma hos dig?

— Det vet jag inte, hade han undvikande svarat dem. — Det är bäst att fråga flickan själv om den saken.

— Men hur kan man ge gården ifrån sig utan att först veta vem man får till måg? tyckte Mädasoo.

— Finns bara flickan och gården, så kommer nog mågstumpen av sig själv, bräkte bond på Pöldotscha.

— I kväll har det ju varit en riktig svärsonsmarknad här nere vid sjön, försökte Mädasoo vara kvick.

— Låt bara flickan dansa på, så dansar hon sig nog till en karl, vad det lider, rådde Mätsatoal.

— När har väl en flicka hittat en riktig karl på dansbanan? tvivlade Pöldotscha.

Så blev det tyst en stund, och det verkade nästan som om man teg för att inte råka i frestelse att säga ut vad man hade på hjärtat. Rein kände att det låg något i luften, som man inte ville ut med i hans närvaro. Något, som man insåg måste an-

tydas mycket fint och försiktigt. Till slut kunde Mädasoo inte hålla sig längre.

— Har nån sett så den där Villo står i och dansar! började han angreppet. Men då det inte tycktes bita, gick han mer rakt på sak.

— Hör du, Kärboja, Katku-Jüris pojke tycks hålla på att dansa sig till gården med dotter din.

— Mädasoo börjar visst bli litet orolig. Han har ju själv en pojke, som han kanske tycker skulle passa, försökte gamle Luogo släta över med ett skämt.

— Min son behöver inte tävla med en Katku-Villo om en jänta, pöste Mädasoo.

— Nu struntar vi i Katku-Villo, gubbar! försökte gamle Luogo än en gång gripa in.

— När jag nu en gång överlämnat gården åt flickan, så får hon också för min del välja vem hon vill, avgjorde Rein och vände litet demonstrativt ryggen åt grannarna.

— Och nu dansar hon oavbrutet med Katku-Villo, fortsatte Mädasoo envist som en blodigel. — Men så mycket säger jag att inte skulle jag ta emot en sån där under mitt tak, det är då säkert. Vilken som helst annan men inte nån Katku-Villo. Se bara så han går på — nu börjar han visst bråka igen!

Så småningom hade man till Reins stora lättnad gått sin väg, den ene efter den andre, och lämnat

honom i fred med sina tankar här vid det nedbrunna bålet. När han nu satt och gick igenom allt, kom han mycket väl ihåg att Anna verkligen dansat så ofta med Villo — och hela tiden bara med Villo — att han nästan började tro att flickan blivit alldeles förhäxad av gamla Madlis myckna prat om pojken. Han tänkte på bror Oskars öde, på sin avlidna hustru och på Körboja. Och ju mer han försjönk i sina tankar, dess mer förbleknade bilden av det verklighetens Körboja, som han på senaste tiden måst bekväma sig till att göra sig förtrogen med, och lämnade åter plats för hans älskade fantasigård, som började stråla för hans inre syn med samma glans som midsommarnattens eldar. Men på den gården dansade gud vare lov ingen Katku-Villo med hans Anna.

Det var inte första gången han suttit och drömt vakna drömmar vid en midsommareld. Men aldrig hade hans tankar så envist kretsat kring Körboja och dess öde. Denna natt, då han inte längre hade något att säga till om på sin gård, var det stört omöjligt att slita tankarna från stället och dess intressen. I synnerhet efter samtalet med dottern i går kände han starkare än någonsin vad gården betydde för honom. Om han nu haft Anna här i lugn och ro mellan fyra ögon, skulle han ha talat ett allvarets ord med sin dotter. — Dansa inte så välsignat mycket med den där Villo! skulle han ha

sagt. — Sök dig inte en man bland våra vedersakare och avundsmän, för vad slags husbonde kommer det då på Körboja? Sök honom inte bland vindböjlar och lycksökare! Sök över huvud inte alls! När den rätte kommer, så kommer han av sig själv, kommer åkande i egen vagn under bjällerklang, såsom en dig värdig friare ägnar och anstår.

Så ungefär skulle han ha talat med sin fina och bildade dotter, om hon nu suttit här vid hans sida. Men tyvärr hade hon för länge sedan lämnat platsen, och Rein hade ingen aning om var hon nu kunde hålla till. Därför ryckte han bara maktlös på axlarna och satt och rörde med käppen i den svagt glimmande askan under tungsint grubbel över Körbojas framtid.

Hans enda önskan var att få leva så länge att han fick se en ordentlig karl som måg på Körboja. Inte en sådan gammal slapphans som han själv utan en riktig lantbrukare som Oskar! En, som förstod att verkligen sätta gården i stånd. Finge han bara uppleva att Körboja åter började blomstra, att taken inte läckte och att grannarna åter började bemöta honom som en ståndsperson — ja, då skulle han med glädje skiljas hädan — —

Gubben Rein hade nickat till ett slag men vaknade vid en häftig knall, som kom honom att spritta till och yrvaken titta sig omkring och lyssna. Men det kom inte något mera skott. — Det var natur-

ligtvis bara tomt skryt av den där Villo, då han lovade så ståtlig födelsedagssalut. Han hade väl bara ett enda borrhål färdigt, kan jag tänka.

Och därmed reste han sig mödosamt och vankade på stelnade ben hemåt.

TOLFTE KAPITLET.

Villo gick litet i förväg med Anna, och nu var han inte längre tystlåten utan språkade livligt om allt, som föll honom in. Om deras tidigare bekantskap, om sin jakt efter hennes fotspår och till slut också om moderns farhågor och varningar. Då man nalkades Katku, kom Nero dem till mötes under högt skall. Då blev det slut på samtalet, och de stannade för att invänta det övriga sällskapet.

När alla voro samlade, drog man med musiken i spetsen in på gården under skratt och glam. Därvid vaknade föräldrarna. Gubben steg upp, drog på sig en jacka och gick till fönstret för att se vad som stod på. Vid anblicken av sin son och Anna i spetsen för hela traktens ungdom antog han att de marscherat hit till Katku för att fortsätta dansen i hagen eller på logen. Det hade Jüri ingenting emot, ty man måste ju visa folk att det inte var bara på Körboja man kunde roa sig. Var inte Katku likaså gott som Körboja? Hade väl Körboja maken till verkstad med gröna fönsterluckor eller en sådan källare som på Katku?

Gubben stod just i begrepp att klä på sig och gå ut, då han märkte att Villo gick och hämtade något

i rian och sedan tillsammans med Anna åter satte sig i spetsen för hela skaran, som tågade iväg mot Kivimäe. Blott Luogo-Kusti stannade kvar för att vila sig en smula och för att passa på och prata litet affärer med Jüri. På så sätt erfor denne sällskapets planer.

Gubben tog litet illa upp att man gått Katkus dörr förbi för att bege sig till Kivimäe, där sonen gick och drömde om en alldeles ny gård. Katku hade alltid varit Jüris ögonsten, och det smärtade honom att sonen inte tycktes vilja hålla till godo med den gamla fädernegården utan förde gästerna bort till sitt välsignade Kivimäe. Högt sade han visserligen ingenting, men han mumlade för sig själv:

— Pojken är ju så pirum att han inte vet vad han tar sig till.

Gumman åter hade sina egna tankar, moderliga funderingar, som hon i brist på någon förståelsefull förtrogen måste behålla för sig själv. — Det är naturligtvis den där Körbojafröken, som satt några nya grillar i huvet på honom. Det är väl hon, som övertalat honom att dra iväg med hela följet till Kivimäe — — —

— Ser fröken, så ska rejäla byggnader se ut, utbrast Villo, då de passerade verkstaden och källaren. — Såna hus ska jag bygga, då jag en gång får överta gården. I den stilen skulle man bygga på Körboja också, fast mycket större, förstås. Om jag

hade att bestämma, så nog visste jag hur det skulle komma att se ut på Körboja!

Villo talade så högt att det hördes ända bort till lagården, där modern just skulle till att mjölka korna. Hon tyckte förstås det lät förfärligt skrytsamt och överdrivet, men hon var ju van vid att allt, som kom från sonen, alltid måste vara så stortätligt.

— Hur länge dröjer det, innan ni kan bli färdig med allt det där? undrade Anna.

— Tja — hur länge — drog Villo på svaret, fastän han sedan lång tid inte hade något annat i huvudet än dessa beräkningar. — Det kommer nog att ta hela mitt liv, tänker jag. Arbetet räcker nog till för både mina barn och barnbarn, skulle jag tro. Men det skadar ju inte, huvudsaken för människan är att känna att hon har ett mål att sträva mot. Om fröken bara visste hur spännande allt det där arbetet är, om det så bara gäller att tälja ett yxskaft eller slipa plogen — jaja, fröken kommer nog att få se på själva tusan!

Med sådana samtalsämnen underhöll Villo sin dam, och han hade nog blivit ännu värtaligare, om han bara vetat hur girigt hon slukade varje hans ord. Nu hade man emellertid hunnit fram till Kivimäe. Sällskapet stannade vid skogsbrynet, medan Villo, Anna och Mikk fortsatte fram till stenröset.

— Vänta här ett slag! ropade Villo till hela sällskapet, ehuru envar måste förstå att det blott gällde Anna. — Bara ett ögonblick, så ska ni minsann få uppleva något!

Och i allas åsyn började han syssla borta vid en av stenarna, så ivrigt som om det åter gällt att rikta ett skott mot lyckans stjärna. Man väntade redan otåligt på att få se Villo och Mikk springa undan för att söka skydd för stenregnet, men Villo tycktes i dag behöva längre tid än vanligt för att bli klar med skottet. Men innan de båda männen hunnit sätta sig i säkerhet, brakade det plötsligt lös. Man såg Villo störta till marken och Mikk rusa fram för att hjälpa honom upp. Men Villo kunde inte komma på benen, han gjorde blott en matt avvärjande rörelse med ena armen.

Anna förstod ögonblickligen att en olycka inträffat och var först av alla på platsen. Alla andra stodo som lamslagna av skräck, och flickorna började skrika högt, men ingen kom sig för med att bringa hjälp. Endast Mikk hade behållit sin sinnesnärvaro, och med blodet rinnande från hjässan och ena handen gjorde han dock vad han kunde för Villo. Anna, som under kriget anmält sig som sjuksyster, fastän hon den tiden inte kunde fördrå anblicken av blod, hade inte tappat huvudet och börjat oja sig som de andra flickorna utan tog genast itu med att söka hämma blodflödet. Villos ena hand var en enda

blodig slamsa och högra ögat alldeles försvunnet under framströmmande blod. Utan att det ringaste bekymra sig om att någon såg på drog hon genast upp sin klänning och sökte riva av ett förband från sina bländande vita, eleganta underkläder. Men då tyget motstod hennes ansträngningar, måste Mikk gripa in med sina nedblodade händer. Därpå förband hon med lätt hand Villos skador, medan det övriga sällskapet stod runt omkring och utan ett ljud bara stirrade som idioter.

— Gör det mycket ont? frågade Anna, då Villo hängande mellan Mikk och en annan karl började vackla hemåt.

— Nej! stönade han mellan hopbitna tänder.

Först hemma på gården, då han satt och väntade på att vagnen skulle bli färdig, utbrast han, glömsk av Annas närvaro:

— Djur och djävlar, vad det värker!

— Har ni något brännvin kvar? frågade Anna utan att fästa sig vid den grova eden.

— Nej, det har jag inte, men kanske far — —

Anna gick och frågade gubben, men denne var så ifrån sig att han skrek:

— Han har redan fått mer än nog, jag kastar inte bort mitt brännvin på en sån där fylltratt! På Körboja har ni väl brännvin själva!

Anna tiggde och bad förgäves, gubben stod inte att beveka.

— Låt det bara värka, låt honom bara känna på det riktigt ordentligt, så går han nog inte och spränger med dynamit i fyllan en annan gång!

Anna vände sig nu till de andra, och från alla håll sträckte man fram sina flaskor.

— Drick! uppmanade hon Villo. — Drick så mycket ni kan få ner!

Villo tömde den första flaskan och tog sig några stadiga klunkar ur den andra.

— Nej fan, det verkar inte, det hjälper inte ett dugg!

— Drick ni bara, uppmanade Anna, drick ur allt, som finns!

Villo drack och drack; han hade väl aldrig i sitt liv förtärt så mycket på en gång. Och Anna — Körbojafröken själv — som nyss förut tagit ett heligt löfte av honom att aldrig dricka mer, var nu den som räckte honom flaskorna och uppmanade honom att dricka med en iver som trodde hon att han aldrig kunde få nog.

Under tiden ordnade Anna för den sårades transport till staden med morgontåget. Hon skickade Mikk och Jaan hem till Körboja med order att späna för den fjädrade pardroskan och möta vid den krokiga granen vid avtagsvägen. Båda drängarna skulle fara med, Jaan som kusk, och Mikk, som ju själv måste till doktorn för sina skador, kunde mycket väl hjälpa Villo. Under tiden skulle denne

med Katkus flakvagn föras ned till mötesplatsen för att där placeras i det bekvämare Körbojaekipaget.

Förgäves sökte gubben Jüri opponera sig mot Annas anordningar, ty det gick hans ära för när att sonen skulle färdas i främmande vagn. Men Villo själv gick tacksamt med på förslaget, och vid hans kvalfulla stönande: — Fan, vad det värker! var det hans mor, som avgjorde saken. Oaktat sina svåra smärtor, väntade han under stor självbehärskning, tills vagnen blev klar. Försiktigt placerade man den sårade så bekvämt som möjligt, och gumman själv bredde över vagnstäcket. Bredvid stod Anna som om de utgjort ett brudpar, som just stått i begrepp att åka till prästen. Men det var ingen glädjefest man for till, ingen vigsel i kyrkan, ty blek som ett lik satt Villo ensam i vagnen, och Anna gick bredvid, medan man långsamt och så försiktigt som möjligt körde ned till den krumma granen. Snarare såg det ut som om hon vid klockors klang fört honom till den sista vilan.

Strax innan man skulle sätta i gång, hade modern än en gång med darrande röst frågat om det gjorde mycket ont.

— Fråga inte så mycket, mor lilla! hade Villo stönat. Gumman teg och ställde inga vidare frågor vare sig till sin son eller till Anna. Ty hon förstod ju att ögonblicket inte lämpade sig för några efter-

forskningar hur det hela gått till och vilken del Körbojafröken hade i olyckan. Ej ens sedan vagnen lämnat gården, lyckades modern få klart besked. Inte heller ville man låta gumman få veta vad som under nattens lopp tilldragit sig mellan hennes son och Anna. Men man behövde inte berätta något för henne, hon hade ju redan länge vetat att det skulle sluta illa. Körbojafolket förde ju aldrig annat än olycka med sig!

TRETTONDE KAPITLET.

På Körboja tycktes till en början följderna av olyckshändelsen visa sig blott i Mikks bandager, som han för övrigt lade av efter några dagar. Men snart började Villos sorgliga öde likt en mörk slag-skugga smyga sig över hela gården. Anna gick omkring som en livdömd, blek och apatisk som om hon bara väntade på någon avgörande händelse, förutan vilken det icke lönade sig att taga itu med något nytt. Liksom förr var det gamla Madli, som övervakade mjölkningen och separerade mjölken utan att Anna ens visade sig, och som hittills ledde Mikk allt utomhusarbete på gården. Enda skillnaden mot förr var att fördrängen inte längre tog order av gubben Rein utan varje kväll uppsökte Anna för att avlägga rapport och få besked angående nästa dags arbeten.

— Gör, som du själv tycker, var Annas stående svar. — Jag måste ju ha tid på mig att sätta mig in i allt.

Men varken Mikk eller någon annan tyckte sig kunna märka att hon bedrev några studier i den vägen. Snarare gjorde hon intryck av att inte bry sig om någonting alls. Visserligen var hon jämt

ute och drev på ägorna, men ingen trodde att hon därvid ägnade en tanke åt Körboja. Och så gick livet sin gilla gång utan någon husbondes vakande öga — ogräset frodades vidare, och allt gick mot sitt förfall. Den blomsterprydda rundeln på gårdsplanen förvildades alltmer för var dag, sandgångarna grodde igen, och folket vande sig att ta genvägar över blomstersängarna under fönstren. Men Anna märkte ingenting, tycktes över huvud taget inte medveten om vad som skedde runt omkring henne. Titt och tätt ville hon in till staden, ännu långt efter det Mikk var fullt återställd.

Då droskan kom tillbaka från den sorgliga färden till staden, störtade hon sig genast över Mikk och frågade:

— Hur är det med Villos öga? Blir han blind eller inte?

Då Mikk inte kunde ge något besked, for hon nästa dag själv in till lasarettet och frågade doktorn.

— Nej — alldeles blind blir han nog inte, svarade denne på läkares vanliga sätt.

Hemkommen verkade Anna litet upplivad och började på allvar intressera sig för livet på gården. Hon övervakade mjölkningen och inspekterade visthusboden, såg till att Lisa tvättade det nykärnade smöret ordentligt, tog gamla Madli med för att syna fläsk- och strömmingstinor och följde noga med vad envar hade för sig. Hon tog reda på vad fol-

ket fick för mat, hur många gånger i veckan det serverades kött och hur stora portionerna voro. Detta var visserligen idel småsaker, men folket kunde snart märka att maten blev bättre, och därigenom blev det också mera fart på arbetet. Alla kände de sig på bättre humör, både Mikk, Jaan, Lisa, Lena och alla dagsverkarna — blott en av sommardrängarna tycktes oberörd, och till slut utbrast han till allas förundran:

— Det är något hon vill, den schanan, det känner jag på mig. Eljest skulle det nog inte vankas sill och smör mitt på blanka vardan. Här, där man förr knappt såg till en smörgnutta ens på söndan!

— Prat, motsade Mikk, inte vill hon något, inte — det är bara det att hon inte har en aning om hur man ska sköta en gård, och inte lär hon sig det heller!

— Hetsa oss i arbetet, det är just det hon vill, riktigt plåga livet ur en, fortsatte den förtörnade sommardrängen. — Men inte ska nån tro att jag tänker arbeta ihjäl mig för några sillar och smörklickar.

— Men så länge det bara bestods saltströmming, så arbetade du ju ändå. Du gnällde och fräste förstås jämt och samt, men arbetade gjorde du i alla fall.

— Naturligtvis arbetade jag och kommer att arbeta i fortsättningen också. Men från och med nu ska det bli annat av! För hennes struntiga sillar

låter jag inte hunsa mig. Hur mycket jag ska arbeta, det bestämmer jag själv. Jag är minsann inte nån slav åt'na. Det är jag inte rädd att säga'na rakt i ansiktet, om det skulle behövas!

Så talade sommardrängen och fortsatte att arbeta i samma makliga lunk som då gubben Rein ännu hade gården. Och vid bordet svalde han sin sill och sitt smör med samma sura min som förut gamla Madlis lädertorra saltströmning i den ettersalta, härskna laken.

— Skäm inte bort folket så fasligt med maten! varnade fadern. — Det får du bara tråkigt av. Ju mer de får, dess mer vill de ha. Till slut börjar du väl ge dem stekt fläsk och äggröra, kan jag tro.

— Kanske det, svarade Anna. — Jag kan ju göra ett försök. Misslyckas det, kan vi ju alltid gå tillbaks till saltströmning och potatis.

Nästa dag fick folket inte bara sill och smör utan också fläsk och äggröra — till sommardrängens outsägliga förargelse. Ty en så konstig kropp var sommardrängen att ju bättre mat han fick, dess argare blev han.

Men alla andra förstodo dess bättre att uppskatta den goda maten. Sill och smör och fläsk och ägg satte en sådan sprätt på folket att arbetet gick som det vore smort, och det var en fröjd att se hur var och en högg i. Och det fastän Anna aldrig drev på någon — inte ens sommardrängen.

Naturligtvis började man snart kunna märka en förändring till det bättre på gården. Det började blåsa andra vindar på Körboja, och man blev färdig med klövern i god tid före rågskörden. Eljest brukade det gärna dra ut till Mickelsmäss med klövern, ja, ända till första snön, som man brukade skämta i orten, då talet föll på Körboja och dess arbetstakt.

Gubben Rein själv kunde inte undgå att märka förändringen, ej heller Madli eller någon annan. Men som på gemensam tyst överenskommelse låtsades man om ingenting.

Under första tiden efter midsommar, då Anna irrade omkring som en sömngångare på gården, kunde gubben Rein inte undertrycka en stilla förhoppning att Villo skulle bli alldeles blind även på sitt andra öga så att den olycksfågeln aldrig skulle kunna bli husbonde på någon gård — vare sig på Körboja eller Katku. Ty en blind kan ju inte sköta ett lantbruk. Men då han märkte att Anna började kvickna till och så småningom gripas av ett rent febrilt verksamhetsbegär, måste det lilla hoppet tyvärr slockna. Och nu kom turen till honom och gamla Madli att gå omkring och hänga läpp och se tillvaron i svart. Ty av allt att döma kom Villo inte att bli fullständigt blind utan skulle nog bli i stånd att sköta en gård — kanske rent av Körboja, såsom den gamla häxan Madli aldrig ville upphöra att pro-

fetera. Själv kunde hon ta denna hotande risk lätt nog, ty för var gång hon plågade sin bror med detta tema, slutade hon med de orden:

— Men då lämnar jag gården, det vill jag bara säga dig, om jag också ska behöva gripa till tigarstaven!

— Vad är det för dumt prat? fräste Rein ilsket, inte behöver du lämna gården fördenskull, även om så olyckligt skulle bli, alltid finns det väl någon vrå för dig!

— Hur skulle jag kunna stanna här? Här behövs jag ju inte, här går jag som femte hjulet under vagnen. Jag kan mycket väl flytta till fattighuset, där tar man nog emot mig.

— Flytta då hellre till lillstugan, tyckte Rein. — Anna låter nog ställa i ordning den åt dig. Bättre där än under främmande tak.

— Inte vill jag sitta ensam så långt borta! Kom med, du också, för ensam flyttar jag inte dit!

Det dröjde en tid, innan Rein kunde förlika sig med tanken på lillstugan. Mangårdsbyggnaden var väl stor nog! Men så småningom började han uppfatta lillstugan som ett slags trygg fristad, om det skulle bli så illa att en kommande måg körde honom ur huset.

Ovissheten inför den hotande framtiden lämnade dock gubben ingen ro. Efter en hård inre kamp tog han mod till sig och frågade dottern rent ut

om det var någon sanning i ryktena om att han skulle få Katku-Villo till måg.

— Hur galet du än må tycka att det är, uteslutet är det inte, svarade Anna.

— Ser han ännu då?

— Ja, alldeles blind har han inte blivit. Han ser fortfarande tillräckligt för att sköta en gård. Men om han också vore alldeles blind, skulle jag i alla fall hellre se honom än någon annan som husbonde här på Körboja, förklarade Anna.

— Men en blind skulle ju inte kunna sköta gården, åtminstone inte ett så stort ställe som Körboja, invände Rein. — Vore det i alla fall inte bättre att sälja än att lämna gården åt en blind?

— Men Villo är inte blind, har jag ju sagt dig! utbrast Anna otåligt.

— Säg mig nu uppriktigt, min lilla flicka, *mdste* du ta just den där Katku-Villo? frågade gubben och såg sin dotter in i ögonen. — Är det redan klart er emellan?

— Nej, svarade Anna obehagligt berörd och med en lätt rodnad.

— Men då är ni ju inte alls förlovade! utbrast Rein lättad.

— Nej, visst inte! svarade Anna.

— Men hur kan då folk börja prata sådana dumheter? undrade fadern.

— Låt dem bara prata, du, far lille, det dör ingen av, tröstade honom Anna.

— Men han super ju så skamlöst!

— Det skulle han nog sluta upp med på Körboja.

— Han har ju suttit inne, har slagit ihjäl en karl!

— När han slutat upp att supa och väl är husbonde på Körboja, kommer han inte att slå ihjäl någon mer.

— Men han *har* ju redan slagit ihjäl *en*, och det räcker väl mer än nog, envisades Rein.

— Herregud — —! utbrast Anna och stampade till med foten. Men då hon såg fadern haja till, fortsatte hon i lugnare ton:

— Ja, om du så absolut är emot att Villo kommer till Körboja, så ska jag ordna det på ett annat sätt.

— Skulle du verkligen vilja det? riktigt jublade gubben. — Ja, om du bara ville slå den där karlen ur tankarna! För min del må du välja precis vem du vill, bara inte den där! Gamle Jüri och jag har ju aldrig stått på vidare god fot med varandra. Du var ju själv med, den där gången han körde ut oss, då vi ville köpa gården för rent överpris. Du kan förstå att jag inte skulle känna mig något vidare glad, om folk skulle börja säga att Katku-Jüris pojke fått Körboja gratis.

— Snälle far, det där har du alldeles fått om bakfoten! Låt oss hellre se saken omvänt. Vi ville köpa Katku men fick inte. Ej ens åt sin bästa vän

skulle gubben Jüri sälja sitt ställe. Men om hans ende son nu kommer som husbonde till Körboja, så ärver ju denne förr eller senare Katku, och då blir det Katku, som kommer till Körboja, och inte Körboja, som kommer till Katku. Den tolkningen är ju den naturligaste, för Körboja är ju mycket större och värdefullare än Katku.

Med eller mot sin vilja måste Rein ge sin dotter rätt i detta resonemang, men han ville ändå inte böja sig.

— Sak samma, jag vill i alla fall inte ha den där Katku-Villo till svärson. Hans tjuvjakt i vår skog, hans lönnbränning och allt annat gör att jag helt enkelt inte kan tåla honom.

— Nåväl, far, då lämnar jag Körboja!

Ett sådant svar var gubben inte beredd på. Han hade aldrig trott att saken var så allvarlig utan bara ett slags fruntimmersnyck av dottern. Men när han nu hörde att hon gjorde giftermålet med Villo till villkor för att över huvud taget stanna hemma på gården, utbrast han:

— Nej, så menade jag inte! Om det verkligen är så allvarligt, så får du naturligtvis göra som du själv vill. Jag vill inte blanda mig i dina angelägenheter. Har jag en gång givit mitt ord, så står jag också vid det. Det är du och endast du, som bestämmer här på gården! Jag har förresten redan talat med Madli om att ifall vi båda gamla inte trivs

här på gården, så flyttar vi helt enkelt till lillstugan. Där kommer vi att få det riktigt bra på gamla dar.

Faderns ord, särskilt talet om lillstugan, gjorde Anna riktigt rörd, och hon skulle gärna ha givit efter, om hon bara kunnat. Men hon behärskades helt av tanken på Villo som husbonde på Körboja. Därför sökte hon dölja sin rörelse för fadern, vände bort huvudet och blickade till synes helt oberörd utåt fälten. Även fadern lät samtalet falla, ty vad hjälpte väl ord, då det var tydligt att den där Katku-Villo helt och hållet fått makt över dottern? Det lönade sig inte att förarga sig vidare, ty det var ju klart att om Villo inte blev husbonde på Körboja, så komme Anna att bli husmor på Katku. Och denna tanke var gubben om möjligt än mer motbjudande. Han hade ju inte kostat på sin dotter bildning och god uppfostran för att hon skulle gå på Katku och valla mellan kök och ladugård, visthusbod och källare — den där källaren, ja, den där stora och vräkiga källaren, som var honom en sådan nagel i ögat!

FJORTONDE KAPITLET.

När Villo helt oväntat kom hem från lasarettet, höll modern just på att taga brödet ur ugnen. Hon vägde de långa kusarna i handen för att bedöma om de voro lyckade, om de inte blivit avkylda, då hon emellanåt öppnat luckan för att se hur gräddningen framskred. Ty i så fall blir skorpan så tjock och det bildas stora hål innanför.

Vid den oväntade anblicken av sonen glömde hon alldeles att lägga ifrån sig det heta brödet. Hon brände sig och slängde det från sig på bordet bredvid de andra utan att fukta det med vatten, vilket man måste göra för att skorpan inte skall lossna, då man bakar i en ugn med kalkstensbotten.

— Kommer du ensam? frågade hon.

— Ja, vem skulle jag ha med mig?

— Du ser alltså fortfarande på ögat, utbrast modern med sådan glädje i rösten att det gick sonen till hjärtat som aldrig förr. — Alldeles blind tycks du inte vara?

— Nej, så farligt är det inte, svarade Villo.

— När jag fick höra att du kunde se, vågade jag inte tro det. Jag tänkte de bara sa så för att trösta mig.

— Jo, nog ser jag, fast frågan är hur mycket. Kanske det tar sig med tiden, men ännu så länge ser jag inte att arbeta i verkstan.

— Men en potatisfåra ser du väl? undrade modern och pekade genom fönstret.

— Ja, det gör jag, och ett hölass ser jag också där nere på vallen, och nog kan jag sätta nya pinnar i en räfsa.

— Jag har varit så orolig för din skull, vad du skulle tagit dig till, om du blivit alldeles blind. Vad var det, som for i dig på midsommarmorgonen, det var som om en ond ande varit framme igen!

Då Villo inte gav något svar, fortsatte gumman:

— Naturligtvis var det den där Körbojafroken som vanligt! Ser du nu hur rätt jag hade, då jag sa att du också skulle komma att fördärva ditt andra öga för hennes skull! Och nu har det gått som det gått.

— Men alldeles blind har hon ju i alla fall inte gjort mig, sökte Villo slå bort det med ett skämt.

Medan sonen talade, sökte gumman ut ett bröd, som redan kallnat tillräckligt, skar av ett hörn, gick till skafferiet efter smör och bredde på så tjockt som man eljest brukade blott på stora helgdagar.

— Se där, du är väl hungrig, och det är långt till kvällen.

Villo sträckte fram höger hand för att ta emot men ångrade sig genast.

— Du har ju blivit krympling! utbrast hon förfärad vid åsynen av handen.

— Jag är i alla fall glad att jag har tummen och ett par fingerstumpar i behåll så jag ändå har någon nytta av handen, tröstade Villo. — Var inte ledsen nu, mor, bara jag fått öva mig litet, går det nog bra — åtminstone räcker det för vad jag kan se att göra.

Villo tog det så för att lugna gumman, och det förstod hon också, ty hennes gamla ögon hade sett tillräckligt. Han satte sig nu vid dörren för att njuta sin ugnsvarma helgdagssmörgås.

— Var är far? frågade han, sedan han slutat äta.

— Far håller på med rågen och har grannarna till hjälp i dag, både Mädasoo och Körboja.

— Men gick far med på det?

— Inte i början, men Mikk var envis och sa att hans matmor skickat honom. På Körboja var man redan färdig med rågen, och nu skulle de slå här. Naturligtvis var det för att du inte var hemma, fast Mikk inte sa nåt i den vägen. Han satte bara i gång med maskinen, och nu är det bara att få rågen skylad till kvällen, berättade gumman.

— Då går jag väl också ner och hjälper till, menade Villo.

— Det är alltså Körbojas slättermaskin, som knattar, tänkte Villo på vägen ned. Han hade nog vant sig något dylikt, och med en viss värme i hjärtat

gick han vidare efter ljudet av maskinen. Efter moderns smörgås kände han sig riktigt upplagd för litet arbete.

Nere på rågfältet träffade han fadern.

— Jaså, du har alltså kunnat ta dig hem på egen hand? hälsade denne. — Så mycket ser du i alla fall.

— Ja, det gör jag, och nu är jag här för att hjälpa till.

— Tror du dig om att kunna göra något då? undrade fadern och tittade på hans hand.

— Kärvarna kan jag väl alltid bära ihop, menade sonen.

— Får jag se! sade gubben och pekade på Villos högra hand.

Utan ett ord räckte sonen fram sin illa åtgångna näve.

— Fy tusan, så den ser ut! utbrast gubben. — Inte kan du väl göra något med den där?

— Man får väl göra så gott man kan, om man vill leva, tyckte Villo.

— Något nyttigt har du ju aldrig kunnat ta dig för, och inte blir det väl bättre i framtiden heller, fräste fadern. — Förr bar du dig alltid åt som en tanklös pojke, och nu är du krympling till på köpet. Av dig tycks det aldrig kunna bli en ordentlig karl — nåja, en utväg tycks ju alltid stå till buds —

— Vad skulle det vara då? undrade Villo. Men hade han bara vetat vad fadern syftade på, så hade han väl hellre tegat.

— Husbonde på Körboja, vet jag!

Villo ryckte till och kände plötsligt en häftig smärta i sin högra hand. — Har far blivit tokig? for det genom hans hjärna. Hur skulle han eljest kunna säga något dylikt? En blind krympling som husbonde på Körboja!

— Så skulle du inte säga, far! svarade han.

— Det är inte bara jag, som säger det, så pratar man i hela trakten.

— Dumheter, utbrast Villo, vände gubben ryggen och tog itu med arbetet.

Därvid lassade han på sig så väldiga fång att det började värka alldeles förtvivlat i den stympade handen. Men Villo bet ihop tänderna och knogade vidare.

— Förta dig bara inte! manade fadern, och när de litet senare möttes, frågade han:

— Nå, vilket var nu värst, fängelset eller lasarettet?

— Lasarettet! utbrast Villo utan tvekan. — I fängelset hade man ju sitt arbete, men på lasarettet var det bara att ligga och dåsa hela dan. Om jag finge bestämma, så skulle man lägga in alla fångar på lasarettet, det skulle hjälpa bättre än fängelset.

Jag sitter hellre inne ett år än jag tillbringar en månad på lasarettet. Jag vet vad jag talar om!

Hela tiden han arbetade, värkte handen lika svårt, och faderns ord malde i huvudet på honom — det där att han skulle bli husbonde på Körboja, halvblind och illa tilltygad som han var.

Om han bara vetat vem som kommit upp med den där dumma historien och satt skvallret i gång! Modern visste nog en hel del, fastän hon inte sagt något, då hon räckte honom den ugnsvarma smörgåsen och han satt på tröskeln och åt. Villo måste försöka få något ur gumman i kväll, för vem skulle han eljest vända sig till? Mikk var det inte lönt att försöka med, han var nog talträngd, men inte då det rörde andras angelägenheter. Han skulle bara börja prata om väder och vind, rågskörden och vad som helst, bara inte om Körbojas hemligheter.

På kvällen, då arbetet var slut och fadern redan gått till vila, satt Villo på förstukvisten, njöt aftonens svalka och lyssnade till kornknarrens låt. Modern gick ännu omkring och stökade, men sonen höll sig alldeles tyst, ty han visste att gumman alltid började prata så dags på kvällen, då hon hade något på hjärtat. Hon tycktes inte ha någon brådska att bli färdig, och slutligen kom det:

— Var Körbojafröken och hälsa' på dig på lasarettet?

— Ja, det var hon, svarade han liksom undvikande.

— Hm, ja, alldeles utan grund är det väl inte man pratar som man gör.

— Nå, vad pratar man då? undrade Villo ointresserat.

— Man säger att du ska bli husbonde på Körboja. Mådasoo berätta' att du dansade så flitigt med Anna på midsommarafton att du väl kommer att dansa dig till gården med, vad det lider.

— Ja, dansa kan jag alltjämt, bena mina är det inget fel på. Beror de bara på det, så kan det ju hända att gubben Mådasoo får uppleva det före sin hädanfärd, svarade Villo spydigt.

— Har ni redan talats vid, du och Anna? undrade gumman.

— Talats vid? Om vad då? Vad skulle fröken och jag ha att tala om? svarade sonen, och gumman hörde att han var förargad.

— Far tycks verkligen tro på de där dumheterna, han berättade det för mig redan nere på rågfältet. Som om det nödvändigt måste vara en halvblind krympling, som skulle bli husbonde på Körboja!

— Ja, det var väl en olycka att det skulle gå på det sättet och att det just skulle vara högra ögat till, jämrade sig modern. — Men riktigt blind är du ju i alla fall inte, tröstade hon genast.

— Gubben Mädasoo kan lugnt gå och vänta på att jag ska bli stenblind, för då blir jag alldeles säkert husbonde på Körboja, hånade Villo.

— Tala inte så syndigt! utbrast modern. — Varför skulle du bli stenblind?

— Jag måste ju säga så, då folk inte kan låta bli att prata sån smörja! Och för att ni här hemma naturligtvis genast tror på allt skvaller. Men det säger jag dig, mor, en gång för alla att en krymping blir aldrig husbonde på den gården! Åtminstone inte jag! Och sen må man prata vad man behagar.

— Det är ju det jag alltid sagt, hur skulle Anna kunna komma på den tanken att ta en karl, som inte är arbetsför?

— Vad Anna kan komma att tänka eller inte vet jag ingenting om. Vi två har åtminstone aldrig talat om saken, men vad jag själv tänker, det vet jag. Far håller mig visserligen bara för en tanklös pojksvalp, men så tokig är jag i alla fall ännu inte att jag skulle gå med på att bli husbonde på Körboja. För det kan jag ju inte bli utan att gifta mig med Anna. Och att leva hela livet som krymping med henne, det gör jag inte! Så låt du lugnt folk prata vad de vill, mer än att dansa med henne blir det inte, vad mig beträffar, slutade han i litet lättare ton för att släta över sin häftighet mot modern. — Men det tycks också vara litet för mycket för mig,

eftersom jag redan dansat bort två ögon och en hand med henne, försökte han skämta, fastän han inte kände sig vidare lustig till sinnes.

Därför brydde han sig ej heller om att berätta för modern att han lovat Anna att inte dricka vidare och att de redan hade kommit överens om att gå till Varggropen, då olyckan inträffade. Vid minnet härav tänkte han på hur ljuvligt det kunde ha blivit att sitta där borta med henne i morgonsolen. Hur gärna hade han inte gjort den turen i Annas sällskap nu genast i mörka kvällen! Men att bli husbonde på Körboja skulle han ändå inte kunna besluta sig för, hur ivrigt Anna än skulle tigga och be. Nej, så stor dåre var inte Katku-Jüris Villo! För honom fick vem som helst njuta den äran. Han — Villo — skulle gifta sig med Torpar-Kusikus Evi — om hon bara ville ha honom numera. Ja, om — ja!

När modern äntligen gått och lagt sig, kunde han inte motstå frestelsen att genast springa över till Kusiku och fråga om Evi verkligen ville ha honom, då han en gång blivit husbonde hemma på det lilla Katku.

FEMTONDE KAPITLET.

På vägen genom skogen till Kusikutorpet insåg Villo för första gången hela vidden av sin olycka. Mellan träden stod luften ännu tung av nattviolers och ormbunkars doft, och den ljumma luften slog emot honom med alla skogens vällukter. Men Villo märkte det ej. Där hördes allehanda smådjur flykta in i snåren vid hans ankomst och någon stor fågel tungt flaxa mellan träden, men Villo varken hörde eller såg något. Så helt var han fjättrad av tanken på det tunga liv, som förestod honom.

Ännu för några veckor sedan hade han blivit stående på den välbekanta stigen, så ofta en nattlig ton trängde till hans öra. Varje ny lukt, varje ljud hade uppenbarat något för honom, han hade genast förstått vilka djur, som flyktat för honom, vilken fågel, som flaxat inne bland träden. Varje skogens livsyttning hade varit honom förtrogen.

Men nu undgick honom allt detta. Med avtrubade sinnen gick han sin väg fram som om det varit första gången han sent om kvällen vandrade genom skogen. Allt lämnade hans sinnen oberörda — varje doft, varje ljud.

Villo undvek stora vägen, ty han ville inte bli sedd på väg till Kusikutorpet. Torpstugan låg ett stycke från själva gården, alldeles i skogsbrynet, och man kunde lätt ta sig fram dit utan att ses från gården. Också denna natt lyckades det honom att gå den välkända stigen fram till baksidan av torpet. Försiktigtvis tänkte han dra av sig sina tunga stövlar, då han nalkades stugan, för att inte Evi skulle höra när han kom och undra vem som trasgade omkring där utanför. Men det var för sent, Evi var redan varskodd. Villo såg den vita gardinen dras åt sidan, och ett ögonblick senare hörde han dörren öppnas och åter stängas. Barfota och insvept i en stor schal lämnade flickan huset och följde brunnsstigen fram till skogsbrynet, där Villo väntade.

— Äntligen får jag då se dig! viskade hon i mörkret som om hon varit rädd att någon lyssnat. Han tyckte sig märka att hon hade gråten i halsen.

— Hur är det med din hand, är den sjuk ännu?

— Inte precis det, svarade Villo undvikande.

— Räck hit den så jag får känna på den!

— Nej, rör den inte, bad han.

— Gör den ont ännu?

— Jag hjälpte till med att ställa upp rågen hemma, och det var nog inte så bra.

Evi trevade efter handen men ryggade förskräckt tillbaka. Det var ingen hand hon fått tag i, bara ett stycke skrumpen hud.

— Å, herregud! utbrast hon under tårar, tog handstumpen mellan sina båda friska händer och undersökte den så gott hon kunde i mörkret, så ömt och försiktigt som om hon varit rädd att den skulle gå sönder. Så hade ännu ingen fattat denna stackars stympade hand, inte ens hans mor. Det var blott Torpar-Evi, som kunde ha så varm medkänsla med denna hand, som ju för hennes skull en gång ryckt till sig en grov stör och slagit ihjäl en karl. Något, som kom att kosta handens ägare ett års frihet.

— Hur är det med ögat då? undrade Evi bävande, sedan hon undersökt handen så noga som om det gällt att för hela livet inpräglade dess bild i minnet, denna kära hand, som nu visade sig i så skrämmande skepnad.

— Riktigt blind är jag inte, eljest hade jag ju inte kunna ta mig hit på egen hand.

Vid dessa ord fattade Evi åter den stackars handstumpen så ömt att Villo blev riktigt varm om hjärtat, varpå paret tog plats på en stubbe i skogsbrynet.

— Får jag se, bad Evi och grep om hans huvud för att undersöka det skadade ögat. Med ena lillfingret strök hon försiktigt över äret.

— Fick du fler skador?

— Nej, bara handen och ögat.

Evi teg en stund och fortsatte sedan som för sig själv:

— Ja, nu blir du väl knappast husbonde på Körboja i alla fall. Det tror jag inte, och sen må folk prata bäst de vill.

— Märkvärdigt att jag ska få höra det där om Körboja, vart jag kommer — först hemma och nu av dig.

— Men det säger man ju i hela bygden! Och att jag får se mig om efter dig och vara glad, om jag får uppfostringsbidrag till pojken. Har Körboja-fröken en gång skjutsat honom till lasarettet med stora pardroskan, så blir det nog att åka raka vägen till prästen, när han kommer ut igen, tror man.

— Men jag säger dig att den där Körbojamågen kommer att gifta sig med Torpar-Kusikus Evi, som blir husmor på Katku, vad tiden lider. Om hon själv vill, förstås — svarade Villo i skämtsamt.

I stället för svar smög sig flickan blott närmare honom och smekte den skadade handen som om hon velat tacka honom för de orden. Ja, hon böjde sig ned och kysste den, och Villo kände att den fuktades av en tår.

— Seså, gråt nu inte, flicka lilla, tröstade han, och för att leda in samtalet på något annat frågade han:

— Och hur står det till med din mor?

— Dåligt, hon lever inte länge, svarade Evi och torkade sina tårar.

— Vill gubben Andres fortfarande köra bort dig ur stugan, om hon dör? frågade Villo.

— Ja då, senast i dag fick jag höra det igen. Han har skrivit kontrakt med mor och inte med mig, säger han. Jag hade egentligen inte rätt att bo hos mor utan hans tillstånd, menar han och hotar med att när som helst riva stugan. För han kan inte stå till svars att taket ramlar ner på oss och är inte hågad att behöva betala skadestånd, om det händer en olycka.

— Din mor dör nog inte så snart ändå, tröstade Villo. — Gammalt folk brukar ju alltid stöna och jämra sig men lever vidare i alla fall.

— Inte mor, inte, hon har inte långt kvar. Jag tror knappt hon håller ut, tills potatisen kommer ur jorden.

— Men Andres kör väl inte ut dig samma dag? Med stugan är det nog ingen fara — har den hållit hittills, så ramlar den väl inte ihop över dig heller.

— Men svårt blir det för mig i alla fall. Var

ska jag göra av pojken? När jag inte längre har mor, kan jag ju inte vara hemifrån.

— Mår pojken bra?

— Ja, för all del, honom fattas ingenting. Han förstår ju inte hur jag har det. Förresten har han redan fått en massa tänder.

— Nå, det var ju fint! Hoppas han växer till sig så fort som möjligt så vi får nån hjälp av honom. För mina utsikter är inte så ljusa, ska jag säga dig. Jag ska försöka tala med far, kanske han tillåter att du flyttar dit med pojken, när mor inte orkar längre. Men till dess måste du nog stanna här.

— Ja, det förstår jag ju.

Efter en stunds tystnad frågade Evi:

— Vill du inte tala om för mig hur det gick till?

— Det där med ögat och handen?

— Ja, hur det kom sig att skottet gick av så fort. Det var ju inte första gången du sprängde sten. Man säger att du inte var riktigt nykter och att du skulle skjuta födelsedagssalut för Körbojafroken.

— Jag vet inte själv hur jag kom på den tanken att gå dit. Det flög i mig att be alla komma med och höra på hur det knallade. Riktigt nykter var jag ju inte, och det var väl därför det gick som det gick. Dessförinnan hade jag varit ihop mig med pojkarna från byn, och hade inte fröken lagt sig

emellan, så hade jag nog gett dem en ordentlig minnesbeta.

— Det var då för väl att fröken gjorde det, för eljest hade du antagligen slagit någon fördärvad igen, eller också hade de skjutit ner dig. De hade ju tagit med sig revolverar för din skull, fick jag höra. Den som skjuter ihjäl en sån som du behöver inte göra sig några samvetsförebräelser, hade de sagt. Senast i går talade man om det på Kusikugården, och det var naturligtvis ämnat åt mig. O, Villo, om du bara visste allt jag får höra för din skull! Väl att pojken ännu är så liten att han inte förstår vad man säger om hans pappa!

— Försök hålla ut litet till, tröstade Villo så gott han kunde. — Om det bara berodde på mig, så skulle vi åka till prästen som i morgon dag. Men vart ska vi ta vägen, om far inte är med på saken?

— Det gör mig alldeles detsamma var vi hamnar, värre än här kan jag i alla fall inte få det. Inte därför att jag får arbeta och träla från morgon till kväll utan för alla otäcka ord — det är de som fräter i själen. Varenda en anser sig ha rätt att spotta på mig och plåga mig på alla upptänkliga sätt. Och alltid retar man mig med den där Körbojafröken —

Det hade redan hunnit bli alldeles nermörkt, men alltjämt sutto de kvar på sin stubbe. Från skogsbrynet hade de utsikt över hela byn. I varje hus

lyste det — en hel värld av ljus utan sorger och elände mötte deras blick, där de sutto och grubblade över sin obarmhärtigt hårda lott. Han med armen om hennes liv och hon smekande hans staccars stympade hand. Långt in i den ljumma augustinatten sutto de där och stirrade mot den upplysta byn som om de därifrån väntat sig det förlösande svaret.

SEXTONDE KAPITLET.

Det skulle dock dröja flera veckor, innan Viljo kom sig för att tala med fadern om sitt giftermål med Evi. Flera gånger hade han sökt ta mod till sig utan att finna något gynnsamt tillfälle. Redan före olyckan hade han haft svårt att besluta sig därför, ty fadern önskade sig en rejäl hemmansägar-dotter till sonhustru, i varje fall inte en, som tjänat piga hos gamle Rein.

— Är det då så illa ställt med mig att sonen min ska behöva hålla till godo med en Körbojapiga? hade han sagt.

Gumman åter skulle inte haft så mycket mot partiet, om hon bara haft något att säga, ty Evi var snäll, foglig, flitig och anspråkslös och skulle säkert ha blivit en god svärdotter. Men gubben hade ju alltid sitt huvud för sig, och så skulle det väl förbli ända till hans död. När han en gång var borta, måste han ju finna sig i att livet på Katku gick sina egna vägar, men till dess var det *hans* vilja, som var lag, hade han sagt i en ton, som tydde på att han även efter döden helst velat behålla tömmarna i sin hand.

Så gick nu Viljo och lurade på något passande tillfälle att tala med gubben far. Men tiden gick, ty gubben var mera inbunden och trumpen än någonsin. Så mycket som möjligt undvek han att taga Viljos hjälp i anspråk. Det hjälpte inte ens att sonen alldeles upphört med sina sprängningar och lät Kivimäe ligga som det var. Efter olyckan hade han ej ens besökt stället utan höll mest till i skogsmarkerna kring Körbojasjön.

Här brukade han sitta nere vid stranden och pröva sin synskärpa på de välkända träden och buskarna på andra sidan sjön. Men träden hade han svårt att urskilja, och buskarna såg han blott som otydliga, formlösa skuggor. Aldrig fick han syn på några hjortar och rådjur, som han visste brukade uppsöka stranden om kvällarna för att dricka, och han förstod att det för alltid var slut med den härliga jakten. Aldrig mer skulle ett djur falla för hans välriktade skott. Aldrig mer skulle han en underbar vårmorgon få fröjda sig åt orrens spel och tjädertuppens eggande lek.

Då han lämnade lasarettet, hade doktorn visserligen sagt att hans syn skulle förbättras med tiden. Men det var väl bara för att liva upp honom en smula. Om det också skulle bli litet bättre med ögat, skulle han dock aldrig få tillbaka sin forna skarpa syn. Vem i hela världen hade väl maken till det öga, som hans vänstra på sin tid varit? Hade

han väl någonsin missat, då det gällde att dra upp en snörrät plogfåra eller dela in fälten om våren? Då det gällde allsköns småknåp med snickeri eller metallarbete, hade hans ögonmått alltid varit ofelbart. Det högra ögat hade aldrig kunnat mäta sig med det vänstra. Därför tog han förlusten av det sistnämnda mycket hårdare. Omgivningen hade förlorat sin klarhet, konturerna hade blivit suddiga och osäkra. Nu flimrade allt, sjön, träden, marken, ja, till och med himlen, så att han fick tårar i ögonen som av gråt.

Men Villo grät inte, skulle inte ens ha kunnat, om han också velat. Han lunkade bara omkring i skogen och nere vid sjön och grubblade över sina ögon och sin framtid, som hängde så intimt samman med dem.

Allt kom han så småningom på det klara med, blott ett kunde han aldrig rätt förstå: Vad ville Körbojafröken honom egentligen? Efter midsommar hade han blott träffat henne ett par gånger, en gång, då hon besökte honom på sjukhuset, och en gång vid kyrkan, då de växlat några betydelselösa ord. Men ändå kunde han inte frigöra sig från en känsla av att hon höll på att spinna in honom i ett nät. Vad ville hon honom egentligen — om han bara hade kunnat förstå det!

Villo började inse hur välgrundad moderns ängslan var. Han hade som en aning att Anna och han

ännu inte voro färdiga med varandra. Det tycktes också vara den allmänna meningen, ty jämt och samt fick han höra det där pratet om att han skulle bli husbonde på Körboja. På Körboja skulle han passa mycket bättre än på Katku, tyckte man, ty på det stora Körboja skulle han ju inte behöva arbeta med själv utan kunde gå och spela patron som gubben Rein och bara se på hur andra arbetade för honom. På Katku åter skulle han vara tvungen att hugga i själv och vänta, tills barnen vuxit upp, innan han finge någon hjälp.

Ju mer han funderade, dess mer började han intressera sig för den där Körbojafrågan, intressera sig som åskådare för att få se hur det skulle gå. Om Körbojafröken verkligen hade sådana avsikter, som man påstod, finge man väl vänta och se hur hon tänkte börja spelet.

Men Körbojafröken började sitt spel på ett helt annat sätt än han någonsin kunnat ana. Eller, rättare sagt, hon började inte alls utan tog helt enkelt vid, där hon senast slutat. Ty då Villo en vacker söndagsafton, då asparna redan börjat rodna, satt på sin vanliga plats nere vid sjön, kom hon helt oförmodat med sin gamla Musti, slog sig ned bredvid honom i mossan och började språka som om hon blott fortsatt ett kort förut avbrutet samtal.

— Tänk, asparna börjar redan rodna!

— Ja, de gör så, medgav Villo.

— Kan ni se den ensamma aspen mitt över sjön där mellan granarna, strax till vänster om stora björken?

— Ja, jag tycker mig skymta något, som skiljer sig från granarna.

— Den lyser ju röd som eld!

— Det måste den väl göra, fast jag inte kan se något rött, förklarade Villo.

— Vet ni varför jag började tala om den där aspen? Ni ville en gång fälla den för att göra er en jättestor rysk flöjt. Men jag var inte med på det, därför kommer jag särskilt ihåg just den aspen.

— Det kan jag inte minnas, svarade Villo.

— Har ni glömt den stora mossiga björken också? undrade Anna.

— Nej, det har jag min själ inte! Det var under den jag förlorade mitt högra öga, så den kommer jag nog ihåg!

— Under den där björken? När skulle det ha varit?

— Jo, den där gången ni hoppade i sjön för min skull.

— För er skull? Då minns ni nog galet, för er skull har jag aldrig nånsin hoppat i sjön.

— Jo då, jag minns det så tydligt som helst. Vi lekte häst, jag körde er i flåtorna, och plötsligt hoppade ni i.

— Varför höll ni inte fast hästen bättre då? Varför lät ni den skena iväg?

— Det hade jag väl kunnat, om jag bara velat. Men jag ville inte, jag var rädd.

— Var ni rädd att tömmarna inte skulle hålla, kanske? Men de var ju ordentligt fastvuxna vid huvudet. Mina små råttsvansar i dag skulle troligen inte hålla, men på den tiden gjorde de det nog.

Anna tystnade, och då Villo också teg, började hon stryka Mustis grå huvud, medan hon i milt förebrående ton fortsatte:

— Det var allt bra nära att ni låtit mig drunkna den gången.

— Det har jag ofta sagt mig, och hade så skett, hade jag kanske än i dag haft mina båda ögon i behåll.

Villo förstod inte själv hur dessa ord kunnat glida ur honom. Troligen därför att Anna själv anslagit en så opersonlig ton. Men Anna ryckte häftigt till och såg forskande på Villo.

— Menar ni allvar med det där?

— Ja, det gör jag. Ni höll på att drunkna, jag drog upp er, och en stund senare förlorade jag mitt högra öga.

— Nej, så sannerligen jag förstår vad ni menar! utbrast Anna, och nu var tonen inte längre operersonlig.

— Det borde ju inte vara så svårt att begripa, fortsatte Viljo, jag drog upp er och lade er drypande våt under den stora björken, föll på knä bredvid er och — — —

— Och vidare?

— Ja, sen förlorade jag mitt högra öga, fortsatte Viljo i samma operersonligt konstaterande ton som förut.

— Men hur gick det till? ville Anna veta.

— Jag rände mot kvistarna, som slog tillbaks efter er.

— Men jag har väl inte — — —?

— Jo, visst har ni det! förklarade Viljo kort och gott.

— Och det träffade just ögat?

— Bara en helt liten kvist, men det behövs ju inte heller mycket för att fördärva ett öga.

— Det betyder alltså att det är jag, som bär skulden, sade Anna ganska stelt. — Det är alltså jag, som gjort er blind? Om jag bara kunnat ana något dylikt!

— Mor är den enda människa jag sagt det till. Då jag mönstrade under kriget, sa jag att jag förlorat ögat under ett slagsmål för en jäntas skull.

Då skrattade de bara och trodde att jag inte var riktigt nykter. Nej, varken då eller senare har jag berättat för någon hur det gick till.

— Och nu ger ni mig skulden, inföll Anna med så främmande röst som om det inte varit Kärbojafröken utan en vanlig liten bondflicka, som skamsen och förtvivlad suttit hopkrupen vid hans sida.

— Jag skulle naturligtvis aldrig låtit er gå till Kivimäe, fortsatte hon efter en stund. — Jag var så orolig för er skull, redan då det blev bråk med pojarna. Det var därför jag lade mig emellan, jag trodde ju de skulle göra er något illa.

— Ja, de hade ju tagit med revolverar för min skull.

— Just därför var jag så rädd. Men hur i all världen kunde jag bara gå med er till ert gamla Kivimäe?

— Jag hade i alla fall gått ensam, om ingen kommit med.

— Nej, ni hade inte gått, om jag bara satt mig emot det riktigt på allvar, svarade Anna helt sakta. — Och det hade varit min plikt. Men jag gjorde det inte, för jag var feg och ville inte väcka uppseende. Hur har jag inte sen dess ångrat att jag lät er gå!

Och därmed var det slut på samtalet för en lång stund som om de båda suttit och tänkt på hur an-

norlunda allt kunnat vara, om Anna den där olycksaliga midsommarmorgonen använt hela sin övertalningsförmåga. När gamla Musti märkte hur de drömde med öppna ögon, gick hon fram till Villo och lade sitt gamla trötta huvud i hans knä.

SJUTTONDE KAPITLET.

På hemvägen från sjön ångrade Villo bittert att han talat med Anna om olyckshändelsen med högra ögat. Han borde ha väntat därmed, tills han sett vart Anna själv ville hän. Hon hade ju börjat så diplomatiskt med den rodnande aspen och den mossiga björken. Han åter hade genast ryckt fram med sitt grova artilleri, emedan han på något sätt kände sig gramse på Körbojafröken.

Nu efteråt insåg han hur dumt han handlat, men i Annas sällskap hade han alltid burit sig dumt åt, det ville han inte förneka. Ett var han nu på det klara med, han ville inte längre gå och känna sig bunden av Annas planer. Nu måste han handla på egen hand och strunta i Körbojafröken.

Under arbetets gång följande dag tog han mod till sig och började tala med fadern om sina giftermålsplaner med Evi. Då han framhöll sin plikt att gifta sig med henne, svarade gubben:

— Ja, visst måste du det! Vad skulle du eljest ta dig till?

Mer fick han inte ur gubben på en lång stund.

— Men kunde hon inte flytta hem till Katku? undrade Villo. — Mor skulle allt behöva litet hjälp.

— Vart skulle jag skicka iväg dig då, blind och tilltygad som du är? svarade fadern med en motfråga, som visade att han var verkligt ond.

— Ja, om du inte vill, så blir det naturligtvis ingenting av.

— Vart hade du eljest tänkt ta vägen, om ni skulle gifta er? Slå dig ner på torpet kanske?

— Nej, därifrån blir Evi bortkörd, så fort modern är död.

— Men något har du väl ändå tänkt dig?

— Det vet jag inte så noga, men någon råd blir det väl alltid.

— Och du menar att jag skulle ta mig en dräng som ersättning för dig?

— Nej, det behövdes ju inte. Jag kunde ju skaffa mig bostad nånstans och fortfarande arbeta här hemma.

Fadern bar in ett par fång i rian, innan han fortsatte:

— Då är det bättre att du låter henne komma hit. Det blir aldrig något ordentligt, om du ska bo på ett annat ställe. Men något bröllop tänker jag inte kosta på er. Det får du göra själv, när du en gång blir herre i eget hus, om du nån gång blir det. Vilket jag starkt tvivlar på. Enveten och vettvillig har du varit i all din dar. Först lyckas du skrapa ihop litet pengar med ditt schackrande så du skulle

kunnat börja något rejält för framtiden. Men så går du och kastar bort pengarna på verkstad och källare, som du inte har nån användning för här i skogsbygden. Sen börjar du spränga sten som om du inte kunnat ta dig något bättre för här på gården. Nu går jag bara och väntar på vad du ska ta dig till härnäst. Nånting går du och funderar på, det har jag nog märkt. Tycker du själv du har haft någon nytta av verkstan och källaren? Och så stenarna där borta — nu ligger hela surven där, och du tycks ge katten i dina storståtliga planer. I verkstan rosttar alla dina verktyg sönder till ingen nytta. Nej, en karl som du blir aldrig någon ordentlig lantbrukare. Jag är ledsen att behöva lämna gården åt en sådan son.

— Ja, visst är det skada, medgav Villo. — För mig tycks ju allt gå på tok. Men jag kan inte hjälpa att jag i alla fall tror på Kivimäe. Det är enda sättet jag kunde göra mig nyttig på här på gården, det går jag inte ifrån. Om man bara sprängde och röjde bort ordentligt, så skulle man komma åt att plöja, och sen skulle far nog få se hur det skulle växa.

— Men det säger jag dig, min gosse, förr må du lämna hemmet igen och slå dig ner nån annanstans, för min del gärna på Körboja, men här på *min* gård blir det ingen vidare sprängning av, så mycket du vet det! förklarade fadern uppbragt.

Därmed trodde gubben naturligtvis att saken en gång för alla var avgjord, men när han fick höra Villo fortsätta med sitt prat, trodde han på allvar att pojken blivit litet vriden.

— Ja, käre far, ibland har jag nog tänkt att det vore bäst att flytta hemifrån. Redan i dag skulle jag ge mig iväg, om jag bara fick börja arbeta på Kivimäe igen. Jag kunde bo hur som helst, om så i en risikoja i skogen, bara jag fick hålla på och jobba på Kivimäe. Vore det också bara på söndagarna, om jag inte hade tid under veckan.

Du måste försöka förstå mig en smula, far! Du har ju själv skaffat dig Katku och aldrig velat sälja det, hur mycket man än bjöd dig. Du har tagit upp nyodling här, du har grävt diken, du har byggt till och satt skorsten på stugan. Du har skaffat dig djur och fordon och allt, som hör till en gård. *Själv* har du skaffat dig allt, som finns här.

Men vad ska *jag* göra? Ska jag leva här som hemmason i all min tid, köra med dina vagnar, plöja med dina plogar, sova under ditt tak? Kan jag då inte själv uträtta något, är jag verkligen så jämmerligt oduglig? Är det bara du, som ska ha rätt och gå och stoltsera över vad du skapat? Här på gården är allting så välordnat, korna mjölkar ordentligt, och allt går som det vore smort. Skörden kommer riktigt under tak, och fåren blir feta un-

der vintern så halsringarna hotar att strypa dem. Allting är din och mors förtjänst. Men *jag* ska aldrig få visa vad jag går för!

Själv lät du inte Katku stå som det var, då du köpte det. Du tog itu med nyodlingar, så fort du hann, och det är ju inte annat jag vill göra. Att bygga verkstan och källarn förstår jag nu var att börja i galen ände. Men på den tiden kände jag inte Katku tillräckligt. Hade jag tagit itu med Kivimäe i stället, så hade det arbetet varit klart nu. Då hade säden från den nya åkern redan legat på logen och höet i rian eller i magen på kräkena. Och med förtjänsten på Kivimäe skulle jag så småningom byggt upp verkstan och källarn.

Ännu hade Villo aldrig talat så rent ut med fadern, över huvud taget hade det aldrig hänt att någon vågat anslå en sådan ton mot Katku-Jüri. Men allteftersom gubben hörde sonen utveckla sina tankar, började han förstå att pojken trots allt inte var så tokig. Såvitt gubben kunde förstå, hade Villo blivit förståndigare de senaste par åren. Fängelse och lasarett hade kanske bara gjort honom gott, när allt kom omkring. Därför hörde han också villigare på, när sonen fortsatte:

— Du är inte med på att jag gifter mig med Evi utan tycker jag ska ta en rejäl hemmansägardotter, en, som har något. Men själv gjorde du ju inte något förmöget parti.

— Jag hade ju själv ingenting på den tiden, en förmögen flicka hade inte tagit mig.

— Nej, den tiden hade du ingenting, men nu sitter du i alla fall som ägare till Katku! Mor förde bara sig själv med i boet, men det var för mer än både ko och får och gris. Tror du en förmögen hustru arbetat så som mor? Tror du verkligen det? Men jag har rätt att få arbeta lika mycket som du på din tid. Jag vill inte längre leva av dina allmosor och ligga dig och mor till last. Jag vill få tillfälle att visa vad jag går för och ta mig en hustru, som är lika duktig som mor.

Du brukar själv berätta hur du fick knoga och stå i och dra till svältremmen i början. Tror du jag vill vara sämre? Jag vill börja precis som du, och jag vill ha en hustru, som hjälper mig från första början. Tycker du själv nån skulle passa bättre till det än Evi? Låt henne bara komma hit, du, och hjälpa mig i arbetet! Det är hon med på. Hon kommer att fostra barnen till ordentliga människor, och jag tycker om henne som hon är.

Men det säger jag dig att när min son blir fullvuxen, så ska jag låta honom styra och ställa som han själv vill, och för min del kan han gärna bygga om hela Katku, om han inte är belåten med vad jag gjort.

När fadern hörde sonen tala så förnuftigt, började han smått ångra att han vägrat ställa till bröllop

för pojken och Evi. Ty varför skulle han inte göra det, då han fick en så duktig svärdotter i huset? Men Katku-Jüri hade nu en gång sagt sitt ord, och aldrig någonsin hade han tagit tillbaka vad han en gång sagt. I sin halsstarrighet menade han alljämt att Evi mycket väl kunde flytta till Katku utan både präst och kyrkklockor.

Utgången av detta samtal med fadern hade försatt Villo i en obehaglig stämning. Då han på kvällen gått och lagt sig uppe i höet, låg han och tänkte på sitt överilade samtal med Anna nere vid sjön, strax efter det han kommit hem från lasarettet. Det hade nog varit bättre, om han ingenting sagt den gången utan inväntat ett lägligare tillfälle. Men Villo kunde nu en gång aldrig sluta i rätt tid, då han väl kommit i farten att prata. Allting rann ur honom med ett slag som när man talat med Anna eller nu i dag med fadern, då han blivit så ivrig att skjortan riktigt klubbade vid kroppen och det värkte i den skadade handen. Allt detta insåg han nu så klart, där han låg sömnlös i höet. Men det var stört omöjligt att få Anna ur tankarna, fastän han var så uttröttad efter dagens arbete. Emellertid gav han sig själv ett heligt löfte att inte mera rusa åstad hals över huvud utan alltid tänka sig väl för, innan han gav sig i lag med något nytt företag. Han ville bli en ny människa, och den gamle obehärskade och tanklöse Katku-Villo skulle

vara död för evigt. Inte heller med Evi ville han tala vidare om det överilade förslaget att flytta till gården och inte berätta för henne om samtalet med fadern. Och på den punkten höll han sitt löfte så samvetsgrant att stackars Evi började uppgiva allt hopp, där hon satt i sin fallfärdiga kåk med sin lille pojke och sin dödssjuka mor.

— Han kommer aldrig att gifta sig med dig, bedyrade modern. — Karlarna gifter sig aldrig, om man inte genast får dem till det. Pojken din får du nog dras med ensam.

Var gång modern började med sin klagolåt, tog Evi till lipen och smittade också pojken, som redan tycktes förstå hur olycklig hans mor kände sig.

— Bäst som sker, tröstade sig Evi. — Pojken har jag i alla fall kvar som minne av honom.

— Det är den där Körbojafröken, som lägger ut sina krokar för honom, stönade modern.

— Men nu kan hon väl inte vilja ha honom längre, menade Evi. — Vad skulle hon med en halvblind krympling?

— Det behövde inte vara något hinder, svarade modern. — Det är ju inte något felritt arbetsdjur hon söker. Villo är ju karl ändå, fast han blivit skadad.

Det var nog så rätt, karl var han ju ändå, fast han

var krympling. Barn kunde han ju göra, om han också bara hade en hand och ett halvt öga.

— Om jag skulle gå och tala med fröken? frågade hon modern.

— Vad ville du säga henne då?

— Jo, att hon skulle lämna Villo i fred, hon, som kan skaffa sig en frisk karl, och låta mig behålla min krympling. Eljest måste ju pojken växa upp utan någon far, förklarade Evi.

— Om det vore fråga om att beveka en *karl*, så kunde du ju försöka. Men att tala med ett fruntimmer i en sån sak lönar sig inte. Inte bryr sig Körbojafröken om vad en stackare som du säger.

— Men jag skulle vilja försöka i alla fall — för gossens skull. Jag tar honom på armen och ger mig av helt enkelt.

— Till Körboja eller vart?

— Om jag inte träffar henne nån annanstans, så!

— Men du åkte ju iväg med sån fart ur det huset. Vill du verkligen utsätta dig för detsamma en gång till? undrade modern spydigt. — Jag skulle då inte gå dit i ditt ställe, åtminstone inte förrän det lysts första gången för dig och Villo. Fast ingen kan ju hindra dem att springa och fjollas med varandra ändå. Inte prästen heller för den delen.

Så är karlarna alltid. Först löper de efter en som om det gällde livet, men knappt har de fått en, så

ser man inte röken av dem mer. Så är det med Villo, så var det med gubben min också. Med möda och nöd fick jag med honom till altaret, och jag var rädd han skulle springa sin väg, innan det var slut. Och det fast jag inte hade något barn med honom ännu. Hur ofta har jag förresten inte sagt dig: »Flicka, ta dig i akt!» Men vem hör väl nu för tiden på gammalt erfaret folk?

ADERTONDE KAPITLET.

Evi hade dock aldrig velat höra på moderns förmaningar utan tyckt att hon var gammal nog att bestämma över sig själv. Det hade ju inte heller varit så lätt att vägra Villo något. För hennes skull hade han ju dängt Künka-Otto i skallen med en stör så denne dött på fläcken.

Nu kunde hon helt enkelt inte längre stå ut med att sitta här hemma och höra på moderns ideliga tjat. Då var det bättre att ta mod till sig och gå till Körbojafröken. Så snart hon fick tid, tog hon därför pojken på armen och gav sig iväg. Hela vägen tvingade hon sig att inte tänka på sitt snöpliga avsked från Körboja den tiden hon ännu bar pojken under sitt hjärta. För sin och Villos pojke var hon i stånd till vad som helst.

Det året Villo suttit i fängelse hade hon burit med tålmod, ty en gång skulle han ju komma ut igen. Inte ens då han förts till lasarettet med blödande öga och stympad hand, hade hon uppgivit allt hopp. Ty även därifrån skulle han komma ut, om än till hälften krympling. Men när hon här på vägen till Körboja gick och föreställde sig att fröken en vacer dag skulle kunna komma och hämta Villo med

sin fina pardroska, blev det plötsligt alldeles svart för hennes ögon, och hon tyckte att hela framtiden låg i hopplöst mörker. Ty det förstod hon att satt han väl en gång i den där pardroskan, så var han förlorad för henne för tid och evighet lika säkert som om han redan legat i sin kista och förts bort för att myllas ned i sin färdiggrävda grav.

Ja, stackars lilla Evi kände sig inte väl till mods, då hon med sin pojke på armen traskade iväg mot Körboja.

Gubben Rein satt och masade sig på sin veranda, då Evi kom fram. Gamla Musti låg och solade sig på tröskeln, vilket var ett osvikligt tecken på att fröken var hemma, ty hunden brukade aldrig vika från hennes sida.

— Nej, se på Evi! utbrast gubben helt vänligt. — Kommer du sent omsider och hälsar på?

Musti reste sig sakta och kom fram och nosade på henne, ty lukten var det enda sinne, som gamla Musti ännu riktigt kunde lita på i denna förgängliga värld.

— Känner du igen mig ännu? frågade Evi och smekte hunden.

Ja, Musti kände nog igen Evi! Knappt hade hon nosat på henne, förrän hon började vifta med svansen så hela bakdelen svängde med. Det var mången godbit gamla Musti fått av Evi, ibland hela hennes köttportion, då Villo under deras smekmånad vän-

tats på sent besök och det gällt att hunden inte skulle förråda hans ankomst. Evi lät helst Villo själv mata den gamla halvblinda och halvdöva hunden för att den skulle vänja sig vid honom och ställa sig både helblind och heldöv. Minnet av denna angenäma tid kom Musti att än i dag slicka Evis hand som om den fortfarande hållit en smörgås eller en köttbit i beredskap. Men med smekmånaden var det för länge sedan förbi, och det måtte hunden ha insett, ty resignerat drog den sig tillbaka till sin plats på tröskeln för att invänta en annan ung dam, som just nu gick i smekmånadstankar.

— Vad har du på hjärtat då, eftersom du nu långt om länge visar dig? frågade gubben Rein.

— Är fröken hemma? undrade Evi.

— Var det med henne du ville tala då?

— Ja, om jag finge, så.

Gubben gick fram till det öppna fönstret och ropade inåt rummet så Evi hörde det:

— Anna, Evi är här och vill tala med dig!

— Vilken Evi? kom det inifrån rummet.

— Vår gamla Evi här, du vet, hon, som har en pojke med Katku-Villo.

Anna lutade sig ut genom fönstret.

— Ville Evi mig något särskilt?

— Ja, fröken!

— Vill Evi tala i enrum?

— Ja, helst, svarade flickan och satte pojken till rätta på armen.

— Kom då in i mitt rum, stig bara på!

Då Evi kommit in, frågade Anna inte vad hon ville utan kom henne vänligt till mötes, betraktade både henne och barnet, frågade hur gammal pojken var, hur många tänder han hade och en massa andra betydelselösa saker som om hon inte haft något annat på hjärtat. När Anna frågade vad gossen hette och fick till svar: — Det samma som sin far, inföll hon helt oberörd:

— Jaså, Villo?

— Ja, Villo, bekräftade Evi rodnande.

— Nå, ska Villo sitta i tantens knä? frågade Anna gossen.

— Sitt nu snällt i tantens knä! uppmanade modern. Pojken stretade först emot men fann sig snart villigt i omplaceringen.

— En så stor och duktig pojke, berömde Anna.

— Ja, han är verkligen duktig, sade Evi uppklarande. — Och vad skulle det också felas honom? Han får ju bröstet ännu.

— Så länge? utbrast Anna förundrad.

— Ja, eftersom han är den förste, så. I början hade jag så mycket mjölk att jag måste pressa ut den, men nu börjar det bli knappt.

Lugnt och villigt svarade Evi på Annas frågor, men under tiden grubblade hon förtvivlat över hur

hon skulle kunna komma fram med vad hon hade på hjärtat.

— Kan han redan gå? började Anna igen.

— Ja då, sedan länge, utbrast Evi liksom förundrad över att någon kunde sätta det i fråga. Därmed tog hon pojken, ställde honom på golvet och uppmanade:

— Visa nu tanten hur bra du kan gå!

Men pojken stod orörlig som en tråkloss och bara tittade.

— Seså, gå nu vackert till tanten, manade åter hans moder. Och plötsligt satte sig de små benen i rörelse så fort att han nästan sprang. Ty det gick mycket lättare här på det släta trägolvet än hemma på torpets lergolv.

— Nej, vad det går undan här! utbrast Evi förvånad.

Så pratade de vidare om pojken och allt möjligt mellan himmel och jord, och inför Annas vänliga intresse för gossen, som så fort tycktes fästa sig vid henne, förlorade Evi alltmer modet att rycka fram med vad hon hade på hjärtat.

— Evi är väl bra lycklig, som har en så där duktig och rar liten pojke? frågade Anna till slut. Men i Evis öron lät det som om hon sagt: »att ha en pojke, som Villo är far till». Därvid fick den stackars modern gråten i halsen och skyndade att finna nå-

gon förevändning att fortast möjligt ta avsked utan att behöva komma fram med sitt ärende.

— Mycket tråkigt har jag ju haft för hans skull, men det blir nog glädje också, vad tiden lider.

Och då Evi märkte att inte heller Anna hade långt kvar till tårarna, skyndade hon att liksom trösta:

— Fröken har väl mycket arbete och bekymmer med gården, förstår jag?

— Ja, jag måste ju ensam tänka på allt, svarade Anna med blicken på Lill-Villo. — Jag är ju utan husbonde här på Körboja.

Men nu kunde Evi inte längre hålla tillbaka sina tårar, och Anna frågade till slut rakt på sak vad som fört henne dit. Men Evi bara grät så förtvivlat att Anna inte blev riktigt klok på henne.

Först så småningom lyckades hon snyfta fram:

— Mor — — —

— Hur är det med Evis mor då — — ?

— Mor är så sjuk, hon ligger nästan för döden, och jag kom hit för att fråga om fröken kanske hade någon medicin.

— Vad har hon för ont då?

— Svårt att säga. Antagligen ålderdomssvaghet. Hon kan inte äta och har ont i hela kroppen.

Men Anna hade ingen medicin och visste icke heller någon råd. Hon lovade att hälsa på följande

dag och skicka efter doktorn, om det behövdes. Men Evi syntes otröstlig. Hon bara grät lika förtvivlat.

— Seså, seså, gråt inte så, Evi har ju den lille!

Och som om tanken på pojken verkligen tröstat henne satte Evi honom plötsligt på armen, tog avsked och gick med oförrättat ärende.

Vid hemkomsten var moderns första fråga:

— Nå, var du på Körboja?

— Nej, jag brydde mig inte om det, ljög Evi, och kände sig plötsligt riktigt glad att hon inte kommit åt att tala med Anna om Villo.

NITTONDE KAPITLET.

Hasselnötsskörden på Körbojas nötrika marker gav detta år som alltid anledning till en i hela trakten livligt uppskattad folkfest med sång, dans och lek. Också denna gång var det Luogo-Kustis treradiga italienare, som svarade för musiken, och hela stranden hade vaknat upp som till en höstlig midsommarfest.

Även denna gång hade Anna övervägt om hon skulle deltaga eller ej. Längre hade hon känt sig obeslutsam, men Torpar-Evis och hennes pojkes besök på Körboja hade förjagat all tvekan. Hon förstod att hon till intet pris fick försumma detta tillfälle att göra slag i saken. Ty även om hon före besöket varit tämligen likgiltig för denna fest, insåg hon dock nu att det kunde bli avgörande för hela hennes liv, om hon försummade att bevaka sin andel i skörden.

Katku-Villo var denna kväll ute och drev i skogen. Någon nötplockning tänkte han dock knappast på, ty med sin dåliga syn kunde han hitta endast de största och längst nere sittande klasarna. Han var blott ute och strövade omkring utan att komma alltför nära festplatsen och sökte låtsas att

han ingenting visste om tillställningen. Dyster i hågen gick han och grubblade för sig själv, men då Luogo-Kustis italienare klämde i på ett sätt, som förrådde att den berömda spelmannen var riktigt i tagen, kunde han dock inte hålla sig längre utan drog sig sakteliga nedåt dansbanan.

Ja, Kusti var verkligen riktigt uppspelt, och man kunde förstå att pojkarna eldat på ordentligt för att förmå honom att pressa sin gamla bälg till det yttersta. Pojkarna hade ej heller missunnat sig själva någonting, och det var inte bara av nötter, som deras fickor putade ut så kraftigt, utan också av muntert kluckande flaskor. Flickorna hade slutit sig samman i en avskild grupp, och när pojkarna kommo och ville plundra deras fickor på nötter, hörde man dem skrika och fnittra.

Men för Villos närgångna händer behövde ingen flicka vara rädd. Han gjorde intet anfall på deras nötter utan slog sig helt stilla ned bredvid spelmannen och satt moltyst med huvudet i händerna. Slutligen kastade han sig raklång på marken och låg och stirrade upp mot himlen med sitt halvblinda öga.

Villo hade magrat högst betydligt på lasarettet, och även efter hemkomsten fortsatte han att falla av som om han lidit av någon hemlig sjukdom. Ända sedan den dagen han suttit med Anna nere vid sjön och hon frågat om han kunde se den rod-

nande aspen, hade han tacklat av alltmera, och modern märkte att maten aldrig smakade honom. Men han arbetade flitigt, så mycket han kunde med sin skadade hand, ja, rent av till faderns belåtenhet. Han var först uppe och gick sist till vila. Han hade svårt att sova och låg och vred sig uppe i höet i en ständigt molande ängslan, som aldrig lämnade honom någon ro. Han blev alltmer ordkarg som om hans stämband förlamats under vistelsen på lasarettet. Timtals kunde han sitta och moltiga därhemma så att modern började bli riktigt hjärtängslig.

— Varför sitter du och tiger så där, vad är det med dig, gossen min?

— Man kan ju inte prata jämt. Jag har förresten ingenting att säga.

— Gå ut och rör på dig litet, och sitt inte så där!

— Vart ska jag gå? Jag har ju ingenstans att ta vägen.

Och så fortsatte han att moltiga med huvudet i händerna.

Likadant var det, när han nu satt på festplatsen mitt bland en massa glada och uppspelta ungdomar, som roade sig av hjärtans lust. Då och då kom någon av pojarna fram och sökte få honom med, men han vinkade bara avvärjande som om han redan vore för gammal för dylika nöjen. Hans forna

vedersakare bland pojkarna förargade sig och tyckte att om han inte ville vara med, skulle han ge sig därifrån och inte sitta och sura och fördärva nöjet för andra.

— Så sup då, för tusan, om du inte kan göra något annat! menade en del och räckte fram pluntorna. Nu vågade man sig på honom, nu var han stukad.

Villo söp, och ju tungsintare han blev, dess mer söp han.

— Fy tusan, vad är det här för blask? Det är ju rena, rama vattnet! utbrast han till slut.

— Drink på du bara, så känns det nog! uppmanade man.

Villo drack som den gången Anna själv trugade honom. Villigt tog han emot allt, som bjöds, fast han visste att avsikten bara var att förödmjuka honom. Ty den som söp andras brännvin utan att kunna bjuda igen var ett kräk. Men han söp ändå på som om han avsiktligt sökt förnedringen och ville få pojkarna att glömma alla de otaliga gånger han själv trakterat andra utan att bli bjuden igen —

När Anna anlände, hade man redan börjat dra sig ut ur skogen och samlas kring dansbanan vid stranden. Liksom på midsommarafton lyste kulörta lyktor, och stämningen var förträfflig. Så

småningom kom dansen i gång och till och med Villo lät sig ryckas med. Men han undvek flickorna och höll sig uteslutande till pojkarna. Snart kastade han av sig jackan och svängde om så flitigt med sina ovänner, att det såg ut, som om han på detta sätt velat räcka handen till försoning. Villo, som förr alltid varit för stolt att ta första steget. — Har man en gås oplockad med någon, så ska man genast göra upp det med nävarna som det anstår riktiga karlar, hade förr varit hans lösen. Men nu hade väl fängelse och lasarett tagit gadden ur honom, på annat sätt trodde man sig inte kunna förklara denna märkvärdiga förändring.

Anna deltog livligt i dansen. Nu dansade hon med sin dräng Jaan, som hon till och med själv bjudit upp. Först nu upptäckte Villo henne, då hon röd som en pion dansade förbi. Villo förstod av detta att hon redan länge varit här, fastän han ej fått syn på henne. Han slängde genast handlöst ifrån sig den pojke han dansade med och rusade bort och bjöd upp henne, där hon stod litet avsidet och pustade ut ett slag.

— Ni har druckit igen, var hennes svar på hans uppbudning.

— Bara för att stilla värken i ögat och handen, sökte han skämta.

— Ni vill väl påminna mig om att det var jag själv, som den där gången övertalade er att bryta

ert löfte, förstår jag, svarade Anna kyligt. — Det var inte vidare vänligt sagt.

— Äsch, fröken, tala inte vidare om den där gamla historien, skrattade Villo. — Nu ska vi dansa och ha trevligt!

— Nej tack, i dag dansar jag inte med er.

— Varför inte det då? Är fröken kanske rädd att jag inte är säker på benen?

— Ni börjar bara bråka igen, förklarade Anna.

— Nej, inte i dag! Det behöver fröken inte vara rädd för. Vi har redan druckit försoningsskål och dansat med varandra.

Villo var enträgen, och slutligen måste Anna ge med sig, ty det lilla uppträdet började väcka uppmärksamhet, och man slutade dansa för att se hur det skulle utveckla sig. Sedan paret dansat ut, blev det åter fullt liv på dansbanan.

Stämningen steg för var minut. Kavaljerernas ben svängde som lärkvingar, och damernas kjolar stodo spända som ballonger och slog kring benen på de förbidansande. På en trång fläck skockade man sig till en enda stampande, stänkande massa, som nästan försvann i en tät dammsky. Plötsligt sågs ett par snubbla, falla och dra andra med sig i fallet. Det var Villo med Körbojafröken, som låg där. Knappt hade man åter kommit på fötter, förrän någon hördes ropa:

— Nu har den fan supit sig full igen så att han inte kan hålla sig på benen!

— Han passade förstås på, när det inte kostade något!

Alla festdeltagarna, även Anna och Villo, hörde dessa rop. Men med undantag av ett par pojkar och möjligen en eller annan av de förnämligare flickorna dristade sig ingen att skratta åt Körbojafrökens missöde. Lena — lillpigan — fick nära nog tårar i ögonen, då hon såg sin matmor i fara att bli föremål för allmänt åtlöje. Hur hade hon också kunnat ge sig i lag med den där otäcke Villo, som naturligtvis var full igen! Lilla Lena var alldeles utom sig för att fröken smutsat ned sin fina sidenblus och veckade kjol och inte tycktes fästa sig mer vid sitt missöde än om hon varit en vanlig bondflicka. Hon kände sig riktigt kränkt på gårdens vägnar!

Villos halvblinda öga, ja, till och med det helblinda, började glimma olycksbådande. Förgäves hade han nedlätit sig att hålla till godo med deras flaskor, förgäves hade han dansat med dem! Tanken härpå drev blodet åt huvudet på honom och kom honom att koka av vrede. Han såg så farlig ut att man förstod att han mycket väl skulle vara i stånd att också för Körbojafrökens skull slå ihjäl någon. De som skrattat fingo brått att lägga ansiktena i allvarliga veck. Men man hade oroat sig

i onödan. Ingenting inträffade. Inte ett ljud gav Villo ifrån sig, och man förstod att det var ohjälpligt förbi med hans glansdagar.

Barhuvad och med hängande lugg stod han framför Anna, medan Lena höll på att borsta av sin matmor. Lik ett barn, som väntar straff för ett begånget fel, stod han där, medan Anna, som inte ett ögonblick förlorat fattningen, såg sig omkring med ett kyligt, nästan överlägset leende. Lena började åter känna sig stolt över sin matmor, som sade till Villo i en ton som då man tröstar ett barn:

— Nå, sa jag er inte att det skulle gå så? Men kom nu, så försöker vi en gång till! utbrast hon med ett lätt skratt.

Efter dansens slut sade Anna till sin kavaljer:

— Det var inte ert fel att vi föll. Det var helt enkelt någon, som lade krokben.

Anna talade avsiktligt så högt att alla kunde höra henne, och ingen kom sig för med att knysta ett ljud. Först då Körbojafröken hämtat sin kappa från en buske och lämnat dansbanan med Villo i hälarna som en pryglad hund, fann Luogo-Kusti det förlösande ord, som släppte flabbet löst. Inte ens Lena kunde hålla sig allvarlig, då han med en sakligt provande min utbrast:

— Jag tror min själ Körbojafröken lagt sig till med en ny Musti!

Från det ögonblicket fick Villo heta »Körboja-Musti». Men Kusti hade inte menat något illa, det var bara ett av hans vanliga skämt. Då han fått litet i sig, var han en riktig spefågel, den gode Luogo-Kusti!

Anna och Villo hade inte hört Kustis skämt, men det allmänna skrattet ljud ännu i deras öron, då de veko av inåt buskskogen i stället för att ta vägen upp mot Körboja. Ty de hade ju ännu inte haft tillfälle att taga vara på sin del av nötskörden.

TJUGONDE KAPITLET.

Då Anna och Villo kommo fram till det ställe på andra sidan sjön, där de suttit och talat om den rodande aspen, var det redan stark skymning. Vattnet låg som en spegel, inte ett löv rörde sig, och en stämning av oändlig frid vilade över naturen. Från motsatta stranden hördes Luogo-Kustis italiennare brumma i basen men så fjärran som om ljudet kommit från en annan värld — från den främmande värld de båda nyss lämnat med det allmänna hånskrattet ljudande i öronen.

— Ni måste se till att ni får något ordentligt arbete, bröt Anna tystnaden, så att ni inte grubblar så mycket över det förgångna.

— Arbete har jag tillräckligt, förklarade Villo.

— Det kan ju så vara, men ni måste känna, att ni arbetar för er själv.

— Visst arbetar jag för mig själv. Det är ju jag, som en gång ska ha Katku.

— Men ni borde redan nu ha ett eget ställe, där ni kunde styra och ställa efter ert eget huvud. Det skulle vara något helt annat. Er far är ju frisk och kry och kan leva länge än.

— Den saken är ingenting att göra åt. Något annat kan jag ju inte ta mig för numera.

Men nu svarade Anna något, som kom Villo att rycka till.

— Kom då till Körboja!

Villo kom sig inte för med att säga något på en stund. Först måste han samla sina tankar och få klart för sig vad hon egentligen menade. Därpå fortsatte Anna:

— På midsommarafton talade ni så mycket om vad som borde göras på Körboja. Kom nu och sätt i gång med allt det där! Kom helst redan i morgon!

Anna talade fullkomligt lugnt och behärskat, ja, nästan högtidligt som på en stor helgdag. Villo tyckte till och med att hennes röst hade en skälvan- de underton.

— Men ni har ju redan Mikk, svarade han slutligen, och han är en god arbetare, såvitt jag förstår.

Men nu tog Anna eld.

— Är ni dum eller oförskämd? Skulle ni inte förstå att jag menar att ni ska komma som husbonde till gården?

Med dessa ord vände hon sig bort och brast i gråt.

Nu behövde Villo inte längre vara i tvivel. Anna menade blodigt allvar med att han skulle komma till Körboja som måg i huset och sätta i gång med allt det han pratat om i fyllan och villan under mid-

sommarnatten. Men han förmådde inte få ett ord över läpparna utan satt bara och stirrade på den gråtande Anna. Och medan han satt där och såg på henne, märkte han plötsligt att det inte längre var Körbojafröken, som satt vid hans sida, utan den unga flicka han känt en gång i tiden, en liten ungdom, som brukade springa omkring barfota i skogen med honom.

— Fröken skulle inte fresta en fattig fan så där. Man har det svårt nog ändå, ska jag säga.

— Ja, det var ju dumt, det inser jag, svarade Anna litet ironiskt. — Jag borde naturligtvis hellre nojsat och skämtat som den gången vi satt under den stora björken där borta.

— Ja, det hade nog varit bättre, medgav Villo.

Men nu började Anna gråta så förtvivlat att Villo kände sig högeligen olycklig. Från andra sidan sjön grymtade dragspelet vidare, och en och annan fisk hoppade i vattenbrynet. Det började redan bli alldeles mörkt.

— Om fröken bara sagt det där förr, började Villo, sedan Anna lugnat sig litet, medan jag ännu hade åtminstone *ett* öga i behåll och två rejäla händer. Men vad kan jag väl uträtta numera? Det borde ni ju själv förstå.

— Naturligtvis borde jag ha sagt det förut, redan på den tiden jag blev skuld till att ni förlorade det ena ögat. Jag skulle aldrig ha lämnat Körboja. Och

tro mig, jag hade aldrig flyttat hemifrån, om jag bara kunnat ana att jag en vacker dag skulle komma att överta gården själv. Ja, jag borde ha talat ut redan den där gången jag låtsades ha blivit ormbiten för att ni skulle suga ut giftet. Hade jag gjort det redan då, så hade den första olyckan med ögat aldrig inträffat.

— Blev ni aldrig stungen då? undrade Villo förvånad.

— Jo, visst blev jag stungen! Så sant som jag nyss bad er bli husbonde på Körboja!

— Ja, jag såg ju en liten röd fläck och en droppe blod, erinrade sig Villo.

— Det var ju bara en tagg, som stack mig! förklarade Anna.

Det där måste Villo fundera på en stund.

— Hur kunde ni komma på en så konstig idé? undrade han slutligen.

— Jag vet inte vad som flög i mig. Jag kommer bara ihåg att det var så kvavt och drog ihop sig till åska. Vi hade plockat var sin korg hallon och satt och åt upp dem. Ni hade redan blivit färdig med era och låtsades vilja ta mina för att retas. Egentligen var jag glad att ni gjorde det, men jag ville retas en smula med er, jag också. När vi sedan fortsatte att plocka och jag råkade sticka mig i foten, for det därför i mig att låtsas som det varit en orm. Jag kom ihåg att farbror Oskar en gång

berättat att någon blivit ormbiten i foten och att man sugit ut giftet. »Retas han med mig och försöker ta ifrån mig mina bär, så ska jag retas igen», tänkte jag. Så gick det till.

— Och jag, mitt nöt, som sög och sög för brinnande livet! Men det gjorde väl ont ändå?

— En liten smula, förstås.

— Hm, menade Villo betänksamt. — Då förstår jag också varför ni sprang i sjön.

— Det borde ni ha förstått genast, så hade ni aldrig behövt förlora något öga!

— Det hade jag nog gjort i alla fall. För mig går ju allting på tok. Hade det inte hänt den där gången, så hade det hänt någon annan gång. Om inte förr, så i kriget. Ögat hade jag kunnat förlora var som helst.

— Usch nej, tala inte så där otäckt! utbrast Anna obehagligt berörd, och Villo tyckte att hon flyttade sig litet närmare. — Ni talar om ert öga som om det varit ert förutbestämda öde att förlora det.

— Och som ni ser, har jag inte heller undgått mitt öde.

— Det hade ni kunnat, om ni bara velat!

— Hur så?

— Det har jag redan sagt er.

— Börja inte nu igen, utbrast Villo upprörd. — Det är ju möjligt att jag kunnat undgå olyckan på det sättet, men på den tiden hade ni ju ännu inte

gården själv. Och när ni nu äntligen fått den, ser ni ju hur det är ställt med mig.

— Men nog ser ni väl tillräckligt för att kunna sköta Körboja? Husbonden där behöver ju inte själv gå med i arbetet. Det finns ju mycket nog att göra ändå.

— Men det är ju inte bara Körboja, som behöver en husbonde — — det skulle jag kanske gå i land med, men allt annat — —

— Vad då för annat?

— Jo, Körbojafröken ska ha en man också — och det är inte något för en fattig fan som jag.

— Men om det nu är både Körboja och Körbojafröken, som vill ha just den där fattige fan, som ni säger?

— Så säger den fattige fan nej i alla fall, avgjorde Villo.

— Ja, det är en annan sak, svarade Anna och brast åter i gråt.

— Seså, gråt nu bara inte! Ni får inte missförstå mig! Nog för jag ville alltid — men jag kan helt enkelt inte!

— Men varför?

— Det är inte så lätt att förklara på rak arm. Men försök att förstå litet själv! Jag skulle ju mycket väl kunna säga ja nu i kväll, då jag inte är riktigt nykter. Men hur tror ni jag skulle känna det i morgon, sen jag sovit på saken? Nej, det är ingen-

ting med mig längre, det såg ni ju själv i kväll. Tror ni något dylikt varit möjligt förr? Nej, då hade jag respekt med mig i hela trakten.

— Ni tänker bara på er själv hela tiden!

— Vem jag tänker på vet jag inte så noga, jag vet bara att jag inte kan, svarade Villo. — Om ni nödvändigt vill, så kan jag ju komma som dräng. Men i så fall tar jag med mig Evi, för med henne har jag ett barn. Och jag ska nog se till att allt blir gjort på Körboja.

— Det är inte någon dräng Körboja behöver utan en husbonde. Tag gärna med Evi, om ni vill — och pojken kan uppfostras som ert eget barn — husbondens barn.

— På sådana villkor skulle Evi inte komma. Och aldrig skulle hon gå med på att lämna ifrån sig pojken.

En lång stund suto de tysta och brottades var och en med sina egna tankar.

— Torpar-Evi är lyckligare än Körbojafröken, för hon har åtminstone sitt barn, mumlade Anna.

— Envar har sin lycka. Evi har pojken, och ni har Körboja.

— Körboja har jag ingen glädje av längre. Jag har redan sagt far att jag reser bort igen, om jag inte får er till husbonde på gården.

— Och hur går det då?

— Det vet jag inte så noga. Far får väl sälja eller arrendera ut stället —

— Men tänk då på vad ni säger! utbrast Villo upprörd. — Jag kan ju bli alldeles blind. Doktorn frågade om jag hade familj att sörja för. »Det var ju väl, det», sa han, när han hörde svaret, »för man kan aldrig veta hur länge ni får ha er smula syn i behåll.» Senare lät han ju litet mer hoppfull, men det var bara för att trösta mig.

— Men tänker ni inte alls på Evi och gossen då?

— Med Evi är det en annan sak. Hon skulle vara nöjd bara med att få vårda mig, men henne kan jag ju inte heller gifta mig med. Jag sitter som en varg i fällan och skär tänder, ska jag säga er. Om ni bara visste hur den där vargstackarn tjutit bakom hopbitna tänder på senaste tiden!

— Gör då slut på den stackars vargens pina, och kom som husbonde till Körboja! Där behöver man er, där väntar man er. Kom som ni går och står eller i bröllopskläder, alldeles som ni själv vill!

Anna tiggde och bad, men Villo gav inte efter. Det var som att mota en gris genom en grind, överallt söker den kila undan, blott inte genom grindhålet.

— Nej, det går verkligen inte! Jag skulle bara falla er till last och bli mig själv till en plåga, bedyrade Villo.

— Men låt bli att ta mig med i räkningen, kom i alla fall, om bara Körboja lockar er!

Men vad betydde väl Körboja för honom utan Körbojafröken? På Katku kunde han ju alltid på något sätt släpa sig fram, om han också bleve alldeles blind, bara han inte råkade ut för ytterligare något lyte. Allt behag skulle livet dock ej förlora. Men blotta tanken på ett dylikt liv på Körboja kom honom att rysa. Allteftersom han satt där vid Annas sida i den ljumma förhöstnatten och hörde henne fresta med all världens härlighet, började han betvivla att han ens på Katku skulle stå ut i längden, halvblind och stympad som han var, med denna brinnande längtan till Körboja i sitt hjärta. Och när Anna fattade hans stackars hand och började smeka den lika innerligt ömt som Evi, kände han ett kvävande grepp om sin strupe. Nu förstod han med ens hur oändligt mycket mer Anna betydde för honom än Evi!

— Ska det då aldrig bli något slut på ditt egeninne, din otäcke stygging? jollrade Anna med den olycksaliga handen och tryckte smeksamt sina läppar mot den. — Är det för litet jag bjuder dig? Men jag har ju inte mera, jag bjuder dig allt jag äger. Jag borde ha gjort det mycket förr, det förstår jag nu. Men jag ber och tigger dig ändå. Jag var ju så dum, som inte förstod att ta vara på min lycka i tid.

Men då reste Villo sig långsamt, och under tystnad gingo de mot Körboja.

Vid grinden till Körboja blevo de stående länge och väl. De stodo så nära varandra att Villo kände värmen av Annas kropp genom kläderna. När hon åter började smeka hans stympade hand, gled den friska armen omedvetet kring hennes midja. Hennes huvud sjönk mot hans bröst, och han drog henne sakta intill sig. Men hur häftigt än känslorna stormade i hans inre och hur hårt hon än tryckte sig mot honom, kunde hon dock ej avtvinga honom mer än ett motsträvt löfte att tänka på saken ett par dagar.

Sedan de skilts, irrade han länge omkring som en osalig ande, och när han äntligen kommit upp på sitt loft, kände han sig eländigare än någonsin på lasarettet. Klarvaken låg han och vred sig ända till gryningen.

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

Hasselnötsskörden och dansen hade ägt rum på söndagskväll, och samma afton försvann Körboja-Musti utan att någon hade en aning om vart hon tagit vägen. I yngre år hade hon nog stundom brukat försvinna för längre eller kortare tid. Hon tyckte om att jaga en smula på egen hand och kunde företaga ganska långvariga bröllopstripper. Men med åren hade hon blivit för trög på foten för att gå på jakt, och kärlekens eld brann ej mer så hett i hennes hjärta att det starkare könet kunde locka henne på avvägar.

— Man måste väl ut och leta efter henne, hon har väl krupit undan för att dö i ensamhet, trodde gubben Rein. — Hon har ju inte velat äta på länge.

— Gör hundarna det, då de känner döden nalkas? undrade Anna.

— Ja, det är just vad de gör, det! Vanligen söker de upp någon ovanlig plats, ofta rätt långt borta, som om de inte ville ligga människorna till last.

Uttrycket »ligga till last» gjorde ett pinsamt intryck på Anna, som ännu hade Villos ord i öronen sedan föregående kväll. Därför invände hon:

— Men gamla Musti hade väl förtjänat att få dö hemma!

Därmed var samtalet slut, och Anna tänkte inte vidare på saken, förrän hon senare på dagen hörde Mikk säga:

— Jag undrar varför Katkus Nero tjuter så fasiligt. Det låter som om han vore alldeles ifrån sig. Skulle verkligen vår gamla Musti vara död och det vara henne han sörjer?

Nu märkte också Anna att en hund tjöt bortifrån Katkuhållet. Hon sade till att man skulle söka efter Musti på alla tänkbara ställen, ty hon kände samma oro som om en människa försvunnit. Länges behövde hon emellertid inte sväva i ovisshet, ty snart hördes Mikk ropa att han hittat henne under stora rönnen i fruktträdgården.

— Är hon död? ropade Anna.

— Ja då, alldeles stel och kall.

Då man kom dit, låg gamla Musti utsträckt under den murkna bänken med alla fyra benen sträckta ifrån sig och huvudet något bakåtlutat precis som om hon legat och sovit och det blivit litet för varmt att ligga hopkrupen.

En lång stund stod Anna orörlig, försjunken i djupa tankar, på detta välbekanta ställe, där hon på senare tiden så ofta suttit och njutit blommornas doft i solnedgången.

— Tänk att Nero inte slutar upp med att tjuta, yttrade hon till Mikk, som just var färdig med en grav i trädgården.

— Han tycks vara alldeles tokig. Vår Musti var ju både gammal och orkeslös och ingenting för en ung, kraftig hund. Det måtte vara något på tok med Nero, eljest skulle han inte hålla på så länge.

— Är du alldeles säker på att tjutet kommer just från Katku?

— Ja, visst kommer det därifrån. Någon annan gård ligger ju inte åt det hållet.

Ännu när begravningen för länge sedan var över och tjutet upphört, gick Anna omkring i nervös oro och lyssnade efter varje ljud. Hon kunde inte frigöra sig från en viss kväljande känsla av att det måtte ha hänt något borta på Katku. Ty bara av sorg efter gamla Musti hade ju Nero inte kunnat tjuta så ihärdigt. Hela dagen var Anna alldeles utom sig av nervositet, ända tills Jaan på eftermiddagen kom hem från kvarnen och berättade att Villo skjutit sig på morgonen.

Då blev hon med ens alldeles lugn, gick in i sitt rum, låste dörren efter sig och drog för gardinerna för att utestänga den milda höstsolen.

Ingen på gården lade märke till Annas frånvaro. Fadern syntes nervöst gå fram och tillbaka på gårdsplanen som om han inte kunde ta sig något för

utan bara gick och väntade på något fruktansvärt slag, som han ej kunde undgå.

När gubben omsider fick se Anna komma ut från sitt rum lika kyligt lugn som alltid, kände han sig i första ögonblicket en smula lättad, men då han märkte att hon var resklädd, bar en resväska i handen och tycktes vilja lämna gården utan att säga honom farväl, blev han alldeles stel av förskräckelse. Anna var redan ända framme vid grinden, då han halvspringande gav sig efter henne och ropade:

— Anna, Anna, vart tänker du ta vägen?

— Det vet jag inte, svarade dottern helt kallt.

— När kommer du tillbaka då?

Intet svar.

— Du reser väl inte din väg? skrek han, alldeles ifrån sig.

Anna stannade som om hon kommit att tänka på något.

— Fråga inte, far, jag vet ingenting själv, stötte hon med svårighet fram och avlägsnade sig skyndsamt i riktning mot sjön.

Gubben stod länge och spanade efter henne för att se om hon tog av mot stationen eller mot Katku. Det blev Katku.

Efter Villos olycka vid midsommar hade gubben Rein haft svårt att undertrycka en viss tillfredsställelse. Men budskapet om hans död bragte gubben

ingen glädje. För hans del hade Villo gärna fått leva och bli husbonde på Körboja, ja, han kunde inte ha önskat sig något bättre, det insåg han nu, där han stod och följde sitt enda barn med blicken. Även som alldeles blind hade Villo varit hjärtligt välkommen till gården. Det fanns ingenting, som inte gubben med glädje gått med på — bara han inte behövt uppleva att Anna, hans allt i livet, lämnat honom så likgiltigt som man lämnar en främling.

TJUGUANDRA KAPITLET.

Det hade ännu knappt börjat dagas, då Katkumor vaknade vid att Nero tjöt. Gumman försökte somna om, men det ville inte lyckas, ty hunden tjöt oavbrutet.

— Vad kan det ha farit i den envetingen? utbrast hon förtörnad, och i samma ögonblick flög hennes tanke till Villo. Kanske var det ordet »enveting», som föranledde denna tankeförbindelse, kanske också sonens beteende kvällen förut. Villo, som då kommit hem ganska sent, hade inte som vanligt gått direkt upp på loftet och lagt sig utan först kommit in i stugan och hämtat bössan.

— Vad ska du med bössan mitt i natten? hade gumman frågat.

— Den ligger bara i vägen här inne, hade han svarat. — Det är bättre att jag tar den med mig upp. Det var på bössan och sonens underliga beteende mer än på hunden hon låg och tänkte utan att kunna somna in på nytt.

När det ljusnat litet mera, steg gumman upp och gick barfota fram till fönstret för att se vad det var fatt med hunden. Nero stod borta vid rian med

nosen under dörren och ylade i ett. Det föll henne in att han stått så även på himmelsfärdsdagen, när Villo kommit hem, fast då hade han hållit sig alldeles tyst och verkat mycket hemlighetsfull. Hon skulle hämta litet fläsk i handkammaren till frukosten, och då hade Villo legat och sovit uppe på loftet. Vid den tiden låg det ännu fjolårshö där uppe, vildhö med mycket käringtand, som fåren så gärna åto.

— Det måtte väl inte ha hänt pojken något? undrade gumman, där hon stod och tittade ut genom fönstret. Hon stod just i begrepp att ta på sig sin stora schal och gå ut och undersöka vad som kunde stå på, då en ond aning grep henne. Hastigt gick hon in till gubben, som sov i kammaren bredvid, och ropade:

— Men så vakna då, gubbe, Nero står i och tjuoter som en besatt!

— Låt honom tjuta, tills han tröttnar, mumlade gubben yrvaken och förargad.

— Jag tänkte det kunde ha hänt Villo något, efter hunden håller till vid riadörren, fortsatte gumman i ängslig ton.

— Vad skulle det ha hänt honom för något? svarade gubben så lugnt och likgiltigt att gumman genast kände sig litet lugnad.

Men hon tog i alla fall på sig sin schal och gick ut. Gubben måtte dock inte ha varit så likgiltig som

han verkade. Han hade redan själv hört Nero tjuta och undrat vad det var med hunden. Så snart gumman försvunnit, kröp också han ur bädden och gick fram till fönstret för att se vad hans gumma tog sig för.

När Nero såg gumman nalkas, satte han åter nosen under dörren och började tjuta än värre med svansen långt inne mellan benen. Försiktigt öppnade gumman dörren och tittade in men släppte ögonblickligen taget om schalen, slog ut med armarna och hade så när fallit rakt över hunden, om denne inte tagit ett skutt åt sidan. Men inom kort var hon åter på fötter och rusade vacklande och halvt vanmäktig mot stugan. Vid denna anblick förstod gubben att det inte stod rätt till med Villo och skyndade emot gumman i bara skjortan. På hans nervöst obegripliga frågor förmådde gumman ingenting svara utan stod bara där och tuggade med sin tandlösa mun. Då sprang gubben själv till riadörren, slängde upp den på vid gavel och tittade in. Där såg han sin son ligga raklång i en blodpöl på jordgolvet och bredvid honom hans kära bössa.

Ett ögonblick stod gubben som träffad av blixten. Därpå vände han sig mot stugan och ropade:

— För första gången har han handlat som en riktig karl!

Gubben gick nu närmare för att undersöka saken. Allt hyvelspån låg undansopat under snickar-

bänken, och på det renfejade jordgolvet låg Villo utsträckt.

— Han var rädd att skottet skulle tända på, därför sopade han först undan hyvelspånet, menade han.

— Den stackarn! klagade gumman sakta.

— Båda piporna på en gång, meddelade gubben efter att ha undersökt sonens huvud och tagit bössan i handen.

— Vad han måtte ha lidit! stönade modern.

— Inte alls, kära gumma, tröstade fadern. — Vår Villo förstod visserligen inte att leva, men att dö förstod han som en hel karl.

Och med denna tröstande tanke i huvudet for han litet senare på dagen för att hämta en kista.

På eftermiddagen kom Anna för att få närmare besked.

— Vad hade ni båda för er i går kväll, eftersom han — — for gumman ut.

— Jag bad honom bli husbonde på Körboja, svarade Anna alldeles lugn.

— Ja, jag kunde väl tänka mig att det var ni, som varit framme igen! Ni kunde naturligtvis inte ge er någon levande ro, förrän det gått därhän.

— Nej, mor, jag hade ingen sådan avsikt! skrek nu Anna. — Tror mor att jag bett honom bli husbonde på min gård i så fall?

Vid Annas häftiga utbrott lugnade gumman sig litet, ty hon såg ett uttryck av stor och gripande

sorg i hennes anlete. Ordet »mor» hade på något sätt fört de båda kvinnorna närmare varandra, och den stackars gumman började åter gråta. Nu kunde ej heller Anna hålla tårarna tillbaka utan lutade sig snyftande mot gummans famn. Så stodo de länge orörliga och gräto i gemensam sorg som om de verkligen varit mor och dotter.

— Jag ville ju så gärna ha honom, viskade Anna liksom för att be om förlåtelse. — Det var därför jag ville att han skulle komma och ta hand om gården.

— Det var det jag var rädd för, ända sen han först förlorade sitt öga i skogen. Han ville förstås inte att Körboja skulle få en husbonde med så svåra lyten. — —

På detta kunde Anna ingenting svara. Hon bara snyftade och grät, vilket bättre än några ord hjälpte den stackars gumman att bli kvitt sin bitterhet mot Anna. När denna slutligen stod i begrepp att gå, frågade gumman:

— Ser vi varandra mer?

— Vem vet? svarade Anna nästan viskande, kanske kommer jag aldrig mer tillbaka.

— Reser fröken bort? frågade Katkumor förvånad.

Vid dessa gummans ord blev det genast klart för Anna vad hon skulle göra. Bort från Körboja för alltid! Direkt från Katku till stationen! Hon hade ännu god tid att till fots nå kvällståget till staden.

Vad hon där skulle ta sig till visste hon ännu inte, men alltid blev det väl någon råd.

Fadern måste hon ju underrätta så han inte behövde vara orolig längre, men först sedan tåget gått. Kanske Katkumor ville åta sig det? Sedan gumman lovat detta, togo de båda kvinnorna snyftande avsked av varandra, båda med en känsla av vänskap för livet.

Då gubben mot kvällen kom hem med kistan, hade gumman helst velat förtiga Körbojafrökens besök. Men hon kunde ju inte undvika att nämna det, då hon eljest inte haft något skäl att ange för ett besök på Körboja.

— Vad har du där att göra så sent? undrade nämligen gubben.

— Jo, jag har lovat fröken att gå dit.

— Jaså, har den där varit här under min frånvaro? utbrast gubben obehagligt berörd.

— Hon kom för att se Villo, snyftade gumman och strök sig över ögonen.

— Vad skulle det tjäna till? fräste han. — Husbonde på Körboja kan han ju i alla fall inte bli längre.

— Det var just det hon var så förtvivlad över.

Gubben yttrade ingenting vidare utan sög bara på sin snugga.

— Fröken har redan lämnat Körboja, fortsatte gumman efter en stund.

— För Villos skull eller varför?

— Ja, för Villos skull. Och hon visste inte om hon någonsin skulle komma tillbaka mer. Hon gick raka vägen härifrån till station utan att ens ta farväl av fadern. Därför ville hon att jag skulle gå dit och underrätta Rein så att han inte oroade sig. Det är på tiden att jag ger mig iväg nu.

— Skulle Villo ändå trots allt ha kunnat bli husbonde på Körboja? undrade gubben tvivlande.

— Så ser det nog ut i alla fall, för fröken sa att hon själv bett honom komma.

— Komma som vad?

— Som hennes man, förstås, och som husbonde på gården! svarade gumman, vars tårar åter började strömma.

— Pojken vår var väl en vettvilling i alla fall! utbrast gubben med en ed. — Går och skjuter sig för att flickan friar själv och ber honom ta emot en sån gård! skrattade han till.

— Vem vet varför han gjorde det? svarade gumman med en förebrående blick. — Man kan ju inte läsa en annans innersta tankar.

Gubben började under dov tystnad stoppa sig en ny pipa.

— Tycker du inte jag ska gå då —?

— Har du lovat, så måste du väl göra det, avgjorde gubben, men dröj bara inte för länge borta.

— Vad skulle jag dröja för länge för? menade gumman. — Jag är snart tillbaks.

Men gumman dröjde i alla fall så länge att gubben till slut gick ut på backen för att lyssna om hon inte var på hemväg. Men då han ingenting hörde, återvände han misslynt in i stugan, i det han muttrade:

— Det skulle nu bara fattas att man måste gesig ut och leta rätt på'na mitt i natten!

TJUGUTREDJE KAPITLET.

Med ögon, som icke sågo, och öron, som icke hörde, lämnade Körbojafröken Katku. Då hon passerade den stora källaren, kunde man ha trott att hon granskade den med kritiska blickar som om hon menat att den passat bättre hemma på Körboja än här på Katku. Men i själva verket lade hon alls ej märke till vare sig källaren eller Villos verkstad med dess gröna luckor och gallerförsedda fönster.

Hon gjorde sig ingen brådska, ty det var god tid att hinna till tåget. Kanske var det bara av gammal vana hon ökade takten, så snart hon passerat Katkus gräns och vek in på skogsstigen vid den stora granen, vars höga rötter kommo vagnarna att skramla så det hördes ända hem till Körboja. — Stackars far sitter väl och väntar, tänkte hon, och vänta får han. Först ute på landsvägen sträckte hon ut i rask fart, fast besluten att icke rasta på vägen, ty på tåget skulle hon ju få vila under dess dunkande färd mot staden.

På Katkus förstukvist stod Villos mor och följde Anna med ögonen, så länge denna var inom synhåll. — Hon går så långsamt som en gammal gumma, tänkte hon, och ändå är hon ännu inte trettio.

Anna hade aldrig bekymrat sig något vidare om sitt utseende. Någon skönhet var hon ju inte, men hon hade alltid sett frisk och trevlig ut och besatt en sund självmedvetenhet, som gjort att hon alltid kommit till rätta med livet. Men vid besöket nyss hade Katkumor för första gången märkt att Anna också kunde vara riktigt rar och verkligt kvinnligt mjuk. Då de stodo och gräto tillsammans, måste gumman beklaga att hon ej förr upptäckt dessa sidor i Annas väsen, och nu riktigt skar det henne i hjärtat att stå och se hur den knappt trettioåriga unga kvinnan gick där så trött och böjd som en gammal gumma. Hur annorlunda kunde inte allt ha blivit, om de båda kvinnorna i tid kommit varandra närmare! Och medan tårarna sakta runno, stod gumman kvar både länge och väl och blickade mot den punkt, där Körbojafröken försvunnit.

Så olycklig och bruten, så ensam och eländig kände sig Anna på väg från Katku att hon nog själv aldrig trott att någon kunde se något gott och vackert hos henne. Hon hade blott en enda önskan: att försvinna så fort som möjligt och få gömma sig någonstans, där ingen kände henne.

I denna förtvivlade stämning följde hon skogsstigen och de sälgbbevuxna dikesrenarna fram till avtagsvägen mot Metsatoal, Mädasoo och Pörgöpöha. Nu hade hon bara att passera över stora gårdet och den branta skogsbacken, så skulle hon

vara framme vid stora landsvägen, som korsade järnvägen och försvann i fjärran — —

Men längre än till skogsbacken skulle hon inte komma. Ty där rycktes hon ur sitt grubbel vid åsynen av en mänsklig gestalt, som satt under en hög gran i mossan invid vägen mitt bland de lysande röda lingonen. När hon kom litet närmare, såg hon att det var en kvinna med ett litet barn i knät. Anblicken av den lilla gruppen framkallade hos Anna en egendomlig tankeförbindelse, ett oklart intryck av att det var helt naturligt att bären måste lysa så rött just på den plats, där dessa båda slagit sig ned. Hon saktade nu sina steg och märkte att kvinnan satt och grät med det lilla barnet fridfullt sovande i famnen.

— Hur kan någon gråta, när man sitter med ett litet barn i famnen mitt bland de lysande röda bären? tänkte hon.

Plötsligt hörde hon kvinnan säga:

— Goddag, fröken!

Rösten föreföll Anna på något sätt bekant, även den lilla ungen, som sov så sött med hela näven i munnen, trodde hon sig känna igen.

— Är det inte Evi? frågade hon tvekande.

— Känner inte fröken igen mig? svarade kvinnan. — Fröken kommer väl från Katku, kan jag tro?

Och nu förstod Anna med ens att det verkligen var Evi, som satt där och grät med sitt lilla barn i knät i den mjuka mossan under den stora granen mitt bland de lysande röda bären.

— Ja, det gör jag, svarade Anna.

— Är det verkligen sant?

— Sant —? undrade Anna, som inte förstod frågan. — Varför sitter Evi här med gossen och gråter?

— Jag var på väg till Katku, berättade Evi. — Mor dog i morse, och då visste jag mig ingen annan råd än att gå till Villo och be om hjälp. Men vid avtagsvägen mötte jag Mädasoo, som berättade vad som hänt. Och när jag hörde att Villo var död, tjänade det ju ingenting till att fortsätta, för han kan ju inte hjälpa mer. Jag kände mig med ens så fruktansvärt trött, och så satte jag mig här under granen ett slag. Gossen somnade, och jag blev sittande här.

— Nej, Villo kan ju inte hjälpa mer — — viskade Anna som för sig själv.

På detta fanns ju ingenting att svara, utan Evi gav åter sina tårar fritt lopp. Men Anna började inte gråta med som förut hos gumman Katku utan stod blott stum och orörlig och betraktade det sovande lilla barnet. Då Evi efter en stund lugnat sig så att hon kunde tala mellan snyftningarna,

berättade hon att Kusikubonden sagt till henne att avflytta från stugan, så snart modern dragit sin sista suck. Anna stod ett ögonblick och stirrade i marken, så ryckte hon plötsligt upp sig och förklarade kort och gott:

— Nu kommer ni båda med till Körboja!

Evi visste inte genast vad hon skulle svara. Hon hade ännu den dagen i alltför friskt minne, då hon med barnet under hjärtat kördes bort från den stora gården. Just då hon var färdig med sitt fattiga knyte och stod i begrepp att gå, hade barnet gjort en så häftig rörelse att hon måst bita ihop tänderna för att inte skrika högt.

Då Anna inte fick något svar, knäböjde hon bredvid Evi mitt bland de lysande röda bären och började övertala henne med så brinnande iver som om hela hennes livs väl och ve berodde på att hon fick Torpar-Evi och dennas pojke med sig till Körboja.

— Du ska få en egen kammare så du kan vara alldeles ostörd med gossen, sade hon. — Om inte något annat passar dig, ska du få Madlis stora, ljusa, soliga rum. Jag låter henne flytta till lillstugan, och far flyttar nog med så vi tre får hela storstugan för oss själva.

Med dessa ord tog hon helt enkelt gossen från Evi, satte honom försiktigt på armen, reste sig och utbrast:

— Kom med nu bara! Bättre kan du aldrig få det än hos mig. Låt mig bära pojken, du har länge nog knogat på honom ensam!

Ännu en smula förvirrad och tveksam reste sig Evi ur den mjuka mossan under den stora granen mitt bland de lysande röda bären och följde med dröjande steg Körbojafröken. Först nere vid den krokiga granen med de höga rötterna vågade hon tro att fröken verkligen menade allvar. Ty här tog Anna så självfallet av åt höger som om det åt vänster inte fört någon väg bort till stationen och vidare långt ut i världen. Ty varför skulle hon — fröken på Körboja — fly från sin gård, sedan hon funnit Villos lille son så fridfullt sovande bland de lysande röda bären — —?

Då de hunnit upp till gården, gick Anna med pojken på armen direkt till sin far och förklarade utan inledning kort och gott:

— Nu har jag varit och hämtat oss en husbonde för Körboja!

Utan en glimt av förståelse i blicken stirrade gubben Rein omväxlande på sin dotter, på pojken och på Evi, som såg ut som om hon helst velat springa sin väg. Han hade inte en aning om vad det här spektaklet skulle betyda och kom sig inte för med att säga ett ord. Först så småningom började ett ljus gå upp för honom att det var Villos pojke hans dotter höll på armen. Det kunde ju inte betyda

något annat än att Anna i alla fall beslutat sig för att stanna hemma. Och härvid fylldes hans hjärta av stor glädje och varm tacksamhet mot den lille pojken, som han hade att tacka för denna oväntade lycka. Men han var så förvirrad att han inte fick fram annat än:

— Men är Evi med på det?

Stackars Evi kunde ingenting svara. Vid anblicken av gubbens strålände uppsyn smög hon sig blott närmare Anna, dolde sitt ansikte vid hennes bröst och började snyfta så bittert som hade hon drabbats av en ny olycka. Anna måste själv kämpa emot för att kunna hålla tillbaka tårarna.

— Men inte ska du väl gråta så förtvivlat för att pojken din blivit husbonde på Körboja? tröstade gubben. Vid dessa ord runno Evis tårar än stridare.

— Nå, vad heter vår nye husbonde då, om jag får lov att fråga? fortsatte han för att leda samtalet i en annan riktning.

— Villo, svarade Anna.

— Hm, ja så, Villo, han med? mumlade gubben med skuggan av ett ogillande i rösten.

— Ja, naturligtvis Villo, klippte dottern av.

— Kan han redan gå? undrade gubben.

— Det var en fråga, det! utbrast Anna stolt och ställde pojken på golvet. — Här på Körboja kan han till och med springa!

Men den nye husbonden var alls inte hågad att gå, än mindre att springa. Han stod bara orörlig och granskade omgivningen med orolig uppsyn och vände slutligen ett gråtfärdigt ansikte mot modern, samtidigt som han lät höra ett litet ord, som blott denna tycktes förstå. Ty Evi lyfte genast upp pojken och försvann skyndsamt ur rummet.

— Är det verkligen ditt fulla allvar? frågade gubben, då han blivit ensam med sin dotter.

— Ja, naturligtvis, betygade Anna.

— Men det kommer att dröja bra länge, innan du får nån hjälp av den där husbonden.

— Man får ge sig till tåls, vi har ju framtiden för oss.

Efter en stund fortsatte gubben:

— Jag har ju överlämnat allt åt dig, och du får göra som du vill. Om du nu inte tror dig kunna få någon annan karl på gården än den där parveln, så får vi väl hjälpas åt att uppfostra honom, förstår jag.

— Ja, hjälp mig med det, käre far, utbrast Anna och föll sin far om halsen.

Och därmed var man ense om att Katku-Villos pojke skulle bli husbonde på Körboja.

Det var denna stora nyhet, som kommit Katku-mor att försinka sig och låta sin brummande gubbe vänta.

Gumman hade inte blivit litet förvånad över att finna Anna hemma, då hon kom för att bringa Rein den sorgliga underrättelsen att hans enda barn lämnat honom för alltid. Och än större blev hennes förvåning, då Körbojafröken förde henne in i sitt eget rum och visade henne Torpar-Evis pojke i fridfull sömn på frökens egen säng. Evi själv hade redan återvänt hem till torpet för att hålla likvaka hos sin döda mor.

När Katkumor fick veta i vilken egenskap hennes Villos och Torpar-Evis son slumrade på Körbojafrökens säng, är det ju ej att undra på att det dröjde, innan hon blev färdig att bryta upp. Och som det var nermörkt, tyckte Anna det var bättre att vänta, tills månen gick upp och det blev ljusare i skogen; smickrad av att bli kvarhållen, var den nye husbondens på Körboja farmor inte svår att övertala.

När gumman äntligen kom iväg, badade hela nejden i klaraste månsken. Hon kände sig så lätt om hjärtat som i unga dagar, när hon gick den kända stigen i granarnas skugga, och glömde alldeles att gubben hennes just varit och hämtat kista åt ende sonen. Visserligen var hennes rygg böjd och de gamla benen styva, men i jämförelse med vad fallet varit på den tunga ditvägen riktigt flög hon hemåt.

— — —
På Körboja stundade nu andra tider. Anna levde formligen upp på nytt, sedan hon äntligen funnit

en husbonde för Körboja sovande i den mjuka mossan under den stora granen mitt bland de lysande röda bären. Även gubben Rein kände sig smittad av sin dotters nyvaknade livsmod. När han traskade omkring och beskådade verksamheten på gården, tyckte han sig höra luften klinga i en ny melodi. Den steg från alla Körbojas marker, från hus och lagård, från skog och äng, från myr och hage, från sjön ända till Svampbacken. Från morgon till kväll kunde han gå omkring och lyssna till denna nya melodi.

Redan samma höst kom en ny bänk över gamla Mustis grav, en fin, vitmålad bänk under den stora rönnen, vars grenar bågnade under brinnande röda klasar. Hela trädgården gjordes fin, ogräs och förvildade buskar röjdes undan, det grävdes och hackades så man snart inte kände igen den forna risiga vildmarken. Anna lät Jaan skjutsa sig in till staden och kom tillbaka med vagnen full av nya redskap. Höstplöjningen kom i gång tidigare än vanligt, man tog itu med omläggning av de trasiga taken och rustade upp alla uthusen. Det restes nya gärdesgårdar och lades nya broar över diken.

Överallt såg man Anna själv vara med. Hon drog på sigorstövlar och skydde inte att vada genom myren och de höstleriga fälten. Men för traktens nöjesliv hade hon aldrig tid, ty Körboja hade fått en sträng husbonde, som noga vakade över att hus-

modern höll sig hemma på gården och skötte sitt arbete.

När det åter blev vår, lät Anna sätta upp en ny gunga nere vid sjön mot ett heligt löfte av pojkarna att sörja för att det inte blev bråk. Men själv visade hon sig aldrig där nere, då traktens ungdom samlades. Någon gång i djupaste vardag, då stranden låg öde och tom, kunde hon dock gå dit ned och med husbonden i famnen gunga i högan sky.

Men alla uppmaningar att vara med på midsommarfesten slog hon bort med ett skämt — ett skämt med allvar under:

— Först när min egen husbonde bjuder mig, ska jag komma. Men då ska jag inte bli nödbedd.

Och i väntan på den dagen höll hon sitt ord och skydde stranden, då flickornas skratt klingade kring gungan.
